

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 21.

Onsdagen den 21 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 2.

Herr statsrådet *Lindqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 198, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921;

nr 200, med förslag till förordning angående skatt för hundar;

nr 206, angående anslag till kammarrätten och dess verksamhet under budgetåret 1923—1924;

nr 208, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

nr 212, med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 187, angående ändrad lydelse av §§ 7 och 8 samt § 9 mom. 3 och 5 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet; och

nr 205, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 24 § i lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 140, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 12 i lagen den 31 maj 1889 angående dövstumundervisningen;

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 21.

till bankoutskottet propositionen, nr 163, angående pension åt Maria Blomsterqvist m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 171, angående omläggning av västra stambanans ingångslinje till Stockholm m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 172, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

till statsutskottet propositionen, nr 173, angående lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 196, angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tull-taxa;

till statsutskottet propositionen, nr 197, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 170, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 181, med förslag till lag angående likställande i särskilt avseende av visst upplånat kapital med bankbolags egna fonder;

till särskilda utskottet propositionerna:

nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser; och

nr 161, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i förordningen 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 183, angående rörelsekapital för statens domänverk;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus; och

nr 189, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark;

till statsutskottet propositionen, nr 182, angående omläggning av statsverkets räkenskapsår;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 188, med förslag till förordning om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;

till bankoutskottet propositionen, nr 128, angående pension å allmänna indragningsstaten åt indelte soldaten F. W. A. Duwähl och f. d. indelte furiren C. J. R. Sandahl;

till statsutskottet propositionerna:

nr 192, angående bemyndigande att träffa förlikning med

strandägare vid Göta älv rörande kronan tillkommande rätt till uppdamning av älvens vatten;

nr 193, angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp; och

nr 194, angående egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen; samt

till statsutskottet propositionen, nr 180, angående anslag till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen, nr 244, av herr *Andersson* i Rasjön m. fl.; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 245, av herr *af Ekenstam*; och

nr 246, av herr *Johanson* i Hörninge m. fl.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 35 och första lagutskottets utlåtande nr 11.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till

Herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Åberopande stadgandet i § 55 riksdagsordningen, tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta medgiva, att motionstiden i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr:ris 140, 163, 172, 173, 170, 181, 160, 161, 183, 186, 189, 182, 188, 192, 194, 201 och 180 måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Herr statsrådet *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 148, angående pension åt förre båtsmannen J. A. P. Glantsberg;

nr 149, angående pension å allmänna indragningsstaten åt riktaren G. A. Danielsson;

nr 150, angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. daglönaren K. G. Hultberg;

nr 151, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt Ida Brita Thorells i Bergsjö son Per Einar;

nr 152, angående pensionering av f. d. reservlöjtnanten i flottans reserv A. Thore;

nr 153, angående vissa ändringar i belysningssystemet inom Bodens fästning m. m.;

nr 154, angående befrielse för regementspastorn (amiralitetspastorn) vid flottans station i Karlskrona från skyldighet att hålla pastorsexpedition;

nr 155, angående begravningshjälp till dödsbo efter militär beställningshavare, som avlidit till följd av skada, ådragen under flygning i tjänsten; och

nr 156, angående anslag till bestridande av tullavgifter för viss armé- och marinmateriel.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 8.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till

*Ang.
ändring i
föredragnings-
lista.*

Herr **Pettersson** i Södertälje, som yttrade: Herr talman: Jag anhåller, att bland de två gånger bordlagda ärendena på listan för morgondagens plenum måtte först uppföras första lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckta motioner rörande antagande av lag om anstånd för aktiebolaget Svenska lantmännens bank med betalning av gäld.

Härpå anförde:

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag skall be att få yrka avslag på detta förslag. Det är väl ändå den kungliga propositionen, som skall behandlas först, och icke en motion, som är väckt i anledning av samma proposition.

Jag yrkar avslag och hemställer, att statsutskottets utlåtande nr 35 behåller sin företrädesplats på listan.

Herr **Edén**: Herr talman! Jag undrar ändå, om icke herr Rydéns avslagsyrkande på den föreslagna ändringen i föredragningsordningen, om vi tänka efter, är en smula förhastat. Meningen med att föra upp frågan om moratorielagen först är uteslutande den att giva kammaren tillfälle att pröva de olika vägar, som kunna finnas att komma lantmännens bank till hjälp. Och om man skall kunna pröva dessa olika vägar, så är det ju tydligt, att den väg, om vilken beslut bör fattas först, är frågan om moratorium. Om man nämligen förut har fattat beslut angående själva formen för ett bisträckande av banken, eventuellt genom ett bifall till statsutskottets

förslag, så följer ju därav, att man alldeles eliminerat bort varje möjlighet att över huvud taga moratoriet i övervägande. Behandlar man däremot moratoriefrågan först, så står det kammaren fullständigt fritt att antaga eller avslå förslaget därom. Jag yttrar mig för ögonblicket icke alls därom, huruvida det kan eller bör antagas eller ej; jag betonar endast, att genom den nu föreslagna ändringen i föredragningsordningen kammaren får fullt fria händer att i sak behandla frågan.

*Ang.
ändring i
föredragnings-
lista.
(Forts.)*

Jag skulle för min del vilja uttala den önskan och förhoppningen, att kammaren icke skall uppfatta detta som någon dragkamp emellan dem, som eventuellt önska ett moratorium, och dem, som önska bifall till statsutskottets hemställan, utan endast som en sådan anordning av föredragningen, att båda de olika frågorna verkligen i sak kunna komma under behandling.

Jag instämmer därför i utskottsordförandens yrkande.

Herr Rydén: Jag hade icke en aning om att detta yrkande skulle komma att framställas vid detta sammanträde, och jag vet icke, om det till äventyrs kan hava förts några överläggningar inom presidiet, som gör, att man bör taga hänsyn härtill. Men i det förhållandet, att yrkandet icke framställdes från någon av vice talmansplatserna utan av herr Pettersson i Södertälje från dennes bänkplats, tror jag mig kunna förmoda, att det icke är att betrakta såsom annat än ett led i en viss tilltagsenhet, som mött oss från visst håll de senaste dagarna och som på det allra eftertryckligaste bör tillbakavisas.

Här är ju läget det, att Kungl. Maj:t har avgivit en proposition. Den propositionen är avlämnad till statsutskottet, och statsutskottet har i anledning av densamma avgivit ett utlåtande. Så väckes i anledning av samma proposition en motion, som remitteras till lagutskottet, och nu begäres, att den motionen skall behandlas före den kungliga propositionen eller före statsutskottets utlåtande. Jag kan för min del icke finna, att det är någon rimlighet i detta, utan jag hemställer fortfarande om avslag på yrkandet.

Herr Pettersson i Södertälje: Jag bara tillåter mig inlägga en liten gensaga mot det uttryck, herr Rydén använde, då han talade om tilltagsenhet. Här är dock icke fråga om annat än att bereda riksdagen litet större rådrum att fatta beslut i en synnerligen viktig fråga. Detta synes mig icke böra vara någon obillig begäran, i synnerhet som jag kan nämna, att man gjort framställning härom även i första kammaren.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Om vi anta, att första kammaren dels bifallit moratorieförslaget samt hunnit avslå den kungliga propositionen, innan andra kammaren hunnit fatta beslut, vilket läge uppstår då för andra kammarens vidkommande? Jag kan icke finna något rimligt skäl för att man skall sätta utskottsutlåtandet rörande denna motion, vilken väl i denna kammare egent-

Ang.
ändring i
föredragnings-
lista.

(Forts.)

ligen icke har annat än ett rysligt litet antal anhängare, först på föredragningslistan och därmed eventuellt på andra kammaren vältra över ansvaret för avstängandet från varje möjlighet att hjälpa alla dem, som genom Lantmannabankens fallissemang råkat i svårigheter. Och det är väl ytterst avsikten, att första kammaren genom ett moratoriebeslut skulle kunna på andra kammaren övervältra ansvaret för vad som sedermera skulle komma att följa.

Jag ber att få instämma i herr Rydéns yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Då det här ifrågasättes, att en motion, som är väckt i anledning av den kungl. propositionen, skulle behandlas före propositionen, finner jag det enligt vanlig riksdagspraxis vara en mindre rekommendabel arbetsmetod. I själva sakfrågans läge skulle jag vilja på det bestämdaste varna för att biträda de spekulationer, som ligga under motionen, och jag hemställer för min del, att propositionen får behandlas i vanlig ordning och att motionen också får behandlas i vanlig ordning.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Då det är av synnerlig vikt, att dessa frågor behandlas utan några förutfattade meningar ur rent sakliga synpunkter, anser jag det är den enda möjlighet som finnes, att man behandlar statsutskottets utlåtande före i enlighet med vad som antagligen har varit meningen i talmanskonferensen. Jag ber att få förena mig i yrkandet om att föredragningslistan uppgöres så, att statsutskottets utlåtande kommer före lagutskottets.

Herr **Lithander**: Herr talman! Här gäller det icke någon gradering eller värdering mellan en kungl. proposition och en motion, utan det gäller att välja den väg, som är mest praktisk, och jag kan icke se, att det med sunt förnuft kan förenas, att man *först* skall avgöra den kungl. propositionen i detta fall, och *därefter* frågan om ett moratorium.

Jag ber, herr talman, att få förena mig med lagutskottets ärade ordförande i hans yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talman gav propositioner dels på bifall till det av herr Pettersson i Södertälje väckta förslaget om ändring i föredragningslistan för morgondagens sammanträde, dels ock på avslag å berörda förslag; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår ifrågavarande av herr Pettersson i Södertälje väckta förslag om ändring i föredragningslistan för morgondagens sammanträde, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda förslag.

Omröstningen utföll med 134 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså avslagit det av herr Pettersson i Södertälje väckta förslaget.

Ang.
ändring i
föredragnings-
lista.
(Forts.)

§ 9.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 174, angående understöd av jorddelningsväsendet m. m.;

nr 191, angående anslag till riksskogstaxering; och

nr 207, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 10.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.

I en till riksdagen den 13 februari 1923 avlåten proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack.

I anledning av förevarande proposition hade inom riksdagens andra kammare väckts följande motioner, nämligen

nr 211, av herr *Olovson* i Västerås *m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte bifalla propositionen med sådan ändring av den föreslagna bestämmelsen, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de tre närmast föregående månaderna varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

nr 212, av herr *Molander m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte upphäva nu gällande direktiv angående understöds- och nödhjälpsverksamheten bland de arbetslösa samt att riksdagen måtte

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt. (Forts.)

besluta, att envar, som varit arbetslös i åtta dagar, vore berättigad till arbetslöshetsunderstöd eller anställning vid nödhjälpsarbeten; och

nr 216, av herr *Jensen m. fl.*, som hemställt, att de ändrade grunder för meddelande av arbetslöshetshjälp, som riksdagen kunde komma att besluta i anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition, skulle med retroaktiv verkan tillämpas från och med den 1 februari innevarande år.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner måtte besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skulle, utöver nu gällande direktiv, tillämpas vissa av utskottet angivna regler för yrkesbestämningen; och

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Lindblad, Nils August Nilsson, Oscar Olsson, Asp-lund, Anderson* i Råstock, *Rydén, Waldén, Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte, i enlighet med förevarande proposition och med avslag å de av herr Olovson m. fl. och herr Molander m. fl. i ämnet väckta motionerna, medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott vore och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behövde avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack; och

b) i anledning av herr Jensens m. fl. ovanberörda motion medgiva, att de sålunda beslutade ändrade grunderna för meddelande av arbetslöshetshjälp finge tillämpas retroaktivt, räknat från och med den 1 februari 1923;

av herrar *Swartz, Johan Nilsson* i Skottlandshus, *Widell, Bergqvist, Wiklund*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp och *Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner, måtte besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skulle, vid tillämpningen av nu gällande direktiv, iakttagas vissa i reservationen angivna regler för yrkesbestämningen; och

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman, mina damer och herrar! Då andra kammaren nu står färdig att gå till behandling av statsutskottets utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition med förslag om vissa ändringar i hittills gällande direktiv för arbetslöshetskommissionens verksamhet, finner jag det vara angeläget att först få giva några förklaringar över innebörden och omfattningen av Kungl. Maj:ts proposition och beträffande de direkta anledningarna till denna propositions framläggande. Jag önskar därefter att något granska vad som skett, sedan propositionen avlämnades till riksdagen, för att slutligen yttra mig något om statsutskottets förevarande utlåtande.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Jag ber då först få erinra om att den kristidsorganisation, som uppstod här i landet under namnet arbetslöshetskommissionen med uppgift att ordna hjälpverksamheten för de skaror, som hade berövats möjlighet till att erhålla något arbete och följaktligen också saknade möjlighet för sin utkomst, har undan för undan utvecklat sig till en anordning, som för närvarande är sådan, att jag tror det är högst få av riksdagens ledamöter, som äga förmåga att bedöma, huru den verkar, och ange vad som är gällande praxis eller gällande direktiv för densamma. Den organisationen skapades omedelbart efter krigets utbrott år 1914. Jag blev ju själv medlem av kommissionen och deltog i dess arbete, ända till dess jag fick det uppdrag, som jag för ögonblicket har, och jag känner ju sålunda tämligen väl till den. Den har, som sagt, oavbrutet fått sina direktiv ändrade av riksdagarna, men framför allt har kommissionen själv på grund av ändrade och omkastade förhållanden nödgats fatta beslut undan för undan och slå in på nya vägar, än vidgande och än åtstramande verksamheten, och jag må säga, att det är en hel vetenskap, om man skall försöka tränga igenom hela den labyrinten för att finna klarhet i, huru sakerna verkligen ligga för närvarande.

Jag anser mig böra betona detta för att samtidigt kunna säga, att det icke förvånar mig, om det vore svårt för riksdagens ledamöter att i anledning av den kungl. propositionen på ett tillfredsställande sätt penetrera detta ämne och komma till klarhet i det. Den klarheten hoppas jag emellertid skall framgå ur den diskussion, som skall följa här i dag, så att var och en skall veta, huru han bör lägga sin röst, när vi gå runt bordet däruppe för att bestämma riksdagens beslut i detta ämne.

Beträffande Kungl. Maj:ts proposition, avser den ju icke något annat än förhållandena, när arbetskonflikt är rådande av den omfattning och av den art, att den enligt av riksdagen förut fastställda direktiv skall betraktas vara allmän och sålunda yrkets eller industriens samtliga arbetare skola avstängas från statshjälp.

Jag misstänker, att det är många, som ha trott, att Kungl. Maj:ts proposition krävde någonting annat och mycket mera, att man sökte ändring i stort sett i direktiven och sökte göra väsentliga omkastningar. Detta är icke förhållandet; regeringen har låtit alla

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)*

direktiven i övrigt vara orubbade. Regeringen är icke främmande för att den återhållande politik, som drivits särskilt under det sist förflutna året av statens arbetslöshetskommission, mången gång och långa stycken varit så pass hårdhänt, att det nog i vissa fall kunde varit anledning till ingrepp från regeringens sida för åstadkommande av korrigeringar. Jag vågar säga detta så bestämt, därför att på det departement, under vilket arbetslöshetskommissionen sorterar och som jag haft äran en tid företräda, har jag fått mottaga ett otal klagomål, skriftliga och muntliga, genom deputationer, däri man relaterat det bekymmersamma läget för att visa, att det måste betraktas såsom hårt och hjärtlost att vägra det bistånd man begärt hos arbetslöshetskommissionen för att lindra en skriande nöd. Jag har naturligtvis på grund av dessa framställningar oavbrutet satt mig i förbindelse med arbetslöshetskommissionen och i regel förfarit så, att jag vänt mig till kommissionens ordförande; jag har samarbetat med honom i så många år, att jag är fullt hemma i hans sätt att se på saken. Jag har varit övertygad om att, när jag vänt mig till honom, skulle rättelse vidtagas så långt möjligt. Det har nog också skett i många fall, när kommissionen fått uppgift om, hurudant verkliga saken varit. Men det har på grund av direktiven icke lyckats alltid, långt därifrån, och därför kvarstår, som jag säger, att det skulle nog kunnat föreligga anledning att i den Kungl. propositionen, där vi yrka på en lindring beträffande de förhållanden, som råda vid allmänna arbetskonflikter, även taga upp och till riksdagen göra framställning om lindring av bestämmelserna i övrigt. Vi ha emellertid, som sagt, inskränkt oss till att begära, att när en person varit arbetslös fortlöpande under sex månader och det utbröt konflikt inom hans industri samt den konflikten betraktades såsom allmän, så skulle detta icke få diskvalificera en sådan person från rätten att få statlig arbetslöshetshjälp.

Vi voro medvetna om i regeringen, då vi föreslogo dessa sex månader, att det nog kunde vara ungefär detsamma, vilken tidsbestämmelse vi togo, därför att framförallt järnbruksarbetarna ha bakom sig en så lång arbetslöshetsperiod, att det gör ingenting, om man sätter fyra, fem eller sex månader, ty de ha den tiden och mera till bakom sig av arbetslöshet. Om jag hade sagt detta i riksdagen, innan man fått arbetslöshetskommissionens yttrande på bordet, så hade jag måhända icke blivit trodd av så många i riksdagen. Nu ligger kommissionens utredning på bordet, och den klarlägger precis vad jag här uttalat. Kommissionen säger ifrån, att det betyder icke så mycket, om man i regeln bakåt säger tre, sex, nio eller tolv månader. Där ha vi beviset för, hur det är ställt överallt vid våra järnbruk, och det har varit likadant i mycket stor utsträckning vid de mekaniska verkstäderna.

När detta året ingick och de organiserade arbetsgivarna här i landet samlade sig till en generalattack mot arbetarna, bestående däri, att man på en gång fick en generalproklamation från arbetsgivareföreningen i form av lockoutbeslut mot arbetarna, då var det ju givet, att man måste börja fråga sig: Kan det vara rimligt, att ar-

betsgivarna nu proklamera dessa jättestrider? För min del vill jag framhålla följande. Under det lönerna för industriarbetarna och för arbetarna överhuvud under den tid, då livsförnödenheterna stego i en hejdlös fart, så sakteliga höjdes — arbetslönerna kommo endast i andra planet, men det var ju givet, att denna enorma prisstegring måste driva upp lönerna, ty eljest hade det ju överhuvud icke varit möjligt för människorna att leva — så blev det tvärtom, när prissfallet kom. Ty när det nu blev ett omslag, så gripa sig arbetsgivarna med kraft verket an att pressa ned lönerna; och i det avsendet få de hjälp av hela samhället med undantag, självfallet, av arbetarklassen själv. Alla ropa med samma röst: lönerna måste ned, det är förutsättningen för att prissänkningen skall komma och förutsättningen för att landet skall kunna återföras till normala förhållanden. Sålunda, när prisstegringen skedde, då kom löneökningen i andra hand, men när prisstegringen skall pressas tillbaka, då skall lönesänkningarna gå före.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Den taktiken ha nu arbetsgivarna drivit i ett och ett halvt års tid med allra största kraft. De ha så att säga jagat arbetarna framför sig för att tvinga dem till en sådan ställning i lönehänseende, som av arbetsgivarna kunde godkännas. Men så kom man, det märkte vi alla, under den lättnaden i konjunkturerna förlidet år till den punkt, där arbetarna gjorde halt och sade: Det går icke längre, vi kunna icke finna oss i dessa oavbrutna lönedepressningar, vi säga nej. Och det etablerades protester från arbetarna genom strejker, och så samlade sig arbetsgivarna och kommo överens: vi etablera en generalattack mot de organiserade arbetarna, ty vi skola segra, lönerna skola pressas ned. Så kommo proklamationerna vid järnbruken, vid sågverken, vid pappersmassfabrikerna, och lockouthotet vid den mekaniska verkstadsindustrien hängde i luften. Det föreligger vidare proklamation om lockout vid byggnadsämnesindustrien, och det har varit flera andra tillbud till generalstrider, etablerade och beslutade av arbetsgivarnas organisation.

När nu dessa lockouter kommo till stånd och arbetslöshetskommissionen i enlighet med riksdagens direktiv nödgades fatta beslut om att dessa konflikter voro av sådan allmän natur, att alla arbetare inom vederbörande industri måste avstängas från rätten till statshjälp under sin arbetslöshet, då förstod regeringen — och det vill jag genast från början fastslå — utan varje undersökning av förhållandena i övrigt, att läget krävde vidtagandet av vissa åtgärder. Jag ber att få framhålla för dem, som möjligen icke veta det, att jag levat hela mitt liv på ifrågavarande område. Jag har vidare, som jag nämnt, deltagit åtskilliga år i arbetslöshetskommissionens verksamhet. Och för min del förklarade jag bestämt, att det förelåg icke det minsta behov av att företaga någon undersökning innan jag tog ställning till den frågan, huruvida regeringen skulle kunna begära av riksdagen, att de arbetare, som hade bakom sig en så lång tid av förlöpande arbetslöshet, att de icke längre kunde betraktas såsom samhöriga med sitt yrke, icke skulle berövas rätten till understöd. En dylik undersökning var, enligt mitt förmenande, absolut obehöflig.

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

Beträffande det som sagts om behovet av denna utredning ber jag att ytterligare få tillägga, att det självfallet också måste betraktas vara likgiltigt, om denna av regeringen föreslagna åtgärd skulle tillgodokomma 3,000 eller 4,000 arbetslösa arbetare, som på grund av kommissionens beslut berövats rätten till statshjälp. Det betyder ingenting för mig — och det vill jag särskilt betona här, om någon trott, att i regeringens proposition skulle ligga någonting annat — därför, att här är icke fråga om att begära ett öres större uppoffring från statens sida till hjälpverksamheten enligt regeringens förslag, än om icke någon av dessa konflikter hade utbrutit. Arbetslöshetskommissionen har vid årsskiftet till socialdepartementet avgivit sin rapport och sina beräkningar angående bedrivande av verksamheten under innevarande år och även under nästkommande vinter. I denna rapport har framlagts kalkyler och beräkningar över verksamheten för arbetslöshetens bekämpande i allmänhet, och hade icke dessa konflikter tillkommit, så hade väl denna verksamhet kommit att bedrivas ungefär på det sätt, som kommissionen sagt, med de ändringar, som kommissionen med anledning av eventuella särskilda omständigheter kunde finna erforderligt att under årets lopp bestämma. Hade det gått så och konflikterna således icke kommit till, skulle enligt arbetslöshetskommissionens program och beräkningar de medel, som föregående års riksdag anslog för denna hjälpverksamhet, räcka till, så att, när vi kommo till den 1 maj 1924, det skulle finnas kvar ett överskott på 7 1/2 miljon kronor. Vad har nu inträffat? Jo, nu ha dessa konflikter tillkommit. I kraft av riksdagens direktiv ha de arbetare, som berörts av konflikterna och som fått gå arbetslösa sex månader, nio månader, ja, ända till ett och två år, drivits från det nödhjälpsarbete, dit de förut varit hänvisade, och berövats den rätt till statshjälp, de förut haft, bara därför att de tidigare arbetat vid järnbruken eller någon annan av de i konflikterna indragna industrierna. Den föreliggande frågan innebär nu, mina damer och herrar, för statens ekonomi ingenting annat än detta: Skall staten på de arbetslösa spara så mycket, som man sparar genom att göra denna avstängning efter de gamla direktiven? Skall man säga till dessa, som under så lång tid gått i ständigt arbetslöshet, att nu får ni leva, hur ni kan, staten bryr sig inte om det? Eller skola vi spara litet mindre och gå med på regeringens förslag och säga, att det självfallet dock är orimligt, att, om en karl gått sex månader och längre tid arbetslös, han dock skall berövas rätten till denna statshjälp, därför att han tidigare, för mycket lång tid sedan, varit sysselsatt i en industri, där det nu råder konflikt?

Sålunda skulle regeringens förslag, genomfört och godkänt av riksdagen utan vidare, icke ha åsamkat statskassan ett öres utgift utöver de beräkningar, arbetslöshetskommissionen redan vid årsskiftet gjorde upp. Jag tror det är angeläget, att herrarna hålla detta i minnet vid behandlingen av denna fråga, och att herrarna komma ihåg, att regeringens förslag icke, utöver vad jag angivit, innebär yrkande om någon som helst ändring i riksdagens direktiv eller eljest i arbetslöshetspolitiken.

Ställningen har blivit förtvivlad ute på landsbygden, vid dessa bruk, dessa gruvor och dessa arbetsplatser, där konflikt råder, och jag vädjar till eder alla, hur ni tro det skulle kännas, om ni efter att ha varit arbetslösa i tre kvarts eller ett halvt år och sedan haft förmånen att genom ingripande från statens sida få tillgång till ett nödhjälpsarbete, där ni fått en ganska knapp lön, men dock en lön, som kanske räcker till det nödortoftigaste för dem man har därhemma att försörja, hur det skulle kännas, säger jag, om ni så en vacker dag finge meddelandet: nu får ni icke arbeta här, utan packa in och res hem och svält, ty det är konflikt inom det yrke ni har tillhört, och vi kunna icke längre från statens sida hjälpa er. Kanske har den, som drabbats av ett dylikt öde, legat borta på nödhjälpsarbete och har måhända icke reda på, att det uppstått en konflikt vid det bruk, där han arbetat, men ändå skall han dragas bort från nödhjälpsarbetet och kallas hem till fullständig sysslolöshet. Jag tror, att om herrarna skulle göra ett tankeexperiment och tillämpa detta på er själva, i den mån det är möjligt — det är naturligtvis många i kammarerna, som på grund av sin verksamhet och de omständigheter, under vilka de levat sitt liv, icke kunna göra detta, men jag tänker dock, att åtskilliga kunna göra det — då skulle ni nog komma till samma resultat, som vi kommit till i regeringen.

Beträffande de erinringar, som gjorts mot regeringens proposition, därför att den skulle vara i avsaknad av tillräcklig utredning, så har jag redan sagt, varför jag icke kunde anbefalla några mera vittgående utredningar. Men det har också sagts, att man skulle rådfrågat arbetslöshetskommissionen. Jag har lagt märke till, att man här i riksdagen i ganska stor utsträckning anser arbetslöshetskommissionen stå i någon slags motsättning till regeringen och förmenar, att vi skulle ha olika uppfattningar. Det är icke förhållandet. Jag ser ordföranden i arbetslöshetskommissionen sitta där borta i en bänk, och jag tror, att, om han hade rätt därtill, skulle han kunna stiga upp och bestyrka vad jag säger, då jag förklarar, att mellan oss icke rått något sådant motsatsförhållande. Självfallet har det inträffat, att man icke alltid varit nöjd med de beslut, kommissionen fattat, men i stort sett ha vi icke ansett oss kunna bedöma och överspanna området så, att vi ingripit i anordningarna på annat sätt, än att jag vänt mig till kommissionens ordförande och påkallat hans uppmärksamhet i mera ömmande fall. Den motsättning, man talat om, finnes icke, men om herrarna tro, att regeringen gick fram med propositionen utan att stå i någon förbindelse med arbetslöshetskommissionen, så vill jag säga, att jag på sin tid hemställde till kommissionen att komma upp i departementet. Generaldirektör Pegelow, generaldirektör Huss och byråassistenten Hagman kommo också dit, och för dem framlade jag saken, innan regeringen fattade sitt definitiva beslut. Jag sade dem, huru jag ämnat föreslå regeringen att besluta, och ställde den frågan till kommissionens då närvarande ledamöter, om de för sin del ansågo, att det fanns några andra och mera rekommendabla vägar att föreslå än dem jag angav. De förklarade då, att de för sin del icke hade någon särskild annan anordning att

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

föreslå. Jag tillfrågade också kommissionens medlemmar, om de trodde, att tillämpningen av detta regeringens förslag skulle vålla särskilda olägenheter och möta svårigheter, då det skulle bringas ut i tillämpning. Jag fick till svar på detta: det kunna vi icke se; självfallet blir det, som orden föllo, arbetslöshetskommittéerna, som få ordna den saken, liksom de fått ordna mycket annat. Jag vill tillägga, att utöver dessa frågor lämnade jag det förslag, som blivit uppgjort, till två av kommissionens medlemmar med hemställan att på eftermiddagen samma dag giva mig det material, som de eventuellt kunde ha, för att belysa frågan, om de ansågo en sådan belysning erforderlig, och de mottogo förslaget för att studera det, men avlevererade sedermera intet sådant material. Från departementet krävde vi och fingo av kommissionen några uppgifter rörande antalet arbetare, som man kunde antaga blivit träffade av avstängningsdekretet. Vi ha skrivit i propositionen, att inom grupperna järnbruk, sågverk och pappersindustri hade avstängts 1,750 man, som hade nödhjälpsarbete, och att de från kontant arbetslöshetsunderstöd avstängda uppgingo till 2,300 man. I den utredning, som kommissionen sedan utförde, kom kommissionen till precis samma slutsiffra, nämligen 4,050 man, fastän något annorlunda fördelade på nödhjälpsarbeten och understöd, men det skiljer i denna del dock endast på 5 man, och det är ju icke något att tala om. Den grundläggande uppgiften hade riksdagen sålunda i Kungl. Maj:ts proposition.

Jag vill för min del bestämt försäkra, att riksdagen skulle kunna gå till behandling av den kungl. propositionen utan vidare, utan den tidsödande och kostsamma utredning, som föreligger i statsutskottets utlåtande. Det vågar jag stå för.

Ja, vad har nu skett, sedan regeringen lämnat in sin proposition? Jag har redan antytt, att regeringen var övertygad om att den kände till, hurudan ställningen och stämningen blivit genom massavstängningarna ute vid järnbruken. Och vi voro övertygade om, att här gällde det att handla och att handla genast. Regeringen beslöt alltså i konselj den 13 februari, att proposition i ämnet skulle avlåtas till riksdagen, och på eftermiddagen samma dag avlämnades propositionen här. Den 1 februari hade arbetslöshetskommissionen fattat sitt beslut om avstängning av arbetarna från statshjälp, och den 5 februari sattes detta beslut i verkställighet ute i landet. Nu skriva vi i dag den 21 mars. Och om herrarna se efter i sina almanackor, skola herrarna finna, att det förflutit 6 veckor, sedan dessa arbetare avstängdes från nödhjälpsarbete eller berövades sitt arbetslöshetsunderstöd. Det har förflutit 5 veckor från den dag, då regeringen lämnade in sin proposition, i vilken Kungl. Maj:t värdjade till riksdagen om *snar behandling av denna fråga*.

Vad har inträffat sedan dess? Jo, statsutskottet, som tog upp frågan på sådant sätt, att två avdelningar skulle taga hand om densamma, bestämde sig för att grundlagsenligt hos regeringen anhålla att få ett uttalande från arbetslöshetskommissionen i anledning, som det sades, av den kungl. propositionen. Jag ber, mina herrar, få säga, att på mig gjorde det ett ganska underligt intryck,

när jag mottog den handling från statsutskottet, vari statsutskottet begärde, att en underordnad myndighet skulle uttala sig över en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlämnad proposition. Det beslöts emellertid i konselj, att arbetslöshetskommissionen skulle anbefallas att göra detta, och när arbetslöshetskommissionen fick det beskedet, så blev jag uppringd av ordföranden, som meddelade, att denna framställning från statsutskottet var så generell, att man inom kommissionen icke visste, vilken utredning utskottet önskade och vad utskottet begärde, att kommissionen skulle uttala sig om. Jag tror, att arbetslöshetskommissionens ordförande kände ungefär som jag, att det icke var någon mening uti att arbetslöshetskommissionen skulle sätta sig att döma över Kungl. Maj:ts förslag och till statsutskottet avgiva ett utlåtande, innefattande yttrande, huruvida kommissionen kunde anbefalla eller icke anbefalla vad Kungl. Maj:t föreslagit. Kommissionens ordförande hemställde till mig att anordna en sammankomst med ledamöter av statsutskottet, och jag gillade detta förslag. Klockan 4 samma dag sammanträffade jag med ett par representanter från statsutskottet och tre representanter från arbetslöshetskommissionen. Därvid frågade arbetslöshetskommissionens ordförande statsutskottsrepresentanterna, vad det var för utredning, som man ville ha. Detta måste preciseras, ty kommissionen visste icke vad utskottet ville och vad kommissionen anbefallts att göra. Då uttalades från statsutskottsledamöternas sida, d. v. s. av ordföranden från de bägge avdelningarna, att man icke kunde säga detta på rak arm, och så begärde han att få återkomma tidigt påföljande dag och då lämna besked. Detta resulterade i den framställning, som herrarna känna och som upptager, om jag minns rätt, 4 olika punkter, med begäran om utredning av ganska omfattande art. Kommissionen måste då själfvallet gripa sig an med det verket. Det utsändes frågeformulär, utredningen blev ganska brett lagd, kommissionen samlade material och satte en mängd personer i verksamhet för att bearbeta detsamma.

Jag hoppas kammaren kommer att visa överseende, om jag med några ord omnämner en liten sak, som inträffade med anledning av detta sammanträde. Den är så karakteristisk, att jag gärna vill omnämna den, särskilt som jag ser här i kammaren närvarande redaktören för en tidning, som mycket sysslat med den saken. Det uttalades vid sammanträdet av ordföranden för en av statsutskottets avdelningar, att regeringens förslag säkerligen skulle komma att öva inflytande på den arbetslöshetsförsäkringslag, som eventuellt skulle komma att bli genomförd här i landet. När han fällde det yttrandet, bestämde jag mig genast för att icke svara ett ord på detsamma. Jag molteg, som man säger, och det gjorde också alla de andra, som voro närvarande vid mötet. Det var ingen, som gav ett ord till svar. Någon annan har icke frågat mig om min mening rörande dessa regeringsdirektivs inverkan på en eventuell arbetslöshetsförsäkringslag. Men så kom tidningen med långa artiklar, vari försäkrades, att jag gjort bestämda uttalanden. Detta blev vederlagt. Men då gjordes en annan sak till föremål för uttalanden i tidningspressen, och

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

en Stockholstidning kostade på den en och en halv spalt och uppgav, att det märkvärdiga och otroliga skulle ha inträffat, att jag skulle på förfrågan ha svarat, att de direktiv, som regeringen föreslog, skulle bli definitiva — jag minns nu icke, om uttrycket var just detta, men en av kommissionens ledamöter hade frågat mig något sådant, som om direktiven skulle bli definitiva eller rent provisoriska, och på denna förfrågan svarade jag utan att ett ögonblick tänka därpå: naturligtvis skola de bli definitiva. Även detta har snedvridits och utlagts. Jag tycker det är underbart, att vad som yttras vid ett enskilt sammanträde som detta skall kunna giva anledning till dylika tidningsskriverier. Beträffande den sista saken, som jag nämnt, förhåller det sig på det sättet, att regeringens förslag om viss ändring i direktiven ju är generellt lagt, och det skall då naturligtvis icke blott tillämpas vid den pågående järnbruvskonflikten, sågverkskonflikten och konflikten vid pappersmasseindustrin, utan, om vi fått en verkstadskonflikt, som vi sågo hota på ganska nära håll, skulle det ha tillämpats även där. Och om under årets lopp eller nästkommande vinter det skulle uppstå en konflikt, så skulle det tillämpas även där.

Nu finner jag anledning att göra en liten förklaring, huru jag ser på konfliktläget här i landet under den närmaste tiden. Det förhåller sig så, att sedan arbetsgivarna, som jag förut antytt, i år gjort sina massproklamationer om lockout, har det varit strider på en del av dessa områden, men vi ha lyckats att komma fram till en överenskommelse inom den mekaniska verkstadsindustrin, och jag är övertygad om att vi stå inför överenskommelser även på andra områden. Jag kan ju få säga, att trots allt oförstående, trots allt motstånd, som vi mött i denna för regeringen så viktiga angelägenhet, så har jag icke ett ögonblick förtröttats att, så långt jag kunnat, verka för att komma till uppgörelser mellan arbetarna och arbetsgivarna för att skaffa konflikterna ur världen. Det har som sagt lyckats att åstadkomma uppgörelser inom den mekaniska verkstadsindustrin. På detta stora arbetsfält är ställningen den, att man arbetat under ett 20-tal år med avtalsbundna förhållanden, men från och med 1922 års början och tills nu har det icke existerat något kollektivavtal. Nu ha vi dock lyckats få infört ett nytt kollektivavtal, som reglerar arbetsförhållandena inom hela denna industri, och då räknar jag med att medan vi fått detta i år efter en avtalslöshetsperiod av bortåt ett och ett halvt år, så är det icke så mycket som talar för, att vi nästa vinter skulle behöva befara en schism. Nu kanske jag mest resonerar från arbetarsynpunkt; jag kan icke säga, om man på arbetsgivarhåll kan bli böjd för att etablera en strid inom den mekaniska verkstadsindustrin, men jag betvivlar detta.

Jag räknar med att konjunkturerna lätta i år. Allt pekar därpå, det är tydliga tecken i olika avseenden, som giva detta tillkänna. Sker det och lyckas vi slutligen om någon tid få uppgörelser till stånd vid de svenska järnbruken, så förstå vi alla, att, skall den mekaniska industrien kunna utveckla sig, så behöver den ma-

terial och halvfabrikat och annat, som den får från järnbruken. Det har också sagts, att beställningar börjat strömma in även från utlandet till våra svenska järnverk. Mycket talar sålunda för att, sedan om en tid järnbruvskonflikten lösts, vi kunna motse lugna förhållanden någon tid framåt. Beträffande sågverken och pappersmasseindustrien äro nog alla, som syssla med detta slags affärsliv, av den uppfattningen, att där står ett uppsving för dörren. Den uppåtgående konjunkturen är redan inne för resten. Jag skulle kunna fortsätta med att granska, hurudana förhållandena äro i det hela, och skulle då komma till den slutsatsen — vilken jag dock icke vill fastslå såsom säker — att det går att, såsom arbetslöshetskommissionen beräknat, avkoppla hjälpverksamheten nästkommande år. Om så sker, ospänner regeringens förslag förhållandena endast till den tiden. Och om förhållandena bliva sådana, att vi i stort sett icke behöva befara stora konflikter av den karaktär, att alla inom yrket arbetande skola avstängas, så förstå alla, att det icke har särskilt stor betydelse, om vi fastslå, att regeringens förslag är generellt och definitivt. Denna sak har diskuterats inom pressen. Det är ofta roligt att läsa tidningar, men mången gång är det mindre roligt, och jag vågar nästan — då jag ser en redaktör bland kammarens ledamöter — säga, att jag skulle vilja karakterisera saken så, att jag anser, att av tidningars innehåll $\frac{9}{10}$ är lögn och $\frac{1}{10}$ osanning.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Sedan de procedurer voro genomgångna, som jag nyss angivit, och sedan statsutskottet intagit sin bestämda ståndpunkt, att det önskade utredning, har denna också av arbetslöshetskommissionen verkställt. Den har legat på bordet en tid, och jag förmodar, att herrarna mycket noga läst den om kvällarna, så att var och en kan den. Jag har också läst den, och jag får säga, att den läsningen icke för mig varit en källa till odelad glädje. Innehållet har delvis upprört mig. Jag har funnit, att man i denna utredning låtit sig angeläget vara att med många vändningar konstatera, att arbetarna här i landet icke få betrakta det som en rätt att erhålla statshjälp vid arbetslöshet. Det kan hända, att det i själva verket förhåller sig så, men är det så angeläget att kosta på sig sida efter sida för att nedskriva sådant, som jag tycker kunde sägas i två ord? Och frågan torde dock kunna diskuteras. Huru är det, ha vi icke ett fattigvårdsväsen? Är det icke så, att när de egendomslösa stå utan arbete, alldeles urständatta att reda sig, då får samhället träda till? Det går icke att göra här, som man gör i Ryssland — att låta sådana personer ligga utmed landsvägarna och svälta ihjäl eller kanske äta upp varandra. Vi äro här i Sverige litet humanare. Gud-ske-lov, och därför söka vi sörja för, att de, som icke kunna hjälpa sig själva, bliva försörjda på annat sätt.

Vidare söker man bevisa, att arbetslöshetshjälp varit till skada för arbetsgivarna och till skada för det allmänna. Jag tror icke jag kan underlåta att föredraga bara en liten bit beträffande den saken, ty den är rätt karakteristisk. Arbetslöshetskommissionen säger i sin utredning på sidan 36, sedan den omnämnt, hurudan

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

ställningen var under krigstiden, och sökt hävda, att ställningen nog blev svårare under fredskrisen:

»Landets näringsliv ställdes då inför valet mellan sänkta priser eller minskad avsättning, vilket för arbetstagarnas del innebar antingen sänkta löner eller ökad arbetslöshet. Lönearbetarna voro icke ensamma om att först sent och endast av nödtvång foga sig i det oundvikliga. Följden blev den stora arbetslöshet, som rådde i landet under åren 1921—1922 och vars verkningar ännu äro kännbara. Hade då det allmännas hjälpverksamhet icke funnits, hade uppenbarligen arbetskraftens ohejdade konkurrens om arbetstillfällena påskyndat lönernas och därmed även produktionskostnadernas fall ned mot ett nytt jämviktsläge.»

(Forts.)

Ja, mina herrar, vad har kommissionen sagt här? Den har sagt, att hade vi icke hjälpt de arbetslösa människorna, då de svälte, så hade den ohejdade kampen pressat dem så, att arbetsgivarna fått ned lönerna till ett minimum. Jag får säga, att när man läser sådana satser, måste man fråga sig: kan det vara lyckligt för ett gott samarbete mellan skilda, oliktankande grupper i landet att föra ut sådana satser och låta arbetarna veta, att på det sättet ser man saken från ett visst håll? — så tillägges det: »Det allmännas av sociala skäl förestavade ingripande till arbetarnas stöd innebar dock, som sagt, en oförmånlig åtgärd mot arbetsgivarna, i vilkas intresse det måste ligga att så skyndsamt som möjligt få ned lönerna.»

Nu skulle jag i detta sammanhang be att få taga upp till bedömande den innerliga omvårdnad, som olika grupper inom riksdagen ägnat just den saken, att statens neutralitet skall, som det heter, aktsamt och skickligt värnas om. Kommissionen har konstaterat, att hjälpverksamheten varit till skada för arbetsgivarna och till skada för landet. Man kräver, att statens neutralitet skall till varje pris upprätthållas och att, om konflikt uppstår av den art, som är nämnd, alla arbetare inom resp. industri skola avstängas och ställas utan möjlighet att försörja sig. Men, mina herrar, huru handla arbetsgivarna, då det gäller berörda neutralitet?

Jo, då de små konflikterna utbröto inom den mekaniska verkstadsindustrien — det var dock icke mer än sex till antalet, den största i Göteborg vid Götaverken, så vid Trollhättan hos Nydkvist & Holm samt dessutom fyra mindre på andra platser — när dessa konflikter utbröto, säger jag, vad skedde då? Jo, Sveriges verkstadsförening gick då in till arbetslöshetskommissionen med bestämt krav, att arbetslöshetskommissionen genast skulle verkställa avstängning för de mekaniska verkstadsarbetarna i landet. Huru många dessa voro, framgår av den utredning, som ligger på bordet, de voro till antalet 6,669, som då på detta område i sin arbetslöshet hade någon hjälp från statens sida. Sveriges verkstadsförening drev nu med all kraft på arbetslöshetskommissionen för att den skulle fatta beslut om avstängning för hela denna industri, så att dessa nära 7,000 arbetare skulle berövas den hjälp, som de dittills kommit i åtnjutande av, och det oaktat även de gått ofantligt lång tid ute i arbetslöshet. Ja, det har sagts mig, ehuru jag icke vill stå för att det äger sin

bestämda riktighet, att trycket gjordes så starkt, att kommissionen hotades med att, om den icke genast beslutade i enlighet med arbetsgivarorganisationens vilja, den skulle bli föremål för åtgärder till utkrävande av det ansvar, som kunde påvila den, om den gjorde utbetalningar, som icke vore i överensstämmelse med riksdagens direktiv.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ja, det är nu för denna neutralitets vidmakthållande, som man anser, att man inte kan gå på regeringens förslag, efter vad som sagts. Tro herrarna då, att, om vi granska alla de beslut, som arbetslöshetskommissionen under senaste år fattat, dessa beslut i alla stycken och till alla delar så noga stämma med riksdagens direktiv? Det var skrivet i liberalernas förslag till utskottsutlåtande en sats — jag vet ej, om den står kvar, men den stod där i varje fall först — att man från det partiet ville ge den allra starkaste eloge till arbetslöshetskommissionen, därför att kommissionen icke hade verkställt avstängning genomgående upp i Norrbotten, utan låtit en del av järnbruksarbetarna där uppe gå kvar i arbete. Mina herrar! Vad har arbetslöshetskommissionen gjort, då den vidtagit den åtgärden? Jo, självfallet, såvitt jag kan se, brutit mot riksdagens heliga direktiv, mot riksdagens heliga bud i fråga om statens ställning såsom neutral. Jag gillar kommissionen och anser det riktigt och mänskligt, att den handlat så som den gjort, men jag kan ej finna annat, än att den icke handlat i full överensstämmelse med direktiven. Jag har icke frågat ordföranden i kommissionen härom, men jag har hört, att den egentliga anledningen till att dessa arbetare fingo vara kvar var den, att de voro placerade ganska långt uppe och komna söderifrån, och att det skulle kosta en hel del pengar att befodra dem ner till deras hemorter, och i övrigt behövde man göra färdiga en del arbeten, som voro kontraherade, och så har kommissionen alldeles riktigt, som jag tycker, låtit arbetarna fortsätta sitt arbete. Ja, så går det när man granskar, om det är så alldeles helt med det där talet, att denna neutralitet kan och skall bevaras i alla stycken.

Men till sist ber jag att i den frågan få säga, att för mig är icke det huvudsaken, att dessa direktiv hållas strängt uppe, utan visar det sig, att direktiven äro hårda och orimliga, att de medföra resultat, som bringa med sig, att tusentals arbetare få gå i svält och nöd, fastän vi hava möjligheter att bispringa dem, så duger det ej, att vi sitta i riksdagen och säga: nej, vi ha direktiv, det duger ej att ändra dem, och vi ha principer, principer framför allt, mina herrar, som vi få lov att upprätthålla.

Ja, nu äro emellertid konflikterna som sagt lösta, med undantag för dem vid järnbruken, sågverken och pappersmasseindustrien och därjämte byggnadsämnesindustrien. Men de konflikter, som det nu närmast rör sig om, hava fört med sig en avstängning från statshjälp för ett antal av 4,050. Om vi på dem tillämpa Kungl. Maj:ts förslag, då skulle av dessa ett antal av 3,624 återinsättas i de förmåner, som de haft förut, nämligen arbetslöshetsunderstöd eller nödhjälpsarbete, oaktat konflikt pågår.

Jag skall nu be att få övergå till en liten granskning av stats-

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

utskottets förslag — det är ju självfallet detta, som det rör sig om i dag, och jag ber om ursäkt att jag uppehållit mig så länge litet vid sidan av förslaget, men det är icke underligt, att man vill låta sitt hjärta och tala ut vad man känner, tänker och förstår om de här tingen. Nu ha vi, som sagt, fått svar från statsutskottet i den här frågan, och det svaret innebär den egendomligheten, att en minoritet uti utskottet bestämt utlåtagandet å utskottets vägnar. Det är den liberala linjen, som följts, det är det minsta partiet i riksdagen. Det parti, som man säger skola utgöra tungan på vägen, som nu lägger fram på riksdagens bord ett statsutskottsutlåtande och hembjuder det till antagande. Och de två andra större partierna, de komma med sina reservationer. Men nu inträffar det märkvärdiga, och det kan jag ju säga redan från början, att detta liberala förslag har ett sådant innehåll, att högern slukat det med hull och hår; och där ha vi förklaringen till att det kunnat bli statsutskottets förslag till riksdagen. Jag förmodar, att det skett någon sammankoppling vid bestämmandet av vilket som skulle vara utskottets förslag.

Nu ber jag att få säga något om detta liberala förslag, som sålunda har blivit utskottets förslag till riksdagen. Vi ha ju, som herrarna förstå, haft tillfälle att under dagarnas lopp tala härom rätt mycket, och när jag fick det första gånge som ett förslagstryck från avdelningarna, så läste jag och funderade och läste igen och funderade. Men det var icke möjligt att komma till klarhet om vad man menade med det förslaget. Vi hade sedan sammankomst med representanter från det hållet och särskilt med den, som jag förmodar icke nekar för faderskapet, om jag anklagar honom för det. Denne höll för oss en lång utläggning om vad förslaget innebar, och jag kan kanske kosta på mig att berätta den lilla gottköpshistorien, att, när han slutade, sade jag, att jag funderade på att rekommendera honom hos ecklesiastikministern till erhållande av en professur i teoretisk arbetslöshetsunderstödsverksamhet. Men jag måste samtidigt fastslå, att han icke kunde göra klart för mig, vad förslaget innebar. Det var först, sedan jag ställt frågor till honom och fått dem besvarade, som jag trodde mig förstå det. Men jag får säga, att jag icke är riktigt övertygad om att jag ännu är på det klara med det, och då vill jag tillägga, att det icke synes mig märkvärdigt, om herrarna icke äro på det klara med vad förslaget innehåller och bjuder.

Detta förslag kommer först med en lång avdelning, där man söker bevisa, huru omöjligt regeringens förslag är; man säger, att det är orättvist i flera avseenden och omöjligt i tillämpningen. Beträffande det sista skall jag be att få erinra herrarna om, att arbetslöshetskommissionen ju har lyckats på den korta tid, den haft till sitt förfogande, konstatera, hur många arbetare ute på de här ifrågakvarande arbetsplatserna det är, som ha sex månaders fortlöpande arbetslöshet eller mera bakom sig. Skall man då med något anspråk på att bli trodd kunna få framställa ett sådant påstående, som att regeringsförslaget är omöjligt att tillämpa? Av de förslag, som hittills framkommit till prövning, är regeringsförslaget det enklaste, på samma gång som det är det rättvisaste och det mest möjliga, efter

mitt sätt att se, att bringa ut i tillämpning. Sedan finns det ju en hel del andra invändningar, genom vilka man tager regeringen och regeringens förslag vid öronen — det kanske icke är ett lämpligt uttryck, ty förslaget har inga öron, men regeringen har ju — och så kommer man till en historik och därefter slutligen fram till det, som skall vara det centrala i utskottsförslaget.

Och vad innehåller nu detta förslag, som skulle sättas i stället för regeringens förslag och efter att ha tagit gestalt i verkligheten gå ut som en frälsare till de hungrande och svältande arbetarna ute vid våra bruk och industricentra? Jo, förslaget säger det, att man kan inte bifalla vad regeringen sagt, utan att vi nu skola övergå till att begynna med en undersökning för att få utrönt, hur vi skola beteckna arbetarna ute på dessa arbetsplatser, huruvida de skola kunna betraktas såsom fortfarande tillhörande den industri, i vilken de förut arbetat, eller om man icke kan påsätta dem en stämpel »för detta» och härigenom försätta dem i en annan ställning. Om denna undersökning av arbetarna vill jag först och främst säga, att jag icke tror, att herrarna skola möta så synnerligen stora sympatier hos folket, när ni komma och fråga dem, om de tillhöra industrien eller vilja betecknas som »för detta», särskilt om ni vänder er till järnbruksarbetarna. Den svenska järnbruksarbetareklassen är en homogen klass, en medborgarklass, inom vilken far och farfar levat vid järnbruken, där sonen gått in på samma bana och där inga människor kunna komma på någon annan tanke, än att det är på detta område, där de äro födda, som de också skola dö. Komma ni till en sådan arbetare och säga, att därför att bruket legat nere en viss tid, så skall han gå med på att låta stämpla sig — fram och bak kanske — med beteckningen »för detta» för att på grund av denna beteckning komma i en särskild liten förmånsställning, så tror jag, att han skall betacka sig för en sådan gradering och en sådan anordning.

Men vad är det då, mina herrar, för förmåner, som förslaget bjuder, om man efter en sådan undersökning kommer till det resultatet, att mannen i fråga icke längre är i industrien, utan att han är »för detta»? Jo, medan alla de, som fortfarande skola betraktas stå kvar i industrien, skola, så länge konflikten fortgår, vara avstängda från rätten till nödhjälpsarbete och rätten till understöd, skola de, som blivit betecknade »för detta», hugnas med tilldelande av så kallade friplatser. Förhållandet är ju det, att arbetslöshetskommissionen, sedan konjunkturerna förändrat sig, prövat ställningen inom de olika industrierna, ute på de olika arbetsområdena. Man har då kommit till det resultat, att det finns vissa industrier, inom vilka den s. k. kristidsarbetslösheten fortfarande är för handen, och vilka måste ställas i en undantagsställning. På andra områden har det lättat så mycket, att man ansett sig icke behöva meddela stats-hjälp annat än möjligen i form av något nödhjälpsarbete. Då det emellertid sedan visat sig, att även inom sistberörda fack på skilda platser ställningen har varit alltför pressande och svår, så har kommissionen enat sig om att där dela ut s. k. friplatser. Det finns, såvitt jag kunnat utröna, icke någon bestämd norrn för dessa friplatsers ut-

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets-hjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

delande, men jag tror mig komma sanningen ganska nära, då jag säger, att kommissionen nog i första omgången i allmänhet velat begränsa sig till att lämna ut friplatser åt 25 procent av de arbetslösa. När så vederbörande arbetslöshetskommitté kommit med en ny framställning och tryckt hårdare på kommissionen, har kommissionen i regel delat ut ytterligare ett antal friplatser, och på det sättet har det inträffat, att t. ex. för Malmö, tror jag, delats ut friplatser i fyra olika omgångar.

Hur ställer det sig nu, om vi skola tillämpa detta system på järnbruken och vid nu ifrågavarande konflikter i övrigt? Jo, i den mån arbetarna förklara, att de icke längre tillhöra industrien, utan äro »för detta», får ortens arbetslöshetskommitté skriva till kommissionen och begära friplatser: »vi ha 400 man som gå avstängda, men ha beteckningen 'för detta'». Ja, om kommissionen behåller den vanliga proportionen, så förefaller det mig, att den skulle komma att bevilja kommittén rätt att dela ut 100 friplatser. Men i vilken utsträckning detta i verkligheten kommer att ske, ja, det är ingen som kan säga i dag, det beror på den prövning, som frågan kommer att underkastas i arbetslöshetskommissionen.

Sålunda: alla, som anses stå kvar i industrien, de berövas alltjämt rätten till varje statshjälp, men de som betraktas såsom »för detta», de skola få del av friplatser under den tid, konflikten pågår. När konflikten slutat, då kastas förhållandena om, åtminstone så länge arbetslöshetskommissionens hittillsvarande beslut står fast. Ty då stå järnbruken i en förmänsställning, och därför skola de, som alltjämt betraktas tillhöra denna industri, hava företrädesrätt till arbetslöshetsunderstöd och nödhjälpsarbete. Men de, som man betrakta såsom »för detta», sjunka självfallet ned i en särskild klass och kunna väl då ej hamna annorstädes än i grovarbetarklassen. Såvitt jag förstår, är det, om riksdagen godkänner statsutskottets förslag, icke möjligt för arbetslöshetskommissionen att omhulda dessa »för detta» på något särskilt sätt. Ty det är klart utskrivet, att då konflikten upphör, så upphör också deras företrädesställning.

Ja, där höra ni, mina damer och herrar, vad utskottets förslag bjuder oss. Det kan väl icke förvåna någon, om jag såsom den ledamot av regeringen, vilken framlagt det första förslaget och särskilt tänkt sig in i de här sakerna, förklarar, att det är för mig absolut omöjligt att kunna anbefalla ett antagande av utskottets förslag. Jag tror, att det ur många synpunkter vore olyckligt, om riksdagen skulle intaga en sådan ståndpunkt.

Till det, jag nyss relaterat om detta s. k. liberala förslag, kommer en underlighet i slutet, vars innebörd det också skulle vara ganska roligt att höra, om herrarna förstått. Det kommer en avdelning, där man särskilt åberopar det svåra läget inom järnbruksindustrien och, för att i någon mån lätta detta, föreslår, att man omedelbart skall till dess arbetsplatser utdela friplatser. Ja, vad sker, om man gör det? Jag förmodar förslagsställaren har tänkt sig, att den individuella undersökning, som nu skall etableras, kommer att taga en viss tid. Nu ha arbetarna gått och svultit i sex veckor, sedan de

blivit avstängda; därefter skall undersökas, om de skola heta »för detta» eller icke, och det tar sin tid. Då menar väl förslagsställaren, att för den tid, undersökningen pågår, arbetslöshetskommissionen skall äga befogenhet att, kanske i morgon eller övermorgon, besluta att utdela ett antal friplatser. Men då vet, såvitt jag kan tänka mig, arbetslöshetskommittén på platsen ännu icke, vilken beteckning de arbetslösa komma att få efter slutlig granskning. Om man så delar ut friplatser, exempelvis nödhjälpsarbete, till en del arbetslösa, och det en 14 dagar senare konstateras, att dessa fortfarande tillhöra industrien, måste man skicka hem dem igen för andra gången. Detta är en olägenhet, som är ganska stor, det tycks högern ha tänkt igenom och förstätt, ty det är det enda, som den slopat av det liberala förslaget; eljest har den tagit alltsammans.

Jag skall nu inte längre uppehålla mig vid utskottets förslag utan övergå till att säga några ord om högersns ståndpunkt. Högern här i landet är evigt och oföränderligt densamma. Den är inte rädd för någonting, och den visar nu upp samma humör och samma frejdiga mod, som den alltid gjort. Om man emellertid jämför högersns reservation och utskottets förslag, skola vi finna, att högern, som jag sade, tagit hela det liberala förslaget med undantag av den lilla del, som jag nyss talade om. Men sedan tillägges i högerreservationen, att omstämplingen av arbetarna icke får ske, under det konflikterna pågå, utan först efteråt. Högern kan sålunda inte ens gå med på, att man direkt skulle kunna få stämpla arbetarna som »för detta» och att under den korta tid, som är kvar av konflikterna, en och annan friplats skulle få dugga till dem. Nej, den säger, att denna omvärdering får ske först sedan konflikterna äro slut, ty eljest skulle det ske orättvisor och arbetarna få för mycket o. s. v.

Så gör man ytterligare det tillägget, att man anser det riktigt, att *fackföreningarna* taga hand om de arbetslösa. Jag må säga, att det hade legat närmare till hands, att högermännen vänt sig till den grupp av medborgare, som otvivelaktigt står dem närmare och vars förhållanden de borde känna bättre till, och sagt ifrån, att, om denna sak icke är ett statsintresse, måste den vara ett arbetsgivareintresse. Det är arbetsgivarna som utnyttjat arbetskraften. Det är arbetsgivarna, som icke lyckats hålla driften i gång utan låtit arbetslöshet komma över alla dessa arbetare. Det må då vara arbetsgivarna, som skola träda skyddande och hjälpande emellan. Nej, detta säger man inte, utan man menar, att fackföreningarna skola ha skyldighet att taga hand om de arbetslösa. Jag skall inte här gå in på det långa kapitlet om fackföreningarna — jag tror, att det inte skulle intressera — utan jag vill inskränka mig till att säga, att jag inte kan finna, med vad rätt staten skulle kunna göra gällande något sådant som att fackorganisationerna böra taga hand om de industriens arbetare, som genom sin långvariga arbetslöshet blivit fullständigt skilda från fackföreningsverksamheten, från medlemskap kanske och från allt vad därtill hör. Att begära, att fackföreningarnas medlemmar skola sörja för arbetslösa kamrater och underhålla dem, är orimligt. Detta ha de visserigen gjort under kriget

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälpen i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)*

och kristiden, i ofantligt stor utsträckning: de ha med sina arbetslöshetskassor sökt hjälpa, så långt som möjligt varit, och organisationerna ha delat ut många miljoner i arbetslöshetsunderstöd. Men det är otänkbart, att de skulle kunna taga hand om alla dem, som nu kastas ut i arbetslöshet på grund av arbetsgivarnas lockouter, dessa, som nu icke ha något annat gemensamt med organisationernas medlemmar än att alla tillhöra samma klass arbetare, att de alla äro kroppsarbetare.

Ja, högern behöver man inte länge uppehålla sig vid, ty den är, som jag säger, evigt oföränderlig. Högern säger åtminstone ifrån, var man har den, men det är värre med de andra, som lägga det hela så, att det är omöjligt förklara, vad saken går ut på. Jag beklagar högeligen, att ett sådant förslag som utskottets fötts och sett dagens ljus, ett förslag, varom det icke varit möjligt att förhandla i vanlig ordning, varom det icke varit möjligt att rådgöra på det sätt, som exempelvis skedde rörande arbetslöshetspropositionen förliden vinter. I så fall hade en uppgörelse kunnat träffas, en uppgörelse, som sannerligen kunde, utan att skada landets finanser, hava hjälpt de svältande arbetarna på ett rättvist sätt.

Sådan är min syn på denna sak. Jag skall nu sluta med att understryka vad jag sade redan i början, att jag verkligen gör anspråk på att kunna förstå dessa ting, åtminstone ett ganska långt stycke på väg. I den mån jag forfarande tager fel i fråga om innebörden av det s. k. liberala förslaget, beror det icke, tror jag, på mig, utan på detta förslags halt och innebörd. Jag anser, att det skulle vara ytterst lyckligt om, när vi nu kunna skönja slutet på den hemska kristid som vi genomlevat, riksdagen kunde träffa en uppgörelse, i år som i fjol, att ordna denna sak på ett förnuftigt sätt och om vi i samförstånd sökte se till att göra det bästa, som kan göras, detta så mycket mer som alla partier utom högern ha förklarat, att ställningen i landet nu är sådan, att man av rent humanitära skäl är skyldig vidtaga åtgärder för att hjälpa nu ifrågavarande arbetslösa. Men då, säger jag, måste man göra någonting verkligt och inte något så fullständigt överkligt som det statsutskottets förslag går ut på.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Det är allt annat än angenämt att taga ordet i en fråga av så ömtålig beskaffenhet som den föreliggande, och det blir ju icke angenämare, när man har oturen att bli uppropad efter ett ministeranförande. Jag anser mig emellertid vara pliktig att ange min ståndpunkt, då jag deltagit i detta ärendes behandling inom statsutskottet. Det är alltså denna omständighet, som gör, att jag nu anser mig böra yttra några ord.

Herr statsrådet har i sitt anförande i dag understrukt, vad som närmare utvecklats i propositionen, och han har särskilt förklarat anledningen till att propositionen blivit framlagd. Anledningen var, att det hade visat sig, inför de betydande arbetskonflikter som uppstått, att de direktiv för arbetslöshetsunderstödet utbeta-

lande, som i fjol antogos, verkat hårt och obilligt. Inför den situationen hade herr statsrådet icke ansett sig kunna vara passiv utan blivit uppfordrad av ställningens allvar att taga i övervägande, om inte någonting kunde göras för att rädda dem som kommit ut i denna arbetslöshet och blivit lidande.

Nu är det ju uppenbart, att de människor, som på detta sätt kanske mot sin vilja kommit att dragas med i lönestrider, få underkasta sig betydande försakelser. Men man får också komma ihåg, att detta dock främst är beroende på deras kamrater, som i det ögonblick konflikterna utbryta ha makten i sin hand. Det är dessa, som äro närmast ansvariga för konflikterna, och de ha naturligtvis gått till desamma med öppna ögon och ha vetat, vilka påföljder de skulle komma att medföra. Under sådana förhållanden kan det knappast vara riktigt, om man vill göra gällande den uppfattningen, att striden är föranledd endast av den ena partens ovilighet.

Herr statsrådet har alltså framlagt en proposition, varigenom de uppkomna missförhållandena skulle avhjälpas, och han har menat, att det skulle ske genom ett stadgande, att viss tids, sex månaders, oavbruten arbetslöshet vid konfliktens början skall medföra, att vederbörande icke avstänges från arbetslöshetshjälp. Enligt herr statsrådets mening skulle denna åtgärd icke göra något intrång på principen om statens neutralitet vid arbetskonflikter. Det är emellertid denna uppfattning, som statsutskottet icke kunnat dela. Både formellt och reellt torde bestämmelsen anses innebära ett avsteg från de fastslagna direktiven, och utskottet anför i sitt betänkande två omständigheter som bevis för denna uppfattnings riktighet. Den ena omständigheten är den, att även långvarigt arbetslösa kunna antagas åtminstone i vissa fall fortfarande äga möjlighet att utöva visst inflytande på vederbörande fackorganisations åtgöranden i avseende å arbetskonflikter, och den andra omständigheten är, att medvetandet om, att fackorganisationen, under det konflikt pågår, icke behöver sörja för statsunderstöd åt vissa medlemsgrupper, givetvis medför en lätnad för denna part och sålunda ökade möjligheter för densamma att fullfölja en lönestrid. Detta utskottets uttalande vill synas vara riktigt, och den regel bakåt, som nu rekommenderas, står icke i överensstämmelse med de fastställda direktiven — det tror jag ingen kan bestrida.

När man gått in för att medge dessa miljoner efter miljoner i arbetslöshetsunderstöd, har det, såvitt jag förstår, varit beroende på, att man vill sörja för, att den nedsättning av arbetslöner, som skulle följa därest intet bleve åtgjort från statens sida, i någon mån måste mildras. Statsmakterna ha därför ansett sig böra lämna anslag och fastställa sådana direktiv, som skulle föra med sig, att icke en så snabb nedsättning i arbetslönerna komme att ske, som vad eljest skulle varit förhållandet. Man har icke velat gå så häftigt tillväga som vid upprepningar i banker och affärsföretag. Man har menat, att man måste vidtaga åtgärder för att hindra, att arbetarna försättas i ett nödläge. Det är enligt mitt sätt att se denna omständig-

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

het, som föranlett riksdagen att bevilja miljontals kronor åt arbetarna. Det har skett för att åstadkomma en gradvis skeende anpassning efter det nya konjunkturläget, ända till dess arbetsmarknaden återvunnit samma naturliga jämvikt, som den förut ägt. Avvikelsen från de givna direktiven för arbetslöshetsunderstödet skulle emellertid ytterligare förlänga krisen och hindra närmandet till jämviktsläget. En dylik avvikelse från det fastställda läget är avsiktlig, och man har med öppna ögon velat ingripa och förlänga krisen på arbetsmarknaden. Det är uppenbart, att om dessa direktiv, som man för övrigt varit enig om, icke komma att äga bestånd, hindrar man därigenom den nedgång till jämviktsläget, som är ofrånkomlig, innan tillfredsställande förhållanden på arbetsmarknaden kunna komma till stånd. Åtgärder i sådan riktning åstadkomma därför mera skada än gagn.

Vad åtgärder mot den ekonomiska krisen angår, har det särskilt från socialdemokratiskt håll hävdats, då det varit fråga om understöd åt näringar av alla slag, icke minst jordbruksnäringen, att vederbörande måste hjälpa sig själva, och detta har haft till följd att priserna inom denna näring utan någon modifikation fått sjunka ned till sin förutvarande nivå före kriget. Redan med de åtgärder, som här äro vidtagna, har det alltså skett ett partitagande till förmån för arbetarna, och syftet har som sagt varit att lindra deras svårigheter.

Nu medger jag gärna, att det i många fall kan vara hårt och hjärtlöst att avvisa kraven om hjälp åt de arbetslösa. Det är synd om dessa människor, för den händelse de äro oförskyllt arbetslösa, men det är egentligen på dem som haft och ha ledningen om hand inom arbetarnas organisationer, som ansvaret i främsta hand bör läggas därvidlag. Jag förmodar, att om arbetarna haft möjlighet att själva avgöra, huruvida de skola kasta sig i striden med arbetsgivarna eller icke, skulle de i många fall undvikit detta. Men det är väl så, att det ofta från ledningens sida proklamerats konflikt med arbetsgivarna i strid mot arbetarnas egna önskningsar.

Det är också att märka, att tusentals arbetare på jordbrukets område äro hänvisade att taga de arbetslöner som hjudas; de ha inga organisationer eller också äro dessa av så löslig beskaffenhet, att man icke har möjlighet att göra sin stämma hörd på samma sätt som fallet är för de arbetarekategorier, vilka nu äro i konfliktläge. Dessa jordbrukets arbetare äro handikapade genom att de fått sämre löner, och deras utsikter till framgång i lönestrider äro ofta tillintetgjorda. Denna skillnad skulle ytterligare skärpas, och det skulle uppstå en särskild orättvisa för dem, för den händelse de nu bestående direktiven komme att sättas ur funktion.

Herr statsrådet påstod, att högern följt liberalerna i deras uttalanden. Detta är en sanning med modifikation. Utskottets uttalande är gemensamt i vad det gäller historiken — så långt har man följt liberalerna — men den väsentliga punkt, där man icke anser sig kunna göra detta, gäller just frågan, om man skall taga position till den nu pågående striden. Högern har ställt sig på den ståndpunkten, att den ifrågasatta omgrupperingen av arbetarna inom de

olika yrkena må kunna ske men dock tillämpas först efter det kou-
flikterna på arbetsplatserna bilagts. Om man går in för en sådan
uppdelning under det strid pågår på arbetsmarknaden, handlar man,
enligt den uppfattning, som vi för vår del hysa, i strid med de direk-
tiv, som antogos i fjol. Herr statsrådet kunde väl då bättre än någon
annan tänka sig, att det icke skulle dröja så länge innan allmänna
konflikter kunde förekomma. Nu ha vi fått den första allmänna
konflikt, som utbrutit sedan riksdagen för sin del godkände de an-
tagna direktiven. Vid den allra första påfrestningen är man alltså
färdig att fränfalla dessa. Detta ha vi från vår sida icke ansett vara
tillrädligt. Vi hålla på, att den omgruppering av arbetarna, som av
utskottet omnämnes, må ske, men först efter det konflikten på arbets-
marknaden är hävd. Den ståndpunkten synes mig icke vara något
att anmärka på.

Jag skall inte upptaga tiden längre. Jag har blott velat lämna
denna redogörelse för den ståndpunkt jag för min del intagit vid
behandlingen av denna fråga. Jag skall be, herr talman, att få yrka
bifall till den av herr Swartz m. fl. vid betänkandet fogade reser-
vationen.

I detta yttrande instämde herrar *Wiklund* och *Persson* i Fri-
torp.

Hans excellens herr statsministern **Branting**: Herr talman, mina
damer och herrar! Jag tror, att envar, som nyss lyssnade till so-
cialministerns utförliga, sakligt starka och ingående motivering för
regeringens ståndpunkt och hans kritik av de övriga lösningar, som
bjudas i utskottsutlåtandet, lösningar, vilka för övrigt äro för hö-
gerns och liberalernas del fullkomligt sammanfallande så när som på
en enda punkt, fick ett intryck av, att vi här hörde en man, som verk-
ligen känner vad han talar om, som trängt djupt in i dessa frågor.
Också har ju hela hans livsgärning varit ägnad åt arbetareklassens
fackliga organisationer och åt dess strävanden till höjning på alla
områden.

Vi ha i den redogörelse, som socialministern lämnade, fått klart
för oss, att de vanliga argumenten mot regeringsförslaget icke hålla
streck. Det säges, att regeringsförslaget skulle bli omöjligt att till-
lämpa. Men hur kan man påstå något sådant, sedan socialministern
pekat på de siffror, som på grund av de verkställda undersökningar-
na redan föreligga och som upplysa huru många som skulle bli av-
stängda genom sexmånadersregeln bakåt? Och hur skall man vidare
kunna, såsom högern vill göra, med fog och skäl driva den satsen,
att det är arbetareorganisationernas sak att taga hand om dessa olyck-
liga arbetslösa, däruti inbegripna alla sådana, vilka genom förhål-
landenas makt länge sedan skilts från sina fackorganisationer och
sålunda stå isolerade i världen, vilka man emellertid ger denna hän-
visning till arbetareorganisationerna, i stället för att samhället borde
hjälpa dem över den svåraste kristiden.

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen
i fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

När så är fallet och när vi hört socialministerns framställning, frågar jag mig, om det verkligen kan vara rimligt, att man begär att följa utskottets förslag i stället för den enkla, lätt framkomliga och lätt tillämpliga regel, som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag.

Nu förstär jag, att under den diskussion, som kommer att följa, få vi höra åtskilliga uttalanden, särskilt från det liberala partiet — kanske enbart från detta — där det ställes i utsikt en så förståelsefull och mjuk tillämpning av statsutskottets nya direktiv, att man därmed skulle så att säga neutralisera olägenheterna av det tillkrånglade i systemet och rent av uppnå det resultat, att ungefär samma antal arbetslösa bleve hulpna som enligt regeringsförslaget. Men jag får säga, att envar, som läser det förslag, som föreligger, måste tänka: dessa yttranden av välvilja, som här kunna framkomma och som helt visst hos en eller annan talare äro uttryck för en verklig hjärtemening — vad hjälpa de, när allt kommer omkring, mot de direktiv, som äro givna och vilkas tillämpning ligger i händerna på arbetslöshetskommissionens majoritet, om vilken man i alla fall måste säga, att beklagligen har denna majoritet, som får ett så högt betyg av statsutskottets majoritet, icke lyckats tillvinna sig det förtroende, som skulle varit önskvärdt från de klasser i vårt samhälle, vilka varit föremål för dess verksamhet. Det förhåller sig nog så, att dessa grupper av arbetare och hela den svenska arbetareklassen med dem, betrakta den hjälp, som de kunna påräkna från kommissionens majoritet, som tvivelaktig. Och det är verkligen förhållandet, att i närvarande stund saknas hos den svenska arbetareklassen en förtröstan på, att en sådan tillämpning av direktiven skall komma till stånd, som i någon mån kan rätta till det felaktiga och hjälpa att komma över vanskligheterna.

Regeringen har för sin del, under hela sin tillvaro, sökt förverkliga den punkten i sin programförklaring, som säger, att den vill sträva att vara en folklig landsregering. Ingen skall kunna med fog påstå, att regeringen ensidigt och utan hänsyn till olika samhällsklassers intressen och befogade önskemål velat blott tillgodose de kretsar i vårt samhälle, vilkas intressen den närmast enligt sakens natur och genom sin egen sammansättning företräder. Men däremot är det för mycket begärt, att den skall alldeles ignorera, när dessa kretsars intressen i en viktig punkt äro sårade och när humanitära skäl av bjudande styrka tala för en sådan förändring i arbetslöshetsdirektiven, att det verkligen blir någon hjälp åt dessa människor, som svälta. Då är det, säger jag, för mycket begärt, att vi icke skulle sätta in hela vår kraft på att försöka, efter vårt bästa förstånd och samvete, anvisa en framkomlig väg för åstadkommandet av en sådan hjälp. Det är därför som vi begärt en ändring för dessas räkning, som över sex månader varit arbetslösa, så att de stränga direktiven icke längre skulle tillämpas på det sätt, som för närvarande sker. Vi ha också begärt — för att denna hjälp skulle komma att verka så som vi önskat — den skyndsammast möjliga behandling i utskottet av vårt förslag.

Hur det gått med den skyndsamma behandlingen, det veta vi,

det se vi. Hur det nu kommer att gå med möjligheten att bringa någon hjälp till dessa, som varit så länge arbetslösa, det komma vi att innan aftonen få erfara genom andra kammarens beslut. Det måste då också sägas, att kan icke så mycket förtroende för regeringens både vilja och förmåga att bringa hjälp på det sätt, som den finner lämpligt i detta fall och som efter ingående undersökningar befunnits vara den enkla och framkomliga vägen, uppbringas i andra kammaren, att andra kammaren här följer regeringen, ja, då finns inte längre tillräcklig grund i parlamentariskt avseende för regeringens fortsatta existens. Ett beslut av andra kammaren i enlighet med utskottets liberala linje är för regeringen enligt dess enhälliga mening oantagligt, och regeringen kommer att taga den parlamentariska konsekvensen, därest utskottets förslag till sist befinnes bliva riksdagens beslut.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr Molander: Jag har begärt ordet dels i egenskap av arbetare och dels även i egenskap av representant för en hel del av de arbetare, vilkas avstängning från arbetslöshetshjälp förorsakat den fråga som nu behandlas.

Jag tror det är sant, att alltsedan arbetslöshetskommissionen tillsattes och direktiven för hjälparbetet för de arbetslösa började utformas och tillämpas, ha arbetarna erhållit en på bitter erfarenhet grundad, allt mer och med stadgad uppfattning, att dessa direktiv voro och äro för de arbetslösa orättvist och ogynnsamt avfattade. Den understöds- och lönepolitik, som av arbetslöshetskommissionen tillämpades, exempelvis under år 1921, gav upphov till rätt så omfattande strejker vid en del nödhjulsarbeten. Jag vill påminna om att de arbetslösa avhöllo en landskongress för att huvudsakligen överlägga om på vilket sätt ett bättre sakernas tillstånd skulle kunna uppnås i avseende på arbetslöshetshjälpen. Missnöjet från arbetarna över den av statsmakterna förda arbetslöshetspolitiken var, vågar jag påstå, djupt och välgrundat. Man vände sig till vederbörande myndigheter för att söka uppnå rättelse i missförhållandena. Svaret blev i de flesta fall: det är riksdagen, som utformat och bestämt direktiven, det är endast riksdagen som kan ändra dem. En del arbetareledare anförde: för att kunna ändra direktiven måste det bli en ändring på riksdagens sammansättning.

Då var det så bra, att det skulle bli riksdagsmannaval på hösten 1921. Då skulle också möjligheter skapas för att få direktiven ändrade. Arbetarpartiernas valmanifest formligen överflödade av löften till de arbetslösa. Arbetarpartierna vunno också en vacker framgång vid valet, och de arbetslösa drogo en lättnadens suck; ty nu skulle det sättas stopp för arbetslöshetskommissionens framfart, menade man, emot de oförskyllt arbetslösa, av vilka tusentals tvingades av sin ställning att luffa landet runt och bettla.

Den omedelbara följden av arbetarpartiernas framgång vid valet blev, att socialdemokraterna bildade regering. Man började nu från många håll kräva, att urtima riksdag skulle inkallas för arbetslöshetsfrågans lösning och likaså att arbetslöshetskommissionens

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

sammansättning skulle förändras så till vida, att de arbetslösas krav skulle inom kommissionen finna större resonans.

De arbetslösas läge förbättrades icke nämnvärt genom att arbetarpartierna fingo många mandat i riksdagen och förbättrades ej heller nämnvärt genom att det blev en regering ur arbetarpartiet, en regering, som för övrigt kallade sig en folklig landsregering. Men uppenbart i syfte att lugna de trogna utlovade regeringen, att en smidigare tillämpning av direktiven skulle komma till stånd; och så hette det att när riksdagen sammanträder i början av nästa år, d. v. s. 1922, så skulle arbetslöshetsfrågan lösas. De arbetslösa gladdes och hoppades, att det då skulle bli någon lindring i deras elände. Man sade till varandra: vänta bara, tills den nya riksdagen sammanträder, då skall vår regering och våra många nya riksdagsmän göra susen. Den nyvalda riksdagen sammanträdde, regeringen avlämnade till riksdagen en proposition i arbetslöshetsfrågan. Vad fick man då skåda? Jo, att regeringen ej föreslog några ändringar i de förutvarande direktiven till de arbetslösas fördel, snarare tvärtom. Det föreslogs nämligen, att de förut bestämda arbetslöshetsunderstöden under vissa förhållanden skulle få sänkas.

Socialministern hade under remissdebatten uttalat en bestämd önskan om att frågan skulle avgöras i ett sammanhang. I sinom tid kom ett utlåtande från statsutskottet. Det befanns då, att statsutskottet hade behagat dela på den kungl. propositionen. När utlåtandet behandlades i denna kammare, upplyste socialdemokraternas ledare i kammaren, herr Bernhard Eriksson i Grängesberg, att det var han, som inom utskottet hade föreslagit, att frågan på detta sätt skulle tagas etappvis. Egentligen skulle man icke bliva förvånad över detta tillvägagångssätt, ty det är ju i full samklang med socialdemokratisk åskådning, att nästan allting skall vinnas genom att taga en etapp i sänder.

Vi kommunister yrkade i alla fall avslag på vissa delar av utskottets enhälliga motivering, ett yrkande, som jag tror även var i full överensstämmelse med flertalet av de socialdemokratiska väljarnas uppfattning och intressen; men detta yrkande samlade som bekant inte så värst många röster. Man hade nu gett sig in på en förhållning av frågan, och regeringen hade i det fallet ingenting att invända. Fram emot påsk kom den andra etappen. Det var tydligt att frågans avgörande skulle förhalas till slutet av riksdagen. Så skedde också. I slutet av riksdagen togs den tredje etappen. Då förelades det också riksdagen ett enhälligt betänkande ifrån statsutskottet. Utskottet hade ej gått med på några förslag alls, som åsyftade att ändra direktiven till de arbetslösas fördel. Men det märkliga inträffade, att alla parter voro belättna, alla hade vunnit: arbetsgivarföreningen var belåten, arbetslöshetskommissionen var också belåten med de nya direktiven, högern var nöjd, liberalerna voro stormförtjusta, och herr Olsson i Kullenbergstorp var även tillfredsställd. Det var endast på ytterkanterna, såsom herr socialministern uttryckte sig, som det gnydde en snula. Det fanns

verkligen några rebeller, nämligen kommunisterna och de dåvarande vänstersocialisterna, som ej voro belättna.

Vi konstaterade, att direktiven genom utskottets förslag ytterligare skärpts, att större makt än tillföre varit fallet lades i arbetslöshetskommissionens händer, särskilt i fråga om avstängning av arbetslösa från rätt till understöd eller nödhjälpsarbete vid fall av både partiella och allmänna arbetskonflikter. Vi anförde, att dessa avstängningar skulle drabba fullkomligt oskyldiga, sådana som ej hade med konflikterna det minsta att göra. Vi konstaterade alltså, att alla hade vunnit, alla utom de arbetslösa. Men herr socialministern sade icke den dagen samma ord, som han sade här i dag. Han sade då, att han icke med bästa vilja i världen kunde visa upp något missnöje. Jag har en gång förut i år i kammaren citerat herr socialministerns anförande i den punkten, men en sådan segerfanfar, antar jag, förlorar väl icke i värde på att man påminner om densamma genom att anföras den ännu en gång.

Herr socialministern anförde följande: »Jag har nu konstaterat och vill ännu en gång understryka, att den s. k. kompromiss, som ligger på bordet i dag, är ingen kompromiss till förfång för de arbetslösa; den är en klar seger för regeringen. I den mån som utskottets motivering avspeglar skiljaktiga meningar, så vill jag där om be att få säga, att det förekommer ej i denna motivering några nya direktiv, som omkasta förhållandena från vad de varit förut. Man har ju visserligen velat begagna sig i utskottet av den möjligheten att framhålla arbetslöshetskommissionen som det centrala, men det finnes ingenting, som förändrat det förhållandet att regeringen även har sin hand med i saken och att det till sist på den punkten självfallet måste bli regeringen, som också har sista ordet, om tvister uppstå.»

Förra gången jag citerade dessa ord, anmärkte jag på att i och med man nu framlämnat en proposition om regel bakåt på 6 månader, gick man ifrån den segerfanfar man höjde i fjol. Men jag undrar även, huruvida det skall bli regeringen som får sista ordet, jag tycker icke det låter så i dag.

Det var i alla fall en underbar »seger»; och om herr Engberg vore inne i kammaren, skulle jag vilja fråga honom, om denna segermanne var början till socialismens utveckling från utopi till verklighet? För min del tror jag, att den inte ens var en Pyrrhusseger, ehuru väl herr socialministern nog kunde haft skäl att utropa: »en sådan seger till och jag är förlorad». Jag skall be att ytterligare få illustrera denna »seger» med ett yttrande i samma debatt av herr Jönsson i Revinge. Han anförde bl. a. beträffande direktiven: »De äro accepterade av regeringen, och därav följer ju såsom varande självklart, att regeringen i fortsättningen kommer att följa dessa direktiv.» Och herr Jönsson i Revinge anförde även, att direktiven jämväl skulle komma att bli för de arbetslösa lyckobringande. Ja, nog har regeringen, tycker jag, gjort allt vad den kunnat för att i dag vinna en sådan »seger» till på samma slagfält. Men om herr

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt. Jönssons i Revinge förmodan, att direktiven skulle komma att bli för de arbetslösa lyckobringande, var av det naiva eller av det cyniska slaget, skall jag ej yttra mig om. Men tror verkligen herr Jönsson i Revinge eller någon annan av det s. k. »samförståndets» män, att de 4,000 avstängda arbetslösa innesluta de liberala riksdagsmännen i sina aftonböner? Men det är väl här som så många gånger eljest, att de arbetslösa »skola vara icke blott tacksamma, utan de skola ock hängda varda».

(Forts.)

Emellertid har nu regeringen funnit, att reglerna om avstängning i fall av arbetskonflikter varit orimligt avfattade. Regeringen har därför föreslagit en regel bakåt på 6 månader. Propositionen är väl en följd av det missnöje, som kommit till utbrott bland landets arbetare över de avstängningar, som företagits i samband med pågående konflikter på arbetsmarknaden.

Den gamle Sokrates sade vid något tillfälle, att vad som var sanning i går är även sanning i dag. Men denna visa sentens äger visst icke tillämpning i Sverige. Ty såvitt jag kan förstå, förelåg i följd precis samma principfall som nu i fråga om avstängning av arbetslösa, nämligen då sågverksarbetarna lockoutades och i följd därav avstängdes från arbetslöshetshjälp; då brydde sig regeringen icke om någon regel vare sig på 6 månader eller någon regel bakåt alls, utan arbetarna avstängdes. Men var det väl kanske därför, att det den gången rörde sig om en liten grupp av arbetare, som hade sin tillvaro i en avkrok av landet. Nu är det fråga om större grupper av arbetare, som stå i opposition mot regeringen och fordra en mildring i direktiven — nu finner man det bäst att söka få någon ändring till stånd.

I någon mån har alltså regeringen givit oss, som icke voro så belättna i följd, rätt, men vi kunna icke heller nu godtaga regeringens förslag, åtminstone icke i första hand. Ty kan någon säga, varför den, som varit arbetslös i 179 dagar, skall avstängas, men den, som varit arbetslös en dag mera, skall fortfarande åtnjuta arbetslöshetsunderstöd eller vara berättigad till nödhjälpsarbete? Man säger, att någonstans skall väl gränsen sättas. Ja, det är i författningarna förut föreskrivet, att den, som varit arbetslös i 8 dagar och i övrigt uppfyller alla villkor som stadgas, den är berättigad att erhålla arbetslöshetshjälp. Dessa stadganden böra gälla oavsett konflikter råda eller ej.

När propositionen avlämnades äskade, såsom herr socialministern även i dag påpekade, regeringen en snar behandling. Propositionen avlämnades den 13 februari, och i dag är det den 21 mars. Jag tror, att en snigel inte skulle bli avundsjuk över den fart, varmed frågan behandlats.

Statsutskottet fann, att det saknades utredning, men det troliga är väl, att det saknades vilja inom statsutskottet att forcera frågan. Det heter nämligen, att den som vinner tid vinner allt — kanske, om man vilade på hanen ett slag, om man saboterade och fördröjde, så skulle konflikterna hinna avvecklas och därmed frågan icke vara så aktuell, utan det hela kunna på något sätt förfuskas.

Statsutskottet beslöt i varje fall naturligtvis — höll jag på att säga — enhälligt, märk väl enhälligt, att remittera ärendet till arbetslöshetskommissionen. Men om det finnes någon inrättning, på vars port den inskrift, som lär stå över Dantes helvete, passar, så är det just arbetslöshetskommissionen, ty vad, som där inträder, kan låta hoppet fara. När nu arbetslöshetskommissionen fått tag i den kungl. propositionen, dissekerat och stekt den i närmare en månads tid, återstod en produkt, som sannerligen icke är skön att skåda. Jag skall dock icke ge mig in på det predikamentet, ty herr socialministern har ingående berört denna sak. Den produkten skulle nu statsutskottet försöka göra någonting av, någonting, som på nytt kunde bli en »seger» för allas intressen. Utskottet har nu också kommit till ett resultat, som, kan man säga, står med det ena benet i någonting och med det andra i ingenting, d. v. s. det är äkta liberalt, hyperliberalt.

Utskottet håller före, att statens neutralitet vid arbetskonflikter kränkes, om även de, som varit arbetslösa i minst 6 månader före konfliktens utbrott, ej skulle avstängas från arbetslöshets hjälp. Utskottet finner emellertid, att den generella regeln för avstängning vid allmän konflikt i vissa individuella fall kan verka obilligt. Med anledning därav håller utskottet före, att det enklaste vore att låta arbetslöshetskommissionen i vissa fall göra undantag från avstängning, men att kommissionen dock torde behöva stödet av vissa objektiva normer. Dessa normer skulle i huvudsak bli, att arbetslöshetskommissionen skulle avskilja alla övertaliga arbetare inom varje fack. Dessa arbetare, vilka då skulle stämplas såsom f. d. yrkesarbetare, kunde sedan möjligtvis få tillgång till s. k. friplatser i regel vid statens nödhjulsarbeten. Det hela går ut på att de arbetslösa skulle utlämnas åt de olika arbetslöshetsorganens fullständiga nåd och godtycke. Sådana uttryck tar sig som bekant det »sanna samhällsintresset» nästan alltid, och ett sådant uttryck har det också tagit sig i detta fall.

Den socialdemokratiska reservationen är ju ett grand bättre, men endast ett grand. Ty det är icke vare sig rättvist eller humanitärt att stipulera en regel bakåt på 6 månader. Nu säger man, att i realiteten betyder det kanske icke så mycket, då det stora flertalet arbetslösa varit utan arbete ännu längre tid än 6 månader; men man kommer ju ändå icke ifrån, att många i varje fall skulle bli avstängda även med en regel bakåt på 6 månader, och svälter var och en lika mycket om det är en eller tusen som avstängas.

På högerreservationen skall jag icke spilla många ord. Hänvisningen till att arbetarorganisationerna skulle kunna och böra underhålla de avstängda, faller på sin egen orimlighet.

Vad de oorganiserade arbetarna beträffar, vill jag ingalunda föra deras talan, det får »gule Josefs» anhängare göra. Men jag skulle bara vilja göra den enkla frågan t. ex. till herr Lindman: vem är det, som skall försörja de avstängda, som ej äro organiserade, det skulle vara roligt få veta?

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

Till sist, herr talman, några ord till. Herr Engberg brukar vid alla möjliga och omöjliga tillfällen fråga, vad det är för en sorts trafik, som kommunisterna bedriva. Vanligtvis ger han svaret själv.

Men jag skulle vilja fråga herr Engberg: vad är det för sorts trafik han själv bedriver, när man, såsom han gjorde i fjol vid ett tillfälle, då arbetslöshetsfrågan var på tal i kammaren, glorifierade arbetslöshetsfrågans lösning på följande sätt: »Det är min övertygelse», sade herr Engberg då, »att alla, som vilja döma rättvist, måste säga, att regeringens arbetslöshetspolitik, med hänsyn till att den förts mot en borgerlig majoritet, varit ur arbetsklassens synpunkt icke bara i hög grad tillfredsställande, utan jag tror det får sägas, att den lett till ett resultat, som i utomordentligt hög grad är ägnat att stärka föreställningen, att denna politik förts med mycken skicklighet och mycken smidighet och har givit arbetsklassen mera än vad man kanske på många håll varit benägen att tro, att det skulle kunna lyckas att ge.» — Ja, jag kan våga det påståendet, att denna myckna skicklighet och denna myckna smidighet ha givit arbetarna åtskilligt, bl. a. också åtskilligt att tänka på.

Jag undrar, om herr Engberg nu vill förnya denna lovsång. Det är kanske lämpligt att uppstämman den efter den vanliga litanian om förhållandena i Ryssland — som jag hoppas herr Engberg även i dag kommer med.

Det har sagts i ett annat sammanhang, att kommunisterna lida av nittio procent »gråstarr». Skall jag betala med samma mynt må jag säga, att det ingalunda är bättre att gå efter annan stirra sig blind på de liberala hugskotten i en sådan grad, att man slutligen blir hypnotiserad och börjar gå i de liberalas ledband.

Herr Engberg sade också vid samma debatt i fjol, att han ej ville ta på tungan den signatur, som karakteriserade kommunisternas uppträdande i samband med arbetslöshetsfrågans behandling i kammaren vid det tillfället.

Jag vill påminna om att arbetslöshetsfrågan löstes i fjol på ett sådant sätt, att vänstersocialisterna, som nu gu'bevars gått till den socialdemokratiska botbänken, då talade om att regeringen gjort drängtjänst åt arbetsgivareföreningen och att en slik eftergivenhet från en regerings sida icke skådats i Juda. När jag tänker på arbetslöshetsfrågans behandling och lösning i fjol, tänker på den belåtenhet, som då kom till uttryck över det sätt, på vilket frågan blivit löst, när jag tänker på hur de arbetslösa behandlas, trots dessa omskrutna »segrar» för de arbetslösa, när jag tänker på allt detta, vet jag knappast vilken signatur jag skulle vilja taga på tungan, men de arbetslösa bruka använda uttryck, som en viss bekant överste vid Dalregementet en gång fällde.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den motion, som jag jämte mina partikamrater väckt i detta ämne; men då denna motion ingalunda kommer att vinna kammarens bifall, så vill jag meddela, att jag och mina partikamrater icke lida av »gråstarr» i större mån, än att vi i den slutliga voteringen komma att rösta för

det minst onda, nämligen för den av herr A. C. Lindblad m. fl. av- *Ang. ändring i reglerna om avslängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.*

Jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan och om bifall till den av mig och mina partikamrater i ämnet väckta motionen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då de som redan uppträtt och yttrat sig i dag synnerligen hårt kritiserat statsutskottets utlåtande och då jag haft den olyckan att vara en av dem som stå för detsamma, får jag, herr talman, be om överseende, om jag kanske något längre tager herrarnas uppmärksamhet i anspråk än vad jag eljest skulle göra.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet började sitt anförande med att framhålla, att det finns endast få riksdagsmän, som riktigt kände till dessa arbetslöshetsfrågor — så ungefär föllo hans ord. Jag ger honom rätt i detta hans uttalande, ty så är nog fallet. Det är så många skiftande ärenden, och de ligga så olika till på olika punkter, att det är svårt, så som hjälpverksamheten på detta område fått svälla ut, att hålla absolut strama, raka, ensartade linjer i *alla* fall. Det förvånar mig emellertid, att fastän statsrådet konstaterade denna okunnighet hos oss riksdagsmän, så gick han i fortsättningen av sitt anförande så skarpt tillrätta med den avdelning av statsutskottet, som fått ärendets behandling sig tilldelad, därför att man där begärt att få svar på några frågor, som ställts till arbetslöshetskommissionen. Det är inte så, att man begärde ett utlåtande från arbetslöshetskommissionen rörande den kungliga propositionen — ånej, det var blott några preciserade punkter, som man ansåg sig behöva närmare besked om. Den kungliga propositionen innehöll ju heller inte så synnerligen många upplysningar. När man då säger, att det är högst få, som kunnat tränga in i arbetet på detta område, tycker jag knappast det är riktigt rättvist, att man klandrar oss, därför att vi ha framställt vissa önskingar om upplysning. Hur som helst, anser jag, att denna åtgärd var både behöfvig och befogad.

Så yttrade herr statsrådet, att regeringen i sitt förslag icke hade ändrat direktiven från fjolåret. Ja, härom har stått en betydlig strid. Det svar, som vi fingo från arbetslöshetskommissionen, innehöll en motsatt mening därvidlag. Sanningen att säga, voro vi nog också tämligen på det klara med i utskottet, att det ändå gällde en förändring i fjolårets direktiv. Jag tror i varje fall inte, att det tjänar mycket till, att vid denna tidpunkt riva upp någon strid om ord, utan det är nog bäst att hålla sig till saken, och till det viktiga avgörande som här fordras.

Herr statsrådet uttalade vidare, att arbetslöshetskommissionen hade gått så hårdhänt fram, att en ändring kunnat behövas åtskilliga gånger, ehuru regeringen icke vidtagit den hittills. Jag undrar

(Forts.)

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

emellertid, om några som helst andra, som suttit som ledamöter i denna kommission och arbetat med uppgift att hjälpa de olyckliga arbetslösa utan att dock släppa ur sikte nödvändigheten av att verksamheten inriktas så, att folket kommer i produktivt arbete på nytt, skulle ha skött sig bättre. Det är sannerligen inte några lenhänta uppgifter, som ålegat kommissionen, om den allvarligt och ärligt velat genomföra sitt program. Det är så långt ifrån, att jag för min del ansett, att man om arbetslöshetskommissionen trots all kritik av densamma — och det är naturligt att på ett sådant fält, som dess verksamhet omfattat, kan ha gnisslat och tagit emot någon gång — i stort sett kan ge det omdömet, att vi äro den tack skyldiga. åtminstone vi som dela min uppfattning i dessa frågor. Jag tror också, att ett erkännande någon gång bör givas och icke bara klander.

Då jag i fortsättningen vill gå in på de olika förslag som här framkommit, vill jag redan nu förutskicka, att jag icke skulle gått så långt som jag gjort i tillägg till direktiven om jag inte varit övertygad om, att det bleve arbetslöshetskommissionen, som komme att utföra sin uppgift härvidlag utan störande inflytande från annat håll. Eljest hade jag knappast gått med på utskottets utlåtande. Och då den siste talaren så bittert och hårt kritiserade utskotts-förslaget och menade, att vi icke uppfyllt vår skyldighet mot de arbetslösa, så kan jag inte hjälpa, att jag ser saken så, att förslaget måtte väl dock i all rimlighet namn gå längre till de arbetslösas favör än fjolårets förslag, som riksdagen och regeringen dock voro överens om att kunna acceptera. Jag har svårt att tro, att det inte är något annat, som här ligger under och som framkallat så skarpa ord mot oss andra, att det var rent av bittert att höra. Vi kunna väl inte förutsätta, att statsrådet och chefen för socialdepartementet inte insåg i fjol, vad dessa direktiv skulle betyda i händelse av konflikt. Det uttalades då rent av, att man tänkte sig konflikter, och så mycket mindre befogade äro alltså de bittra ord, som nu riktats mot utskotts-förslaget.

Det yttrades också åtskilligt om att arbetslöshetskommissionen icke strikt följt direktiven genom att avstängning inte skett för de arbetare, som tillhörde järnbruksindustrien, försåvitt det angick statsarbeten i övre Norrland. Jag tycker i alla fall, att det är en märkvärdig kritik, ty statsrådet angav själv på samma gång, att arbetslöshetskommissionen hade gjort rätt enligt hans mening. Då statsutskottet inte uttalat ett enda klandrande ord om denna åtgärd, och då båda parterna tyckas anse, att man handlat rätt, vet jag inte, varför den saken skall utnyttjas som en kritik mot kommissionen. Direktiven må avfattas aldrig så strikt och klart — det måste dock vara förnuftiga män, som handskas med desamma, det är solklart, och dessa måste sätta sig in i de individuellt förekommande fallen, för att icke det hela skall verka som en död maskin.

Jag skall nu övergå till att närmare förklara, hur det hänger ihop med den anordning, som här angripits så häftigt, nämligen den uppdelning inom yrkena av å ena sidan arbetare, som icke kunna tänkas återgå till sitt yrke, åtminstone icke på en längre tid, och

Övriga arbetare å andra sidan. Ja, det är tydligt, att från regeringens sida kan det sägas, att detta är någonting, som kommer att medföra svårighet. Det skall jag ge regeringen rätt i. Men regeringen kommer förbi den svårigheten endast genom att inte säga ett enda ord om vad som överhuvud i det avseendet skall göras. Jag vågar emellertid påstå, att svårigheten finns där ändå. Ifråga om ett yrke, där det finns utsikt till att samtliga, som ha varit anställda i detsamma, skola kunna, om yrket åter kommer helt och hållet igång, få arbete inom detsamma, skulle man kanske inte behöva göra så särskilt mycket för att klara upp saken för framtiden. Men så är tyvärr inte förhållandet i alla yrken. Beträffande t. ex. den mekaniska verkstadsindustrien förklaras i det yttrande, som vi fingo från arbetslöshetskommissionen, att man vid sin undersökning inte kunnat komma till annat resultat än att minst 10,000 av de arbetare, som förut haft anställning inom detta fack, icke ha någon som helst utsikt att få återgå till facket. Då frågar jag: vad skall man till sist göra med dessa? Skulle det vara regeringens mening, att dessa arbetare, sedan de gått arbetslösa i sex månader, därefter för all framtid skulle förbli statsens understödstagare? Borde man inte tvärtom göra allt för att bringa dem över till ett annat yrke. Och på vilket sätt skulle detta i så fall kunna ske lättare och bekvämare än så som här är föreslaget. Det är möjligt, att man, när det skall sättas i verket, kan lätta på det i någon detalj. Men någon gång, förr eller senare, får det väl ändå göras, så att den hjälp, som nu ges dem, må vara av övergående natur, till dess de få möjlighet att skaffa sig utkomst i ett annat yrke eller på en annan verksamhetslinje. Ifråga om vissa yrken anser man ju däremot, att de åter skola komma att gå för fullt, och att alla förutvarande arbetare då komma att åter få anställning. Men det blir väl icke så lätt att förflytta dessa arbetare från den ena platsen i landet till den andra. Det tager nog sin tid, och det blir nog många om och men, innan det kan verkställas. Även när det gäller att se till vad som lokalt bör göras, behövas nog därför ingripanden, om man inte skall gå allt för schablonmässigt till väga. Det är just för att understryka dessa förhållanden, som vi ställt oss på den linjen, att det är en absolut ofrånkomlig sak, att ett sådant arrangemang som detta eller någonting, som mycket nära liknar det, vidtages. Och det kommer man sannernigen inte förbi med vare sig en sexmånaderslinje eller en åttadagarslinje, som den sista talaren förordade.

Jag är tyvärr tvungen att begränsa mig så mycket som möjligt, och jag får därför förbigå åtskilligt, som jag eljest skulle velat yttra mig om. Herr statsrådet sade bland annat, att han ansåg det vara omöjligt för honom att säga ut vad man känner och tänker. Jag upptecknade orden genast. Då får jag säga, att jag på det högsta beklagar, om det inte är meningen att säga ut vad man känner och tänker även i denna fråga. Ty jag säger vad jag tänker och vad jag känner. Det blir svårt att komma till något samförstånd med folk, som förklara, att de icke kunna säga ut, vad de känna och tänka. Det var för mig mycket smärtsamt att höra detta, det sä-

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

ger jag rent ut. Nu bestraffade herr statsrådet oss, för att det icke i år var möjligt att samarbeta lika väl som i fjol. Ja, jag tyckte mig också märka detta i utskottet från början. Det gavs intet val. Antingen skulle vi taga Kungl. Maj:ts proposition sådan den förelåg, eller också finga vi skylla oss själva. Jag tyckte, att det var en oerhörd förändring på den andra sidan, en förändring, som var ytterst starkt märkbar. Jag vill då begagna detta tillfälle att säga ut, att jag i denna fråga liksom i alla andra frågor vill handla efter bästa övertygelse. Men på samma gång som intet rubbar mig i det avseendet, vad man än framhåller om andra ovidkommande saker, så har jag aldrig önskat annat än samarbete i detta fall från första stunden detta ärende förelades oss. Och det är just för att markera detta, som vi t. o. m. i sista minuten gjorde åtskilliga smärre jämkningar i det förslag, vilket vi, som stå för det s. k. utskottsförslaget, eljest voro ense om. För min egen del har jag förut sagt och jag upprepar det även nu, att det kvittar mig totalt lika, vad en ministär i detta land heter. Det bryr jag mig inte om. Det är blott vad den framlägger för oss, som vi skola besvara. Ingenting annat kan i minsta mån inverka på mig och kommer inte heller att göra det framdeles, så länge jag är ledamot av denna kammare. Jag vill således, åtminstone vad mig angår, tillbakavisa detta tal, att man skulle ha haft några andra, inre syftemål än blott att besvara den kungl. propositionen.

Då mångt och mycket av vad herr statsrådet yttrade gick ut på en kritik av utskottets förslag och högersförslaget, så är det litet svårt att klara upp saken med detsamma. Jag vill emellertid öppet säga, att vad som gjort mig så ytterst betänksam i denna fråga, det är just den nöd, som jag tror ovillkorligen kommer att härska i åtskilliga kommuner på grund av avstängningsförfarandet i anledning av konflikten inom järnbruksfacket, om detta avstängningsförfarande får verka i hela sin hårdhet. Det har på mig gjort det allra starkaste intryck, ty jag vill giva herr socialministern rätt i, att det ändå ytterst är kommunerna, som tyngden faller på, när arbetarna ingenting ha att existera på utan kommunerna få lov att gripa in. Jag tror inte, att man, när det gäller så stora förhållanden, med kallt blod kan hänvisa till att kommunen får ingripa. Därtill äro dock våra fattigvårdsförhållanden och annat dylikt icke avsedda. Jag beklagar även, att högerreservanterna ha blandat in arbetarorganisationerna eller fackföreningarna i detta. Anse högerreservanterna i likhet med mig, att det skulle bli en ytterst tung börda för åtskilliga kommuner att ingripa, då borde de också vara de sista att peka på att fackföreningarna skulle rycka in och ställa detta till rätta i samhället. Den metoden kommer jag för min del aldrig att rekommendera, det försäkrar jag. Detta gör det således för mig omöjligt att reflektera på den linjen. Det säger jag öppet, och jag kan lugnt säga det, ty såsom jag förut yttrade, hör jag inte till dem, som inte våga säga vad de tänka och känna.

Tiden är ju ytterst kort, och vi bestraffades ju mycket för att vi dragit ut så länge med svaret från statsutskottet. Men jag vill för-

säkra, att sedan svaret på de frågor vi framställt hade kommit oss tillhanda från arbetslöshetskommissionen, så arbetade vi oupphörligt, bittida och sent, för att genomtränga det hela och sätta upp och skriva och ändra och över huvud söka komma till bästa möjliga resultat. Det är tydligt, att man under sådana omständigheter måste ge avkall på åtskilliga saker, som man eljest skulle önskat ha reda på för att bilda sig ett säkert omdöme. Framför allt skulle man velat veta, hur svårt trycket kommer att verka i åtskilliga kommuner i anledning av det avstängningsförfarande på grund av järnbruvs-konflikten, som nu äger rum. Jag har fått en utredning i det avseendet, vilken grundar sig på officiella siffror. Jag vågar säga, att den helt säkert är tillfredsställande. Något fel kan ju alltid begås, när en sådan utredning göres, men denna är dock gjord så grundligt som överhuvud taget är möjligt. Dess syfte var först att se till, hur många kommuner det fanns i vårt land, som voro berörda av detta avstängningsförfarande. Och resultatet har blivit, att det är 44 stycken, såvitt man kunnat döma. När det sedan gällde att taga reda på, hur stort antal personer inom de olika kommunerna det var som berördes av denna avstängning, så fanns det inte någon annan möjlighet än att räkna de svar, som avgivits på arbetslöshetskommissionens rundfråga till de arbetslösa, d. v. s. de kort, som delades ut. Det är klart, att dessa siffror ligga en liten smula i underkant. Ty det kunde ju vara arbetare, som inte voro i tillfälle att svara eller som överhuvud taget inte ville svara. Det är alltså minimisiffror. Men jag tror dock inte, att de ligga så synnerligen långt ifrån de verkliga. Man får då reda på, att de svarande ha överstigit antalet 25 i tio kommuner. Det var nämligen Västervåla med 41 stycken, Högbo med 35, Ununge med 76, Avesta med 51, Västanfors med 171, Grangårde med 101, Ransäter med 103, Norra Råda med 361, Karlskoga med 241 och Stora Tuna med 166 stycken. Åtskilliga av dessa siffror äro ju så höga, att, även om det gäller synnerligen stora kommuner, det kommer att verka synnerligen betungande. Man har även sökt få en liten överblick över huru dessa kommuner ha det i finansiellt hänseende. Det visar sig då, att t. ex. Avesta har en skuldsättning på 1,026,000 kronor enligt den senaste statistiken. Man hade vidare en utdebitering för den borgerliga kommunen år 1921 av 9 kronor 21 öre. Nu har man 10 kronor 90 öre, och den samlade utdebiteringen är 12 kronor per bevillningskrona. Kommer det under sådana förhållanden såsom ett stort plus till ett avsevärt antal arbetare att underhålla, så får man säga, att ställningen inom dessa kommuner börjar att bli utomordentligt svår i ekonomiskt avseende. Jag skall icke trötta med att läsa upp ytterligare siffror. Men i allmänhet är det så, att skatterna till den borgerliga kommunen under de två år, utredningen omfattar, inom dessa kommuner i regel nära nog fördubblats och på somliga ställen mer än fördubblats. Även om jag inte kan påstå, att alltsammans är alldeles under isen beträffande dessa kommuner så kan jag likväl inte väja undan för att erkänna, att ställningen är ytterst betänklig. Och jag tror inte, att staten bör utan vidare kasta det hela ifrån sig.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

särskilt som, såvitt jag kan förstå, kommunerna egentligen äro alldeles ovidkommande parter. Det är just därför, som vi, vilka stå bakom utskottets utlåtande, velat begagna den princip, som arbetslöshetskommissionen redan opåtalat varit inne på, nämligen att utdela dessa friplatser, där nöden tränger riktigt på. Detta har från ingen sida påtalats. Man pekar nu visserligen på, att vi inte ha bestämt skrivit detta. Ja, men vi ha godkänt det i alla fall. Och då kan jag inte se något rimligt skäl till att inte samma metod skulle kunna användas i dessa prekära fall och endast i dessa.

Från den ena sidan säger man: ta ni inte vårt förslag, så handla ni mot arbetarklassen och ta parti för den andra sidan. På det andra hållet åter säger man: göra ni någonting medan konflikt råder, så ta ni parti mot oss, och det får inte ske. Härpå vill jag svara: jag beklagar, att ni driva edra strider så långt många gånger, och jag beklagar det sätt, varpå ni driva dem. Men trots alla dessa strider, får staten ändå stå över de kämpande parterna. Från den ståndpunkten viker jag icke. Jag kan visserligen inte följa den talare här, som för ett par veckor sedan ville gå så långt, att staten borde införa obligatorisk skiljedom i arbetstvisterna. Dit går jag inte. Men det finns dock vissa gränser, som de kämpande parterna inte böra få överskrida, utan där staten ändå bör säga ifrån, att den står litet över dem trots all deras kamp och trots allt tal om neutralitet, som i grund och botten nog ligger på det planet, att man vill ha den fördelen att få lov att slåss på vad sätt man vill och hur mycket man vill. När nu så rörande ord uttalats från dem, som, jag erkänner det, verkligen representera arbetaresidan, så skall man där inte tro, att vi ha så rysligt kort minne, att vi glömt bort, att man krävt respekt för sådana åtgärder som en blockadförklaring vid mjölkkningsstreck. Därvidlag, menar man, har samhället ingenting att säga. Den striden vill man själv sköta. Det får samhället inte lägga sig i. Lika litet kunna emellertid vi sju, som stå för utskottsförslaget, vara med om, att vi böra stå med korslagda armar, därför att man från industriarbetsgivarehåll säger, att under en pågående konflikt få vi inte röra oss ur fläcken, ty den kommer oss inte vid. Detta är lika orimligt. Jag kan inte gå med på den åskådningen, och jag kommer aldrig att göra det. Det är nog så, att man har syndat och syndat mycket på båda hållen.

Herr statsrådet sade nyss, att det har kommit en generell attack mot arbetarna: lönerna måste ned, lönerna skola ned! Ja, jag har många gånger under dessa sex riksdagar från denna plats riktat den bönen och uppmaningen till de olika regeringar, som suttit, att se till under den deflation, som drevs fram och skulle göras, att vi inte kommo ned så långt, att vi ekonomiskt bröto nacken av oss. Jag har sagt dem, att det var ett misstag att tro, att produkternas priser betydde egentligen ingenting för arbetarna. Men jag har aldrig mötts av annat än en axelryckning. Man har aldrig haft det minsta intresse för att svenskt arbete med en liten uppoffring från det allmännas sida eller, säg gärna, från andra arbetsområdets sida kunde hållas i gång. Man har icke velat offra något på en hotad punkt,

t. ex. där en temporär tullförhöjning skulle behövas. Nej, har man sagt, bort det. Vi skola ha ned kristidspriserna, vi skola ha ned varupriserna till botten. Jag har då sagt, vad jordbruket beträffar: ni tro, att ni drabba oss, men ni drabba i stället arbetarna på det olyckligaste. Det är det, som man nu har gjort. Varen övertygade om, att mångt och mycket av den nöd, som nu härskar i åtskilliga hem, beror på den flinthårda beslutsamhet, med vilken man har sagt, att produktionspriserna skola ned. Det är nog en sådd, som herrarna få uppskära, och som ni inte kunna komma från. Jag vill inte säga, att vi helt och hållet skulle ha undgått arbetslösheten med annat tillvägagångssätt, långt därifrån. Men vi skulle dock ha stått på en helt annan ståndpunkt, än nu är fallet. Jag tycker då, att det är märkvärdigt, att man ännu kan driva den satsen, att det skall vara möjligt att här i landet få ned produktionspriserna till samma nivå som i de länder, vilka ha den allra uslaste valutan. Deras varor skola vi importera som förut, men våra arbetare, som arbeta inom precis samma branscher, dem skola vi hålla uppe genom statens omvårdnad. Tro ni verkligen, att ni kunna hålla på med det programmet så synnerligen länge? Jag tvivlar därpå. Det var just för att markera detta jag sade, att man fick söka slå sig fram i andra yrken. Då majoriteten i riksdagen så flinthårt hållit på att ingenting av det skall få förändras, som riksdagen eljest kan gripa in i, så har jag åtminstone klart för mig att, även om allt det göres som man förutsätter, det dock får göras så, att sådana arbetares uppmärksamhet, vilka icke hava någon utsikt att på länge eller någonsin finna sin utkomst i det gamla yrket, riktas på nödvändigheten av att bryta sig om möjligt en ny bana. I föl hette det, att denna nya bana skulle finnas på jordbrukets område. Det talet fick man då höra från herr Månsson i Hagaström och andra. Det skulle bli färdigt på ett tag, men det har kommit ett bakslag. Denna förändring går sannerligen icke så lätt. Man säger, att den där sexmånadershistorien blott var något övergående. Jag slår upp ett litet häfte, som jag fått mig tilldelat, vari den kommitté, som hade att utreda frågan om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, lämnat förslag beträffande arbetslöshetsförsäkring, i permanent form tänkt. Vad finner jag då? Jo, precis alla de direktiv, som riksdagen fattade i föl beträffande frågan om hur det skulle räknas vid konflikter. Jag hade då en viss tro, och jag tyckte den kunde bekräftas, att tog man in en helt ny princip, såsom regeringen här gör, om jag blott i 6 månader icke haft arbete i mitt yrke, så skulle jag utan vidare tagas i omvårdnad av staten, vad som än hände. Det tror jag bleve en olycklig linje. Har man gått in för den, då vet jag allt för väl, hur ytterst omöjligt det är att komma ifrån något dylikt. Då är det tydligt, att när det gäller att gripa in för tillfället, det icke kunde vara så farligt för framtiden, om arbetslöshetskommissionen finge utdela dessa friplatser, och denna utdelning kunde ske på ett sätt, som någorlunda överensstämde med vad som skett hittilldags. Man skulle utdela så många

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt. (Forts.)

platser, överhuvud taget göra det så, att man hölle den värsta nöden borta.

Så ser jag saken. Jag vågar icke taga några automatiskt verkande direktiv eller, jag skulle nästan vilja säga, grundlagar på arbetslöshetens område. Det vågar jag icke, ty det skulle komma surt efter. Vi som vilja skapa möjligheter att ekonomiskt komma på rätt bog här i landet, överhuvud skapa möjligheter för det produktiva arbetets igångsättande, vi få slå av litet var på en del gamla förlegade och förmöglade dogmer, vilka ansetts heliga, och vi få taga krafttag, karlatag. Här få vi hjälpas åt. För ögonblicket gäller det att taga det första steget och hålla nöden borta.

Jag vågar nu icke längre taga tiden i anspråk, utan jag skall herr talman, på grund av vad som anförts i utskottets utlåtande och på grund av vad jag nu anført, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag skall försöka att inte ge mig in på frågan så vidlyftigt som den föregående talaren, att jag skall tala om egentligen vad som helst i sammanhang med direktivförändringen. Jag skall endast be att få taga fasta på den siste talarens slutord, det han sade, att det gällde att hjälpas åt att hålla nöden borta. Jag skall fasthålla vid dessa ord och de få bli temat i det lilla anförande jag kommer att hålla.

Jag skall dock först med anledning av herr Molanders tal om detta enhälliga utskott och denna enhälliga utredning be att få för att avliva den legenden verkligen berätta hur förhållandet var vid det ifrågavarande tillfället. Det var på det sättet, att då det ifrån den sidan, som nu företräder utskotts majoriteten, gjordes anspråk på att få arbetslöshetskommissionens yttrande över, som det till att börja med hette, Kungl. Maj:ts förslag, då restes det från vår sida den mest bestämda gensaga mot det omedelbart. Vi, som stå för den socialdemokratiska reservationen, påvisade då, att det för det första var alldeles exceptionellt, att man anmodade en underordnad myndighet att avgiva yttrande över ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag, samt för det andra, att det här gällde att få en skyndsam behandling till stånd, för så vitt man ville tillmötesgå regeringens önskan därom. Vi sade i det sammanhanget, att vi kunde göra, som vi göra annars och gå den »lilla kungsvägen» att kalla upp sakkunnigt folk, som klargör hur frågan ligger för oss. Jag kan ej underlåta säga, att enhälligheten inskränkte sig därvidlag endast till att vi för vår del icke begärde votering på den saken. Jag vill säga herr Molander, att en majoritet bestämmer, var skåpet skall stå. När man vet precis omfattningen av denna majoritet, kan man räkna ut, hur pass hoppgivande, hur mycket lönande det är att komma och begära votering. Det var om den saken.

Eftersom nu denna historia förts på tal, kan jag icke neka mig att tala om något litet mera. Det förhöll sig på det sättet, att alla voro överens om, att den myndighet, som kunde denna sak, var arbets-

löshetskommissionen. Det borde följaktligen vara en lätt sak för arbetslöshetskommissionen att avge ett yttrande. Det ställdes i ut-
sikt att yttrandet skulle vara klart till att börja med på tre dagar,
högst en vecka. Vad inträffade då? Jo, då inträffade den situation,
som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet här berört i
dag, att man från kommissionens sida ansåg sig böra hava några
direktiv från statsutskottets tredje och fjärde avdelningar. Jag be-
tonar det därför att det icke var fråga om en skrivelse, som avgick
från utskottet som sådant, med de fyra punkter, vari begärdes upp-
lysning. Jag kan ej heller neka mig nöjet tala om, att då denna
begäran från kommissionen kom fram, fanns det ledamöter, vilka nu
befinna sig på majoritetens sida, som egentligen uttalade en stilla
undran över hur det kunde vara möjligt, att det för arbetslöshets-
kommissionen behöfdes särskilda direktiv, en särskild promemoria
för att överhuvud kunna avge ett yttrande. Det kan måhända sägas,
att detta är indiskretion, men jag måste å egna och mina kamraters
vägnar lägga fram saken precis sådan den är. Ty på oss faller ingen
skugga i det fallet, att vi skulle velat bidra till att försena ett
besluts fattande i denna fråga av riksdagen.

Jag skall sedan be att få säga, att efter den långa och klarläg-
gande utredning och karakteristik, som herr socialministern gav av
det föreliggande förslaget, behöver man inte härvidlag tala så syn-
nerligen länge. Jag vill emellertid säga, att då herr Olsson i Kullen-
bergstorp och utskottsforöslagets synlige pappa, herr Ekman i första
kammaren, eljest ständigt och jämt för på tungan nödvändigheten
av enkelhet, klara och enkla former för det som skall utträttas från
statens sida, då förvånar det mig i ganska hög grad, att man i detta
fall kunnat komma med ett sådant förslag, vilket man kan ge denna
karakteristik, som av herr socialministern givits och vilken karak-
teristik jag för min del på det allra livligaste ber att få understryka.

Det är ju på det sättet, att det är en hel vetenskap att kunna
tolka de uppgifter och på rätt sätt handhava den befattning, som
arbetslöshetskommissionen har att fullgöra. Jag vill då säga alla
dessa, som eljest vilja hava enkelhet och reda: De draga sig icke ett
ögonblick för att här vid sidan av nu gällande svåra uppgifter skapa
en lika svår uppgift, grundad på principrytteri och på en byråkra-
tism, som jag tror att dessa herrar annars i vardagslag åtminstone
icke vilja giva ett enda finger åt. Men så blir det med alla dessa
otaliga skälighetsprövningar, alla dessa lämplighetsfrågors avgö-
rande, alla instanser som skola genomgås, innan en sak äntligen blir
klar. Vad tro herrarna det kan komma under för rubrik? Tro her-
rarna det kan hänföras under enkla och klara linjer, som man med
lätthet kan arbeta efter? Ånej, det är nog i stället så, att mitt om-
döme är riktigt: skrivardöme och byråkrati.

Hur skall man bära sig åt därvidlag? Jo man skall inrätta nå-
got slags grovt säll, där man sällar ut den och den. Han är f. d., den
och den är kvar. Jag skall icke peka på hur tillämpningen sedan
blir. Jag ber bara att få framföra en detalj av hur det i verkligheten
kommer att gå till. Det är andra, som skola bestämna vilket yrke

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

Än. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälpen i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

jag, om jag varit arbetslös så och så länge, skall tillhöra. Skulle herr Olsson i Kullenbergstorp eller skulle den, som jag ser senare komma upp efter mig och nu röra sig uppe vid talmansbordet, herr Bengtsson i Norup, själv vilja vara med om en sådan operosonlig sällning, där vederbörande människa endast är en liten rullsten i det stora sället eller ett stift eller vad ni vill? Jag tror, att ni skulle säga, att något sådant vilja vi för vår del icke vara med om, vi vilja hava den fria medborgarrätten att själva bestämma, vilket yrke vi skola åtminstone försöka tillhöra.

Den mekanisering av processen, som detta leder till, är, efter mitt sätt att se, värre och hårdare än den mekanisering, som herrarna ha påstått skulle ligga i den kungl. propositionen.

Jag kan ej heller neka mig nöjet peka på en annan sak. Fastän vi för vår del, som stå på herr A. C. Lindblads m. fl. reservation, i utskottet fört fram de bestämmelser i reservationen, som tala om, från vilken tid arbetslösheten skall räknas samt också givit förslag om hur det skulle förfaras med uttrycket »oavbrutet arbetslös», så låtsas nu herrarna, som om inte den saken skulle hava varit alls inför utskottet. Ni veta icke av det. Det skrives fortfarande, att det förslag, det gäller taga ställning till, är behäftat med de påstådda olägenheterna. Jag kan också få säga, att det från början var huvudsakligen på dessa båda punkter man lyckades få kritik till stånd mot propositionen. Vi lovade genast att söka avhjälpa de påstådda svårigheterna, och vi hava avhjälpt dem i vår reservation. Den reservationen ha herrarna inte velat eller behagat taga hänsyn till.

Sedan är det en sak till, som jag skulle vilja här särskilt framhålla, nämligen att vi i Sveriges land kunna vara glada, att Sveriges arbetare hava den självkänsla och ambition de verkligen hava. Skulle denna självkänsla och denna ambition försvinna, skulle motviljan mot att taga emot fattigvård, över huvud taget understöd, försvinna, och skulle man tycka, att sådant är bara som det skall vara, ja, då äro vi på dekadansens väg. Det är det mest värdefulla draget inom den svenska arbetarklassens uppträdande, att den vill reda sig själv. Den vill ej vara beroende av vare sig den ene eller den andre. Den vill med egna händers arbete bidra till att draga fram sig själv och de sina. Det är det jag tycker, att herrarna sätta alltför litet värde på, då man vill införa denna mekaniska utgallringsprocess och dessa regler, som jag trotsar vem som helst av herrarna här tillhörande majoriteten komma och säga hur de skola tillämpas. Jag har läst förslaget många gånger, men jag måste säga precis som herr socialministern: Hur resultatet blir, vilka konsekvenserna äro, det vet jag ej, och det äro vi icke i stånd att taga reda på ur detta aktsstycke.

Det är en annan sak, som jag inte heller kan underlåta nämna, särskilt med anledning av vad som sades av herr Olsson i Kullenbergstorp, som förde ett långt resonemang om lönerna och — som jag kan kalla det — lönernas ekonomi. Jag skall bara ställa den enkla motfrågan till herr Olsson och dem, som tänka lika med honom: Måste ni inte erkänna innerst inne i alla fall, att Sveriges arbetare visat

sig förstå det ekonomiska nödläge, som rått och råder i Sveriges land? Måste ni inte erkänna, att det ligger förståelse i den omständigheten enbart, att man inom en stor industri gått utan avtalsbestämmelser under tid, som överstiger året, och funnit sig i ensidiga dekret från arbetsgivaresidan? Visar icke det stora tålmod. med vilket man tagit emot alla dessa pressningar nedåt, att man förstår, att det är nödvändigt att gå nedåt? Men jag vill också säga: Ni skola icke begära det omänskliga, icke begära att dessa, som dock, säga vad man säga vill, skola utföra produktivt arbete, inte skola ha rätt att kräva möjlighet att leva. Det är därpå det hänger. Det är den saken, som herrarna så ofta och så gärna, tror jag, på vissa håll vilja förbigå. Jag tager mig friheten draga fram denna sida i detta sammanhang också. Sätta herrarna värde på det lugn som här rått, den besinning som Sveriges arbetarklass visat inför de oerhörda svårigheter den haft att möta, sätta herrarna värde på det och dessutom på självkänsla och ambition att verkligen försöka att reda sig själv, pressa då inte tålmodet för långt utan försök förstå en liten smula, att den som har skon på, han vet också bäst var den klämmer.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Jag har kanske kritiserat herr Olsson i Kullenbergstorp en liten smula nyss, men jag måste också säga, att hans framhållande av att det är landskommunerna och stadskommunerna som få träda in, när icke staten gör vad den borde göra, det är också en sak, som vi hava att taga i betraktande här. För dessa kommuner är det av utomordentligt stor betydelse, att man verkligen kan få veta vad det gäller. Och det säger jag, det finns ingen möjlighet för alla därute att förstå, vad som verkligen skall vara kontentan, kvintessensen i det hela av det utskotts-förslag som föreligger.

Jag kan inte heller låta bli att peka på bara en enda sak till, nämligen hur man ute i vida kretsar, t. o. m. långt in i det läger, som representeras av herr Olsson i Kullenbergstorp, i vissa kretsar, säger jag, och det står jag för, betraktar denna åtgärd, som måst vidtagas på grund av fjolårets direktiv. Jag skall be att få citera ett litet stycke ur en skrivelse från en arbetslöshetskommitté i mina trakter till arbetslöshetskommissionen. Man säger på följande sätt: »Dessa direktiv verka i sin praktiska tillämpning på ett sådant sätt, att de äro absolut oförenliga med rättvisa och billighet. Att utestänga var och en, som senast haft sitt arbete i någon av de lockoutade industrierna från möjligheten att erhålla nödhjälpsarbete eller understöd, leder till de mest orättvisa konsekvenser. Sälunda hava från Södra Sveriges statsarbeten här inom kommunen avstängts arbetare, som icke på två års tid och däröver haft något arbete att få inom den industri, där de senast haft sysselsättning.» Det finns en stämpel på denna avskrift, som jag har i min hand, som visar att skrivelsen är avlåten på kommitténs vägnar av dess ordförande. Det är alltså fråga om att kommittén som sådan beslutat avlåta denna skrivelse till arbetslöshetskommissionen. Då man vet, hur en sådan kommitté skall vara sammansatt, att det där skall vara ett uttryck för två parters intressen, och då man vet, att det står en enhällig kommitté bakom, då får ett sådant uttalande ett större värde. För att

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

ytterligare bestyrka intrycket av vad kommittén sagt till kommissionen skall jag be att få nämna att kommittén ifråga refererar till och namnger fyra industriidkare, som sannerligen inte äro att räkna till det parti, jag har äran tillhöra. Jag vet icke vilken åskådning de representera, men socialdemokrater äro de sannerligen icke. Jag tror även det har sin betydelse, då man skall bedöma denna fråga.

Så vill jag säga — jag har vetat det förut, men jag har fått svart på vitt på det nu — att i en tidning, som utkommer i Stockholm och är daterad den 28 februari 1923, citeras åtskilliga uttalanden från norska arbetsgivareföreningen, där man gör gällande, att om man hade en så resonlig och förstående ledning som i Sverige, då skulle man i Norge skatta sig lycklig och säga, att det vore naturligtvis ett ideal, men om man kunde komma så långt som i Danmark åtminstone, så vore det bra, men det kan man icke i Norge. Det är där bara fråga om några dagar eller veckor, men här är det fråga om månader, som människor gått utan att ha något att göra, och dock säga herrarna, att det är ett intrång på statens neutralitet. Ja, gå då ut och förklara, att det är enbart här, som ni sätta er emot en förnuftig lösning av förhållandena, men glöm icke samtidigt att förklara, hur det kan vara möjligt att resa så många krav på statens medverkan i dessa bistra tider, hur det kan vara möjligt, att samhället ofta reagerar och träder emellan för att hjälpa, men det får samhället genom riksdagen icke göra, då det är fråga om dessa fattiga 4,000 arbetare, som det här gäller. Det går icke för sig. Försök förklara detta, mina herrar och mina damer med för övrigt, samtidigt med att ni resa ut och förklara innebörden i föreliggande utskotts-förslag. Klara ut detta, och jag skall beundra er så länge jag lever.

Jag ber, herr talman att få yrka bifall till den av herr Lindblad med flere avgivna reservationen och avslag på utskottets hemställan.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Öhman, Pettersson* i i Köping, *Olsson* i Gävle, *Svensson* i Skönsberg, *Carlsson-Frosterud, Norsell, Vahlstedt, Uddenberg* i Karlskoga, *Aarnseth, Carlsson* i Mölndal, *Billqvist, Ljungkvist, Hansson* i Trollhättan, *Höglund, Paulsen, Wagnsson, Isacson, Andersson* i Höör, *Törnkvist* i Bjuv, *Kloo, Blomquist, Jensen, Karlsson* i Vadstena, *Magnusson* i Kalmar, *Knutsson, Karlsson* i Vätö och *Söderberg*.

Herr **Bengtsson** i Norup. Herr talman! Det kan icke falla mig in att här hålla något långt anförande, så mycket mera som jag icke tror, att det ändrar någons övertygelse, om det hålles aldrig så långa och många tal. Ja icke ens det ganska starka anförande, som hållits av herr socialministern, eller den deklaration, som herr statsministern avgivit från statsrådsbanken, torde förändra utgången. Jag vill emellertid endast med några ord deklarera den ståndpunkt, som vi från den liberala sidan i andra kammaren kommit till i statsutskottet. Att här taga ställning till de parter, som representeras å ena sidan av den talare, herr Anderson i Råstock, som talade före mig, och å

den andra av den talare, som kommer efter mig, herr Lindman, kan icke heller falla mig in. Vi vilja härutinnan vara neutrala, jag kan dock icke underlåta att anmärka på vad herr socialministern försökte litet förlöjligen, nämligen att det liberala partiet, som är det minsta i kammaren, tycks ha dikterat utskottets betänkande. Jag behöver icke säga herr socialministern med hans långa erfarenhet i riksdagsarbetet, att det icke går för sig att diktera dylika beslut av det minsta partiet, utan det måste finnas stöd från annat parti, och vilket som gjort detta kan han själv lätt räkna ut. Därför få socialdemokraterna dela äran med oss.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Det är emellertid icke bara arbetarnas och arbetsgivarnas intressen det gäller i detta ärende vi nu hava före. Jag förstår så väl den siste ärade talarens framställning och det varma intresse han har för den kår han representerar, och jag skall också försöka förstå det anförande, som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet höll, om vilket jag endast måste säga, att det var något överraskande att finna, att den av oss alla så mycket avhållne f. d. talmannen och nuvarande socialministern med sådan stark stämma tog en sådan ställning till den sak, det här gäller, icke därför att jag betvivlar den uppriktighet, med vilken han framställde sina tankar, men han bör väl dock tänka, att det finnes andra intressen i samhället än dem, som han nämnde om i form av arbetareintressen. Det finnes också kommunintressen. Riksdagen måste även tänka på den svåra ställning, som många kommuner befinna sig i, där arbetslöshet råder och där arbetarna avstängts från allt understöd. Med detta för ögonen och för övrigt med den allmänna känsla, man måste ha för sina medmänniskor och medborgare i landet, är det helt naturligt, att man icke kan ställa sig på högerens sida, som vill låta en konflikt, som ingen ser utgången på, avslutas, innan man vill hjälpa de arbetslösa, som på grund av nödläget måste anses berättigade till hjälp.

Det är nog så för dessa kommuner, att skatteobjekten gått ned, så att det blivit helt enkelt omöjligt för kommunerna att motsvara de berättigade krav, som ställas på kommunstyrelserna att hjälpa.

Nu har emellertid herr socialministern försökt kritisera utskottets betänkande ganska ingående. Han säger först, att det blir icke högre utgifter, om regeringens förslag tages, än om utskottet tillstyrkt det av arbetslöshetskommissionen uppgjorda. Det är kanske riktigt, men herr statsrådet teg med hur det skulle bli för framtiden. Vi få icke fatta beslut och lagstifta bara för dagen, utan måste beräkna de följder det har med sig, om det ena eller andra förslaget antages. Vidare klandrade han det liberala partiet, han kallade nämligen utskottets förslag det liberala, för det att vi hålla så starkt på principer. Ja, jag må säga, att finnes det icke starkare skäl från regeringsbanken än den anmärkningen, att vi hålla på principer i en så ingripande fråga som denna, då förstår jag icke värdet av detta klander.

Det är vidare sagt av herr statsrådet, att det är fem veckor sedan Kungl. Maj:ts proposition kom till statsutskottet, och en gan-

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

ska stark anmärkning gjordes mot utskottet för att det dröjt så länge. Ja, ansvaret för att det dröjt så länge, innan avgörandet kunnat ske, torde återfalla på regeringen, ty det har icke bara i regeringsorganet utan även av herrar socialdemokrater i utskottet uttalats, att om icke regeringens proposition tages kunde detta ha till följd, att regeringen kanske måste avgå. Då kan man icke rimligen begära, att man skall taga ett sådant förslag utan snart sagt någon utredning. Hans excellens herr statsministern sade visserligen, att det var efter ingående undersökning, som förslaget framlagts, men den undersökningen ha vi icke haft någon ledning av, och därför begärde utskottet med berättigande, då förslaget kan ha så vittgående följder att en fullständig utredning om innebörden av Kungl. Maj:ts proposition måste komma till stånd. Att det dröjt så länge kan därför icke rimligen läggas statsutskottet till last.

När det gäller själva förslagens innebörd, må jag säga, att det är något överraskande ändå, att det tagit så djupt på regeringen, då det dock är samma förslag, som regeringen vid förra årets behandling genom socialministern förklarade innebära en seger för regeringen. Då nu statsutskottet mjukat upp detsamma och gjort det möjligt att tillämpa i en större utsträckning än förut, sedan det kommit sådant emellan, som icke var känt, då riksdagen förra året behandlade ärendet, då man nu sökt att skapa rättvisa även åt det håll, där orättvisa uppkommit och på grund av de förra direktiven, mjukat upp dessa och gjort dem möjliga att tillämpa, skall då utskottet och de, som stå för dess beslut, klandras därför att man vidtagit denna förändring? Man borde snarade uttala ett erkännande, anser jag, för en sådan behandling av den kungl. propositionen.

Det skall här också sägas, att man har med allt större och större förtroende fått se upp till det organ, som har stått närmast regeringen i handhavandet av dessa anslag, och dessa direktiv. Det har naturligtvis varit en mycket svår ställning för kommissionen, men den har fullgjort sitt åliggande på ett sätt, som även från herr socialministern fått erkännande, och då bör även utskottet och kamraren ge detta erkännande.

Herr talman, jag skall icke gå närmare in på frågan, då det icke lönar sig att spilla flera ord på den, utan då jag tillhör den del av utskottet, som står för utskottsbetänkandet, och anser att det är det lämpligaste och kanske enda förslag, som kan skapa en tillfredsställande lösning på föreliggande situation, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr talman! I det stora och långa anförande, som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet öppnade debatten med, intogs ett ganska stort utrymme av en redogörelse av honom, varför han icke hade i den kungl. propositionen lämnat någon närmare utredning om den fråga, som här har blivit väckt av Kungl. Maj:t. Det var nästan som om man tyckte, att det var ett försvar för den uraktlåtenhet, som Kungl. Maj:t låtit komma sig till last, och det försvaret kom han att ge den formen, att för honom

behövdes icke någon sådan utredning, ty han hade levat och verkat på detta område hela sitt liv, och följligen behövde han det icke. Herr talman! Nog hörde man av herr socialministerns uttalande, att han levat på det området hela sitt liv, ty jag kan icke i hans anförande finna annat än en rätt stark brist på objektivitet till förmån för den ena sidan och icke något som tydde på vad hans excellens herr statsministern sedan talade om, då han i sitt anförande talade om regeringen såsom en folklig landsregering. Herr socialministern hade sålunda icke behövt den rekommendation, som han fick av hans excellens herr statsministern, då herr statsministern sade, att här hade vi en man, som var inne i dessa förhållanden, och som talade om saker, som han av egen erfarenhet kände till. Men jag gör den invändningen mot detta försvar, att det är ju icke för egen del, som herr socialministern behövde göra en sådan utredning, utan det var för oss ledamöter av riksdagen den skulle gjorts. Hade herr socialministern tänkt sig, att regeringen skulle gå fram med ett förslag t. ex. utan riksdagens hörande, då hade det varit nog med om det för honom och hans kolleger i regeringen funnits egen erfarenhet, men det gäller här ett förslag, som framlägges för riksdagen, och då måste man erkänna, att det är en stor brist i Kungl. Maj:ts förslag, att det icke åtföljts av någon som helst utredning, ty det kan knappt sägas, att talet om de 4,000 arbetslösa är någon utredning.

*Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.*

(Forts.)

Nu säger herr socialministern, att vi stå snart nog inför överenskommelser mellan de stridande parterna, och han underströk det mycket starkt. Han talade om att konjunkturerna komma att lätta snart nog och att, om det blir överenskommelse vid järnbruken, så skulle den frågan komma ur världen, och att inom sågverks- och pappersmassaindustrierna står uppsvinget för dörren. Han anförde detta såsom argument. Han ville framhålla, att regeringens förslag, som ju är mera generellt än utskottets, kunde antagas därför, att det skulle icke komma i omfattande tillämpning, därest uppgörelser komme till stånd. Jag vill säga, att om man starkt tror på att uppgörelser komma till stånd och att fred skall återinträda på arbetsmarknaden på dessa områden, varför håller då Kungl. Maj:t på detta förslag? Då har det icke så ofantligt stor betydelse, om det blir av riksdagen antaget eller ej.

Efter det förslag, som här behandlades förliden vår, i slutet av maj eller i början av juni, vad det var, har jag för min del haft den uppfattningen, att man fastslagit de principer, efter vilka man skulle handla i fortsättningen, både Kungl. Maj:ts regering och arbetslöshetskommissionen. Vi minnas alla, hur denna uppgörelse, om jag får kalla den så, föregicks av en grundlig debatt i riksdagen och mellan partierna och ledningarna och att man till sist slutade med att komma fram med det förslag, som blev av riksdagen antaget och som vann Kungl. Maj:ts höga bifall. Jag tog i går afton fram protokollet från sammanträdet i andra kammaren och fann — vad jag för övrigt erinrade mig från den dag, då jag hörde statsrådet Lindqvist yttra sig i våras — att han då förklarade, att

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

han icke kunde visa upp ett missnöjt ansikte. Det var idel solsken och belåtenhet med vad riksdagen givit honom. Han förklarade det till och med, såsom orden föllo, såsom en seger. En seger alltså som han vann i våras, en seger för regeringen. Nog stannar man, herr talman, i förundran över att några månader efteråt duger icke denna uppgörelse alls. För den, som i dag, såsom socialministern gjort, deklarerat, hur han är inne i dessa förhållanden, hade det väl dock varit en ytterst naturlig och riktig sak, om han tänkt sig in i de olika konsekvenser, som kunde uppkomma, och att han icke tänkt bara på den sidan, som rör strejker, utan även på lockouter, sålunda även på den fråga, som han i dag kallat generallockoutproklamation från arbetsgivarnas sida. Han borde väl också varit den, som mer än alla andra bort tänka på att även stora strider kunna uppkomma på arbetsmarknaden. De ha icke varit honom främmande i hans liv eller i hans verksamhet på detta område. När han säger, att det, varom det nu är fråga, endast gäller vid allmän konflikt, borde det stått klart för honom redan i våras, att allmän konflikt kan utbryta, och han borde ha övertänkt, om icke de direktiv, Kungl. Maj:t och riksdagen då enade sig om, skulle ha tillämpning. Vad vill nu emellertid regeringen efter vad som hänt sen i våras? Jo att kunna lämna understöd även ifall att en strid pågår. Det är pudelns kärna i föreliggande fråga. Det är däri som man bryter mot de bestämmelser, som man träffade förra våren; men naturligtvis säger Kungl. Maj:t i propositionen, att denna Kungl. Maj:ts önskan att skapa sådana möjligheter att man kan ge understöd även under en strid på ett visst område skall icke betyda att därmed sker intrång på själva principen. Ja, herr talman, detta ordet att man gör undantag, att man gör en uppmjukning, en modifikation skall man förgäves framhålla såsom ett icke brytande mot principen. Jag förstår uppriktigt sagt icke sådant tal, ty både Kungl. Maj:ts förslag, alltså nu den socialdemokratiska reservationen, och utskottets förslag de innebära dock båda två ett brytande av principen. Och det förefaller mig egentligen egendomligt att socialministern skall behöva så starkt betona här i kammaren att han håller så mycket på principerna, när den kungl. propositionen och reservationen påstår, att man ej bryter mot några principer. Då hade det varit onödigt att han blottat sig genom att tala om detta. Vad är då den stora principen? Jo den är att statsmakterna skola iakttaga neutralitet på detta område, iakttaga neutralitet beträffande striderna mellan arbetsgivare och arbetare. Det är den stora principen, och den ha vi upprätthållit hittills, i varje fall ha alla sagt, att vi hävdad denna princip. Regeringsförslaget bryter emellertid mot denna princip; det upprätthåller icke neutraliteten mellan de båda parterna utan innebär att staten hjälper den ena parten i striden, och vad det betyder kan var och en lätt tänka sig. Ett införande av hjälp på den ena sidan betyder naturligtvis ett stärkande av denna sida. Staten lägger sin tunga hand i den ena vågskålen till hjälp för den ena parten och därav följer att striderna på området komma att förlängas. Om

det kan vara till nytta för det återupptagande av produktionen, som vi alla sträva efter, det lämnar jag därhän. Den socialdemokratiska reservationen söker fritaga den kungl. propositionen från ett brytande av neutraliteten. Reservationen talar om att man ej får se saken från en ensidig teoretiserande utgångspunkt. Där säges också att man skall kunna modifiera sig. Där ha vi återigen detta modifierande, detta uppmjukande. Man skall, när det passar sig, gå ifrån det man tidigare fastslagit i princip, då man så önskar. Ty som jag sagt enligt socialministerns uttalande i våras fick regeringen sitt förslag godkänt. Det skall man nu ändra och frångå. Men när denna konflikt bröt ut, om vilken frågan nu rör sig, då måste man väl från fackföreningshåll ha vetat vad följderna skulle bli av stridens utbrytande. Då det gällde de direktiv, som voro fastslagna i våras, måste var och en som medverkat till att denna strid kom upp ha gjort klart för sig eller borde i varje fall haft klart för sig vad följden skulle bli av en allmän konflikt, nämligen en avstängning av dem som tillhöra facket från åtnjutande av arbetslöshetsbidrag. Den saken var alldeles klar och den konsekvensen tog man kallblodigt på sig utan vidare. Man visste, att det skulle gå på det sättet. Men sedan man väl gjort detta och striden utvecklade sig till den omfattning den har, då kommer Kungl. Maj:ts regering och säger, att de där konsekvenserna, som voro fullt klara för en var då, kunna vi icke längre taga. Nu har man drabbats av dessa konsekvenser, men det behöver ej oroa någon. Vi skola hjälpa er, vi skola ändra direktiven från i våras och införa en möjlighet att åstadkomma hjälp även här trots att det var klart vad som skulle inträffa. Det är just därigenom som man bryter mot neutraliteten. Herr statsrådet Lindqvist talade om neutralitet från arbetsgivarnas sida, vilken han påstod icke fanns till; och jag förmodar att han därmed menade att neutralitet fanns hos den andra parten. Men det är ej detta, som frågan gäller, om neutralitet från den ena eller andra. Det är fråga om *statens* iakttagande av neutralitet i striderna mellan båda parterna. Och den ståndpunkten måste strängt vidhållas. Staten får icke vidtaga någon åtgärd, varigenom den lägger sig i dessa strider mellan parterna. Man kan icke underlåta att ställa för sig den frågan: Ha dock icke vid uppkomsten av striderna en eller annan, kanske många av dem som nu åtnjuta bidrag av staten, kunnat utöva ett inflytande vid stridernas tillkomst. Och är det icke möjligt för dem att utöva sådant i fortsättningen, då det gäller stridernas avblåsning. Det kan ej förnekas att så är förhållandet. Och just därigenom frångår man den tidigare ståndpunkten beträffande allt detta. Staten kommer genom ett bifall till den kungl. propositionen, den socialdemokratiska reservationen, att hjälpa till att finansiera striden på den ena sidan i viss utsträckning. Och vad detta betyder måste vi göra klart för oss. Jag kan ej säga, hur stor den summa är, som utgått för lindrande av arbetslösheten. Om det nu är 140 miljoner eller 150 miljoner, kan jag icke säkert säga, men det är i alla fall ett väldigt belopp det rör sig om. Var kommer detta ifrån? Naturligtvis ifrån skattedragarna. Det betyder att

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetsbidrag i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

skattedragarna skola vara med och finansiera striden på den ena sidan, och än mera, att den ena parten skall vara med att finansiera striden för sin motpart, vilket icke är någon hållbar ståndpunkt. Allt talar för att man skall strängt vidhålla neutraliteten i dessa strider.

Vad utskottets förslag beträffar, alltså den liberala linjen, om jag så får kalla den, bryter även denna efter mitt förmenande mot denna princip, då den kommit in på sin bestämmelse om att kunna mitt under pågående strid vara med om att lämna friplatser åt före detta järnbruksarbetare. Skillnaden är egentligen den att vad man enligt den socialdemokratiska reservationen gör så att säga generellt det gör man genom det liberala förslaget på ett visst bestämt område. Man flyttar över ett antal järnbruksarbetare vid sådana arbetsplatser där driften är nedlagd antingen helt och hållet eller åtminstone för någon längre tid, man flyttar över dem till kategorien »f. d.» — före detta — järnbruksarbetare i en särskild grupp. Mot detta är i själva verket intet att invända. Jag tror, att det skulle kunna göras utan vidare med nuvarande bestämmelser. Men då man i det liberala förslaget förklarar att för dessa sålunda överflyttade ställer man omedelbart till förfogande ett antal friplatser, då gör man på ett visst område detsamma som Kungl. Maj:t vill göra mera generellt. Vad är detta annat än ett ingripande i striden? Det är det naturligtvis på detta område just genom det att man mitt under pågående strid skapar möjlighet till understöd för en del av de i striden inblandade personerna. Man gör det visserligen genom att flytta bort dem därifrån, i en särskild klass, det är allt. Men det är ingen skillnad i sak. Utskottet säger, att det vill medverka till av rättvisa och humanitet förestavade modifikationer — modifikationer åter igen — i det generella avstängningsförfarandet vid en allmän konflikt. Alltså en förändring och lindring i nu gällande bestämmelser. Naturligtvis säger utskottet det, att allt detta sker inom ramen av gällande bestämmelser. Men det är icke så, utan det är utöver nu gällande bestämmelser. Och märk väl att detta göres nu för en särskild grupp, det är som om man nu bara tänkt på denna speciella grupp, nämligen järnbruksarbetarna. Man tänker då icke alls på alla de andra som aldrig fått vara med om att få arbetslöshetshjälp varken i form av statsarbete eller understöd. Men jag vill påpeka, att det finnes stora grupper av människor i vårt land, som aldrig någonsin fått bidrag i sådan form, icke någon hjälp av staten. Det finnes bland medelklassen naturligtvis människor, som levat i stort betryck; det finnes också grupper av arbetare, som aldrig kommit i åtnjutande av understöd, ja sådana som aldrig deltagit i konflikter och följaktligen icke kunna tänkas ha något inflytande på tillkomsten av dem. Men för denna speciella grupp införas nu genom det liberala förslaget möjlighet att skapa understöd. Man har glömt själva grundprincipen i fråga om arbetslöshetshjälp, att den är en provisorisk åtgärd i ett nödläge och icke någon rätt till arbetslöshetsunderstöd. Staten ger den, när den finner det vara lämpligt, men det är ej någon rätt. Och i det fallet

vill jag göra en erinran mot vad socialministern sade, när han talade om denna sak. Han framkastade den frågan, om staten skulle göra en besparing på de arbetslösas bekostnad eller om vi skulle spara litet mindre och i stället hjälpa dem. Vore det rimligt, frågade han, att man skulle beröva dem statens hjälp? Icke berövas man någonting till vilket man enligt gällande bestämmelser icke har någon rätt. Sedermera modifierade han sitt anförande, jag erkänner det, då han drog i tvivelsmål huruvida ändå det icke vore så, att någon verklig rätt till understöd icke existerade. Jag tror, att det var i det sammanhanget, när han med mycket förargad ton uttalade sig om tidningarna. Han förklarade, att när man läser tidningarna, blir man ond, ty av vad som står där är nio tiondelar lögn och en tiondel osanning. Jag förstår, att herr socialministern, när han öppnar sin morgontidning, blir på dåligt humör för hela dagen, jag förmodar att Socialdemokraten är den tidning med vilken han börjar sin lektyr. Hans yttrande var ju generellt och gäller ju således även beträffande denna tidning.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr statsrådet väddjade till oss och frågade, hur det skulle kännas i samma läge som de arbetslösa, och han slog mycket starkt på de humanitära strängarna därvidlag. Jag vill i detta fall göra en erinran mot hans uttalande och fråga, om han har rätt att uttala sig så som han gjorde, då han uttryckte sig så, att det finnes säkerligen i denna kammare sådana, som ej ha känsla för detta och ej kunna göra ett sådant tankeexperiment, hur det skulle kännas. För visso, herr andre vice talman, känna vi alla detta. Det finnes ingen som ej känner det. Och den skulle sannerligen vara underligt skapad, som ej hade en känsla av bekymmer över allt detta. Men skillnaden ligger i de olika vägar, varpå vi vilja avhjälpa saken. Här har vid många tillfällen under sista åren ifrån det håll jag tillhör framhållits önskvärdheten av vidtagande av åtgärder för att minska arbetslösheten. Vid varje tillfälle har det alltid mötts av nej från kammarens sida. Man har icke velat vara med om att hjälpa till med något som kunde skapa ökning av produktionen och hindra införseln från utlandet, med andra ord skapa arbetsmöjligheter inom eget land för eget folk. Nej, det har endast från Kungl. Maj:ts regering varit detta ständigt och jämt återkommande krav på anslag till arbetslöshetens avhjälpan, men aldrig ett förslag att söka undanröja orsakerna till arbetslösheten. Där är den stora skillnaden i avseende på riktlinjer mellan herrarna på regeringsbanken och det parti jag tillhör. Därför har icke regeringen heller nu något annat uppslag än arbetslöshets hjälpen, som skall debiteras ut å de skatte dragande.

När man vidare som statsrådet Lindqvist lägger denna humanitära synpunkt på detta spörsmål, skulle jag vilja säga, att nog har själva fackföreningsrörelsen någon skyldighet att vara med och hjälpa till; och den borde tänka på, när den är med på börjandet av strejker, att den ådrager sig, om icke annat, så dock en moralisk skyldighet därtill. Statsrådet Lindqvist talade om att man var tvungen att lindra nöden. Naturligtvis är det riktigt, men jag vill med

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen
i fall av arbets-
konflikt.

detta betona, att då borde även den tankegången uppstå hos honom och hos hans kolleger i regeringen om man kunde göra något för att skaffa arbete åt de arbetslösa genom att skapa möjligheter för produktion och icke endast ställa till med statsarbeten i olika delar av landet. För detta har man icke haft öppen blick.

(Forts.)

Till sist vill jag säga ett ord om den högerreservation, som fogats till utskottets betänkande. Den uppfattningen jag har om denna är att den iakttaget de grundprinciper, som hittills gällt på detta område och som jag nyss talade om, nämligen neutralitet mellan de båda stridande parterna. Den vill medverka till överflyttning efter undersökning av arbetare inom ett fack till andra områden eller till den grupp, som man betecknar som »f. d.» — före detta — arbetare inom resp. yrken. Men jag kan ej vara med om att detta göres under en pågående strid, därför att då bryter man mot neutraliteten. När striderna väl äro avblåsta, kan en dylik omflyttning äga rum för att om eventuellt nya strider uppkomma det må vara gjort på förhand. Men under pågående strid är det ett kringgående av de bestämmelser, som finnas.

Herr andre vice talman, jag har ej mycket att tillägga. Jag har kanske upptagit kammarens tid för länge med det anförande jag haft. Vi hörde den förklaring, som avgivits av hans excellens herr statsministern, och jag skall ej uttala mig om den i annan mån än att jag ställer mig något förvånad inför densamma, när jag ställer den i jämförelse med lovpriset av det förslag, om vilket överenskommelse träffades förra våren. Det kan ej föranleda mig till annat än att instämma i det yrkande, som gjordes av herr andre vice talmannen, nämligen om bifall till den av högerledamöterna i utskottet avgivna reservationen.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Jönsson i Boa, Norman, Olsson i Broberg, Lithander, Leffler, Wiklund, Gustafsson i Älvse- red, Larsson i Kroken, Magnusson i Skövde, Olsson i Berg, Brännström, Gustafsson i Örebro, Gustafson i Kasenberg, Winkler, Olsson i Blädinge, Eurén, Kinnanson, Wallerius, Olsson i Kalmar, Sundling, Ernfors, Andersson i Storegården, Nilsson i Antnäs och Lindmark.*

Herr Hagman: Herr talman, mina damer och herrar! I egen- skap av ledamot i statens arbetslöshetskommission har jag för min del ett alldeles särskilt intresse av vilket beslut, som riksdagen kommer att fatta i den fråga, som nu föreligger. Beträffande behovet av att på detta område åstadkomma vissa riktlinjer, framkallas ju detta därav, att så snart det allmänna under en eller annan form bestämmer sig för att bevilja understöd vid ofrivillig arbetslöshet, är det ofrånkomligt att uppdraga vissa linjer, som angiva gränsen mellan frivillig och ofrivillig arbetslöshet. Beträffande de riktlinjer,

som här äro givna i olika länders lagstiftning, förhåller det sig ingalunda på det sättet, som man här i dag från olika håll velat göra gällande, att just de principer, som i vårt land äro knäsatte, äro att betrakta som de enda riktiga och att alla andra följaktligen skulle vara felaktiga. Man har tvärtom, om man beflitar sig om att studera förhållandena på hithörande område i andra länder, ett utmärkt tillfälle att konstatera, hurusom man har experimenterat sig fram på olika linjer, och man torde, i varje fall gör jag det, obestriddigen kunna göra gällande, att det finnes intet land i världen, som fastslagit så stränga principer som vårt land.

När vi i statens arbetslöshetskommission första gången kommo i beröring med dessa frågor, sedan en försämring av arbetsmarknadens läge inträtt i och med 1920 års ingång, hade riksdagen för sitt vidkommande icke haft tillfälle att uttala sig om, hur man skulle förfara beträffande understödsverksamhetens förhållande till konflikter på den öppna arbetsmarknaden. Det blev därför nödvändigt för oss att rätt ingående behandla dessa problem och också se till, hur man i andra länder försökt lösa desamma. Speciellt vill jag här i dag upprepa, vad jag en gång tidigare framhållit, att för oss såsom arbetarrepresentanter var det närmast Danmarks speciella förhållanden, som lades som grund för den uppfattning, som vi hävdade på detta område. I Danmark har som bekant sedan år 1907 varit införda bestämmelser om statlig arbetslöshetsförsäkring efter det s. k. Gentsystemet, d. v. s. att det allmänna, stat och kommuner, lämna bidrag till av arbetarna själva upprättade kassor. I en handbok, som jag har med mig här, är framhållet, att de principer, som man där tillämpar på detta område, överensstämma med dem, som de fackliga organisationerna i Danmark redan förut tillämpat i sin verksamhet, alltså före år 1907, då de ensamma betalade kostnaderna för arbetslöshetsunderstödet. Beträffande den fråga, som vi här diskutera, nämligen hur man skall förfara beträffande understödsverksamheten, då det uppstår en s. k. allmän konflikt inom ett fack, som omfattar alla arbetsgivare och arbetare, har just den principen fastslagits och tillämpats, att arbetslöshetskassornas verksamhet fullständigt upphör. Jag har också här vid ett tidigare tillfälle framhållit, att jag själv för mitt vidkommande tror, att under normala förhållanden är det ingenting att säga om denna princip, därför att densammes tillämpande i praktiken icke kommer att vålla de svårigheter, som för närvarande är fallet under de extra ordinära förhållanden på arbetsmarknaden, som vi haft sedan ett par år tillbaka. Det är betecknande, att i Danmark, där man under ett tjugotal år kunnat använda denna princip ren och ograverad, var det först under den stora konflikten 1922, som man kände behov av att på något sätt reformera denna principiella bestämmelse, och själva uttrycket om »regel bakåt» har kommit från Danmark, där den s. k. arbetslöshetsnämnden, som har att taga ställning till dessa frågor, lade fram förslag till inrikesministern om att en regel av två månader skulle tillämpas beträffande understödsverksamheten vid allmän konflikt. Vi finna härav, att den principfråga, som vi här i dag behandla, varit före till behandling i vårt

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

grannland Danmark, men att man där ansåg sig böra ifrågasätta denna kortare tid av två månader ifråga om avstängning från arbetslöshetsunderstöd. Nu är det så, att frågan även här tidigare prövats, i det att under sågverkskonflikten föregående år vi arbetarrepresentanter inom arbetslöshetskommissionen framförde dessa synpunkter, och vi föreslog en tidslängd av tre månader, ehuru det då icke var möjligt att få principen accepterad.

Vid behandlingen här av statsutskottets utlåtande nr 118 vid 1922 års riksdag i maj månad föregående år uttalade jag för min del till kammarens protokoll den uppfattningen, att man skulle kunna vara nöjd med den regel om allmän avstängning, som var intagen i detta utskottsutlåtande, och jag gjorde detta, därför att vi vid detta tillfälle befunno oss på en tidpunkt, då läget på arbetsmarknaden syntes alltjämt ständigt förbättra sig, och hade detta fått fortsätta allt framgent, så tror jag, att man icke behövt återkomma till detta resonemang om en regel bakåt, ty frågan är naturligtvis mycket mera en praktisk angelägenhet än en principiell fråga. Det gäller naturligtvis, hur mycket man än talar om statens neutralitet i dylika fall, att tillse, att de medborgare, som drabbas av dessa svårigheter, på ett eller annat sätt skola kunna slå sig fram i denna tid av svårigheter, som är över oss alla. Då har man här gjort gällande, och den siste ärade talaren var också inne på detta tema, att det i själva verket förhåller sig på det sättet, att fackföreningsrörelsens medlemmar hava tillfälle att inverka både på konflikters igångsättande och konflikters avveckling. Det har också antytts i det ifrågavarande utlåtandet från arbetslöshetskommissionen, att det är ganska troligt, att fackförbunden utbetala eller i varje fall kunna utbetala konfliktsunderstöd till alla medlemmarna. På denna punkt innehåller föreliggande utlåtande från statsutskottet i den bilaga, som innefattar arbetslöshetskommissionens utredning, fullkomligt exakta siffror, i det att av densamma framgår, att det är endast i några mindre fackförbund man tillämpar principen om alla medlemmars rätt till konfliktunderstöd, under det att det stora flertalet, 24 fackförbund med icke mindre än 262.316 medlemmar, helt och hållet avstånga de arbetslösa vid konflikts inträdande från möjlighet att utöva något inflytande på hithörande angelägenheter. I själva verket är det naturligtvis detta, som är det verkligt centrala. Ty förhåller det sig på det sättet, att de arbetslösa sedan år tillbaka icke hava något som helst tillfälle att inverka på konflikters igångsättande eller avveckling och icke hava tillerkänts rätt att uppbära konfliktunderstöd i likhet med de medlemmar, som vid konfliktens utbrott lämnat sin anställning, så är det uppenbart, att man ur synpunkten av samhällets neutralitet ingenting vinner genom att beröva dessa före konflikten arbetslösa den lilla hjälp, som de eventuellt fått i form av understöd eller nödhjälpsarbete. Därför ligger i dag saken i själva verket så till, att frågan egentligen gäller, huruvida staten skall bidra till att underhålla dessa värnlösa och utanför konflikten stående medborgare eller man vill, att denna börda skall helt och hållet överskjutas på kommunerna, ty någon möjlighet att få konflikterna avveck-

lade tidigare, därigenom att man icke hjälper dessa personer, föreligger ingalunda. Konflikterna komma att vara precis lika länge eller avslutas lika fort, antingen dessa personer få någon hjälp av statsmedel eller icke.

Vad beträffar föreliggande förslag, som ju har tillkommit närmast på liberalt initiativ, måste jag om detsamma säga, att det är naturligtvis gott och väl, att man låtit de humanitära synpunkterna påverka sig i den riktningen, att man velat vara med om något, som har en smula av positivitet över sig, men jag vill också samtidigt säga, att om man fått i uppgift att åstadkomma ett förslag, som vore så godtyckligt som möjligt och samtidigt så intetsägande och alltså som möjligt, så skulle man framställt ett förslag sådant som det förliggande. Ty jag måste på grund av den erfarenhet, jag förvärvat inom arbetslöshetskommissionen, säga, att det finnes ingen möjlighet i detta nu att ens tillnärmelsevis antyda, vad detta förslag kommer att ge, då detsamma skall praktiskt realiserast därest det kommer att bliva riksdagens beslut. Jag vill erinra om den bestämmelse, som finnes i förslaget, här tidigare i dag utförligt berörd, att man skall verkställa en klassificering av de arbetslösa i till yrken hörande och »f. d.», och det är med ledning av denna uppdelning, som man skulle bestämma, vilka som skola få fortsatt statlig hjälp och vilka som icke skola få det. Men det förhåller sig naturligtvis på det sättet, att när man skall göra denna uppdelning, komma en hel del indikationer att vara utslagsgivande för huruvida den och den skall betecknas som »f. d.» eller icke. Det är ju så, att speciellt vid våra järnbruk hava arbetarna visserligen för länge sedan entledigats från sin anställning, men detta har också i stor utsträckning skett under permitteringens form, och det är alldeles uppenbart, att alla de, som icke vilja giva någonting, skola i detta sakförhållande se ett latent kvarstående i företaget med förmånsrätt till anställning, så snart driften återupptages, och de är ju också permitteringens innebörd. På den grund skola dessa arbetare också falla utanför den kategori, som tillerkännes statlig hjälp.

Jag vill också mycket starkt framhäva, att såsom förslaget här lagts, innebär det i själva verket, att ju flera man kan lyckas få betecknade såsom »f. d.», under det konflikten pågår, ju större bliva svårigheterna, när konflikten blir avvecklad, ty då skall den förmånsrätt upphöra, som dessa grupper hittills åtnjutit, nämligen att i första hand bliva delaktiga av den statliga arbetslöshets hjälpen. Det kommer då att i själva verket förhålla sig på det sättet, att dessa människor, som skola betecknas såsom »f. d.» järnbruksarbetare, egentligen hava ett enda intresse, om man kan använda det ordet på detta område, nämligen att konflikterna aldrig skulle sluta, ty deras förmånsställning upphör i det ögonblick konflikten avvecklas.

Jag tror därför, att man beträffande det föreliggande förslaget i korthet kan säga, att det är omöjligt att bedöma, vad det kommer att giva, då det är klart, att detta kan komma att bero på en hel mängd faktorer. Jag har sett i en tidning, att man ansåg, att man lika lätt kunde företaga en lottdragning, om vilka som skulle erhålla eller

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

icke erhålla understöd, och det är enligt min erfarenhet på detta område en alldeles utmärkt träffande karakteristik av det föreliggande förslaget.

Då har man sagt, och det har man också i arbetslöshetskommissionens yttrande försökt göra gällande, att den linje, som innefattas i regeringens föreliggande proposition, skulle vara omöjlig ur många synpunkter. Först och främst menar man, att den kommer att verka något olika för olika fack, och det är naturligtvis riktigt, så tillvida att om man satt en mycket kort regel t. ex. två månader, som på sin tid föreslogs i Danmark, då hade inom denna korta tidslängd även säsongarbetarnas vanligen förekommande arbetslöshet kunnat inrymmas, men då man gått så långt, att man satt regeln till 6 månader, då finnes det verkligen möjlighet att låta regeln gälla även för säsongarbetarna. Ty även om det under normala förhållanden finnes en och annan, som går arbetslös så pass länge, så är det dock så, att arbetslösheten på detta område i regel är något kortare. Jag måste därför beteckna svårigheterna att tillämpa regeln med hänsyn till säsongarbetarnas förhållanden såsom en ren konstruktion.

Sedan har man sagt, att det skulle bli svårigheter vid fastställandet av tidpunkten för arbetslöshetens början, och på detta har man också byggt upp den meningen, att förslaget, sådant det föreligger, är olämpligt. Jag tror icke, att det förhåller sig så. Helt säkert ha vi i den svenska arbetslöshetspolitiken löst frågor av betydligt svårare beskaffenhet än denna, och vid den utredning, som skett, har man gått så omständligt tillväga, att man tarit reda på, hur länge arbetslösheten varat med hänsyn till tiden för första entledigandet, hänsynen till dagen för första anmälan hos organen för den offentliga arbetsförmedlingen, och vidare med hänsyn till lämnandet av sista tillfälliga arbetsanställning. Man har således en fullständig provkarta att välja på ifråga om från vilken tidpunkt man vill göra räkningen. Nu har i den reservation, som jag för min del vill stödja, det uttalandet gjorts, att det skall räknas från och med den dag, då vederbörande anmält sig hos den offentliga arbetsförmedlingen, och därigenom har man en fullständigt säker utgångspunkt för bedömandet av tidslängden. Alla dessa skäl, som man staplat upp det ena på det andra för att bevisa omöjligheten av att tillämpa den föreliggande propositionens förslag om en regel bakåt på sex månader, äro således enligt mitt sätt att se konstruktiva, och man skulle mycket lättare och med mycket större fördel kunna använda denna linje i den praktiska verksamheten. Ty vad man här behöver, är framför allt en enkel, mekaniskt verkande regel, och det förslag, som nu här rekommenderas av utskottsmajoriteten, innebär, skulle jag tro, ett fullkomligt utredningsraseri och ett fullkomligt skrivaredöme, där slumpen kommer att fälla utslaget beträffande det slutliga resultatet.

Den föregående ärade talaren anförde, att vad frågan här i dag gäller är just att värna upprätthållandet av statens neutralitet. Om den satsen sådan den framställes i sin allmänna formulering är na-

turligtvis ingenting annat än gott att säga, ty alla vilja väl upprätthålla statens neutralitet. Men statens neutralitet på ett område som detta är ingalunda något, som är för alla tider och alla omständigheter givet, utan något som varierar med hänsyn till tid och rum samt olika rättssynpunkter, varom förhållandena i olika länder giva ett klart och tydligt vittnesbörd. Vi hava för övrigt, om man skall se saken ytterligt strängt, brutit mot denna neutralitet på det sättet, att redan beviljandet av arbetslöshetshjälp i en eller annan form under övergångstiden till normala förhållanden på sätt och vis innebär ett underlättande av den ena sidans svårigheter under förhandenvarande förhållanden. Men här har man icke ansett, att neutraliteten kommer i fara, och det är naturligtvis beroende på att man ansett, att de risker, som skulle uppstått, därest man icke gjort detta, äro betydligt större och mera omfattande samt att många andra och större värden skulle gått till spillo, än om man icke gått tillväga, som man gjort. Därför har talet om neutraliteten här tystnat. I den lilla praktiska angelägenhet, som det här gäller, kan man icke heller tala om något brytande av neutraliteten, sedan det är fullkomligt klarlagt, att detta icke inverkar ett dugg på utgången av de arbetskonflikter, som man nu är rädd för.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

I herr Lindmans anförande hörde vi också såsom en underton talet om det speciella hjälpmedel, som han för sin del under de sista åren vid otaliga tillfällen rekommenderat. Det var i korthet en hänvisning till ett effektivare tullsystem, som enligt hans förmenande skulle giva möjlighet till bättre arbetstillgång på den inhemska marknaden. Jag vill erinra om att från det parti, som jag har äran tillhöra, hava vi upprepade gånger på tal härom förfrågat oss, huruvida man vill garantera, att en eftergift på denna punkt från vår sida skulle medföra ökad arbetstillgång, och huru många som därigenom ytterligare kunna sättas i arbete. Men på denna punkt har man verkligen blivit svaret skyldig. Jag tror också, att man i detta ögonblick kan säga, att på många områden hava, utan att man behövt tillgripa det av herr Lindman speciellt omhuldade receptet, förhållandena ändrats på sådant sätt, att man kan tala om att arbetsmarknaden utvecklats till det bättre. Jag tror därför, att det icke alls är behöfligt att i detta sammanhang inblanda den sidan av saken och anför den lösningen såsom ett hjälpmedel i de svårigheter, som föreligga, utan man bör här hålla sig till den praktiska angelägenhet, som föreligger, och det är i korthet, huruvida man vill, att staten skall bidra till att hjälpa de arbetslöshetens ofrivilliga offer, som under en konflikt enligt nu gällande bestämmelser avstängas från understöd, eller om dessa skola kastas på kommunerna enbart, ty, jag upprepar det ännu en gång, någon inverkan på utgången av konflikterna har denna sak förvisso icke.

Med de synpunkter jag här anført torde det vara klart, att jag för min del icke med bästa vilja i världen kan uppskatta förtjänsterna i det föreliggande liberala förslaget, och jag tror, att därest riksdagen gör detta förslag till sitt, skall erfarenheten också visa, att vad jag här sagt kommer att besanna sig. Jag ber, herr talman, att i

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

korthet få hemställa om bifall till den reservation, som avgivits av herr Lindblad m. fl.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Katrineholm, *Molin*, *Olsson* i Mellerud och *Bärg* i Katrineholm.

(Forts.)

Herr **Lindskog**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har begärt ordet med anledning av åtskilliga hårda ord, som dels i pressen och dels här i debatten riktats emot de borgerliga och speciellt gentemot högern för dess hjärtlöshet och hårdhet emot de arbetslösa. Jag vill i likhet med herr Lindman på det bestämdaste protestera emot, att icke vi inom högern skulle till fullo behjärta det allvarliga nödläge, som verkligen på många håll råder inom våra arbetares led, och jag vill tillåta mig att blott och bart lägga fram några synpunkter ifråga om det sätt, varpå jag själv kommit fram till den ståndpunkt, som jag här har.

Om man tänker på de arbetskonflikter, som under vår tid äga rum, kan man säga, att i regel är det två olika synpunkter, som där framkomma från olika håll. Den ena synpunkten rör sig om arbetarnas existensvillkor, deras levnadsstandard, deras existensminimum, och den andra synpunkten syftar hän på företagets egen bärkraft, dess förmåga av konkurrens samt proportionen mellan produktionspris och avsättningspris. När man märker, hur den förra synpunkten alltid poängteras av arbetarna och den senare alltid av arbetsgivarna, vill jag icke neka till att däri synes mig ligga en ganska stor ensidighet i så måtto, att det tydligen är, eller bör vara åtminstone, för arbetsgivarna av allra högsta intresse att verkligen hålla uppe arbetarna i en god levnadsstandard, och å andra sidan är det av lika stort intresse för arbetarna att verkligen söka få det företag, av vilket de hava sin utkomst, så bärkraftigt som möjligt. Det är precis, kan man säga, en parallell till förhållandet mellan staten och dess löntagare. Det är för staten ett intresse att hålla uppe sina löntagare på en viss rimlig levnadsstandard, men det är lika klart, att denna möjlighet för staten beror helt och hållet på det läge i ekonomiskt avseende, som staten befinner sig i. Därför märker man också, att ifall man lyckas det ena året att hålla uppe löntagarnas ekonomiska standard, så misslyckas man det andra året, om icke den ekonomiska bärkraften är tillfännandes. Det var därför med full rätt, som en skribent en gång i fjol i en socialdemokratisk tidning skrev, att de fruktansvärda boksluten, som då framkommo från vår industri, voro i verkligheten lika stora katastrofer för arbetarklassen som någonsin ett nederlag i en konflikt mellan arbetsgivare och arbetare.

Det som i våra dagar, just nu, gör läget så fruktansvärt och som gör, att striden blir så förbittrad och nästan oförsonlig, är just, att man på bägge dessa håll, arbetarnas och arbetsgivarnas, har i många fall kommit ned till den rena nollpunkten eller därunder.

Man kan icke förneka, att för arbetarna har det verkligen gått ned på många håll till existensminimum eller därunder, lika litet som man kan förneka, att det för många företag gått ned till rena nollpunkten och långt därunder. Det är detta, som gjort, att den elasticitet försvunnit, som kunnat göra en uppgörelse möjlig, och det förefaller nästan, som om det nu icke längre finnes en rimlig och möjlig uppgörelsebasis, utan det är på sina håll rent av en kamp för livet.

Men härvidlag finnes, synes det mig, dock ett område, som man kan peka på och säga, att här är det icke så, att det nödvändigtvis behöver bli ett minus på ena sidan, om det blir ett plus på den andra. Det är de möjligheter, som finnas att vidtaga besparingar, förenklingar och omanordningar inom själva driften. Här har onekligen åttatimmarslagen i hög grad försvårat de möjligheter till anpassning, som skulle finnas, men ingen mindre än socialministern själv har i sitt förslag till arbetstidslag, visserligen indirekt men dock mycket tydligt, givit en uppmaning till våra arbetsgivare att bättre använda de möjligheter, som förekomma inom åttatimmarslagens ram. Jag vill icke neka till, att när jag försökt taga ståndpunkt i förevarande mycket svåra fråga, har jag måst fästa mig just vid detta faktum, att inom våra järnbruk, med andra ord på den allra ömtåligaste punkten för närvarande, gäller striden icke närmast en lönefråga, utan den gäller en fråga om arbetstidens anordning och utnyttjande. Det är alldeles klart, att det förutsättes allvarliga offer från våra arbetares sida, men det är också lika klart, som för övrigt en av regeringens medlemmar för någon tid sedan framhöll med all rätt, att vi komma icke igenom den nuvarande allvarliga tiden utan verkliga offer, som var och en måste underkasta sig. Arbetarna hava här sagt nej till arbetsgivarnas förslag i överensstämmelse med den oförytterliga rätt, som de hava. Men jag får lov att säga, att nog tycker jag, att det föreligger en viss moralisk skyldighet för arbetarna att, såsom här också påpekats av herr Lindman, under sådana förhållanden sätta sig in i de ovillkorliga konsekvenser, som rent av automatiskt blevo en följd av deras vägran. De gingo i striden icke för att bevara sina egna existensmöjligheter utan för att bevara vissa för dem dyrbara förmåner, vilkas värde jag gärna erkänner, men resultatet därav blev, att de därmed omedelbart förstörde för sina arbetslösa kamrater deras möjlighet till existens. De kände dock i förväg och visste om de direktiv, som regering och riksdag i fjol enade sig om, men de väjde icke undan för konsekvenserna.

Här står i den socialdemokratiska reservationen talat om att det ju icke är meningen, att dessa direktiv, som vi i fjol enade oss om, skola fixeras till linjeraka, undantagslösa regler. Men när man läser vidare i socialdemokraternas reservation, finner man, att de tyckas vilja göra sina egna fackföreningars stadgar till undantagslösa, linjeraka satser, ty i verkligheten skylla de endast på dessa, när de förklara, att de icke kunna gå in på att fackföreningarna skola kunna understödja de arbetslösa. Det stod för någon tid sedan som bekant

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

i regeringsorganet en av helig vrede ljungande artikel, där man fem gånger upprepade den refrängen, att under tiden svälta de arbetslösa. Det var en artikel riktad framför allt mot statsutskottet för dess dröjande behandling av ärendet. Jag skulle efter socialministerns förklaring, att de nio tiondelarna av pressen ljuga och den ena tiondelen är osanning, icke behöva fästa mig vid detta, men nog får jag säga, att denna artikel skulle med något fog också hava kunnat riktas emot dessa fackföreningar, som åtminstone kunde tänkas hava beslutat att giva understöd åt sina arbetslösa kamrater så länge, till dess riksdagen hunnit fatta beslut i saken, ty de måste ju veta, att under den tiden hade regeringen icke ens någon möjlighet att på något sätt understödja dessa arbetslösa. Jag vill i detta avseende blott hänvisa till de kloka och besinningsfulla ord, som just den föregående talaren, herr Hagman, under fjolårets nattliga debatt yttrade, då han förklarade, att enligt hans mening borde det vara just fackföreningarnas skyldighet att här ingripa för att hjälpa de arbetslösa. Då här framkastas så stora och allvarliga beskyllningar mot högern för hjärtlöshet, vill jag säga, att det kan dock icke vara så hjärtlöst av högern att här upprepa just de ord, som yttrades av en arbetarnas egen representant under fjolårets debatt.

Jag vill icke längre gå in på den fråga, som här föreligger, i dess egentliga kärnpunkt. Jag hade tänkt gå in på frågan om statens neutralitet, men då herr Lindman utförligt behandlat denna, skall jag icke göra det mer än genom att blott bemöta vad herr Hagman i sitt anförande nämnde, nämligen att vi hava egentligen — det medgav han — redan uppgivit vår neutralitet, då vi beviljat arbetslöshetsunderstöd. Ja, det har herr Hagman alldeles rätt i. Det är icke tal om annat, och det gläder mig att höra denna förklaring av honom, att staten verkligen icke oväsentligt uppgivit sin neutralitet, då den beviljat hundramiljonersanslaget. Det må väl icke sägas riksdagen till klander, att riksdagen enhälligt och utan tvekan beviljat detta stora anslag, men därför att riksdagen ansett sig böra uppgiva neutraliteten, då det var alldeles nödvändigt, om man överhuvudtaget skulle bevilja penningar, skola vi väl icke uppgiva statens neutralitet i större utsträckning än som följer av själva anslagets beviljande.

Jag har, herr talman, blott och bart med dessa enkla och korta ord velat uttala min uppfattning om frågan och därmed också avge en protest mot att högern här skulle hava ställt sig på den linjen, att vi icke allvarligt behjerta och ömma för den fruktansvärda nöd, som för visso finnes på många håll här i landet. Men vi hava menat, att det finnes utanför kretsen av de arbetslösa, som få understöd, en fruktansvärd nöd bland tiotusentals människor, för vilka statsunderstöd aldrig varit ens ifrågasatt, och vi mena, att den enda verkligt effektiva vägen för att bereda hjälp åt samhället i dess helhet och dess olika medborgargrupper är att få produktionen i normala gängor igen. Det är därför vi ansett oss böra, så långt det är möjligt, hålla på statens neutralitet.

Herr talman, jag yrkar bifall till högerns reservation.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Herr Lindskog från Lund ville icke vidröra frågans kärnpunkt. Jag skall emellertid med några korta ord dröja just vid frågans kärnpunkt, och jag skulle nästan vilja säga, att vad jag här skall framföra är en hälsning från den provins, jag representerar här i kammaren, från det Järnbärande-land, som den här saken så nära berör. Jag tror nästan, att jag känner dessa förhållanden bättre än vad exempelvis herr Lindskog från Lund gör. Jag skall omedelbart ställa herr Lindskog inför livets kalla realiteter där uppe i bygderna genom att visa, hur de nu gällande direktiven verka i en situation på arbetsmarknaden sådan som den nuvarande.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Jag börjar med Kolsva hytta i Köping. Där råder ingen konflikt, men där råder arbetsbrist. Hyttan är nedblåst, 15 av hyttans gamla arbetare hava sysselsättning med reparationsarbeten, och 13 äro arbetslösa. De hava haft nödhjälpsarbete, intill dess järnbrukskonflikten bröt ut, men då avstängdes dessa 13 hyttarbetare från nödhjälpsarbetet, trots att den arbetsplats, de senast arbetat på, icke var eller är indragen i konflikten.

Vi kunna gå från Kolsva nedblåsta hytta till Ängelsbergs bruk. Vid detta bruk, som är ett av dem vilka försvinna, upptogs driften 1918 såsom ett försök under högkonjunkturen men den nedlades åter i juni månad 1921. 17 man från det gamla bruket hava gått i nödhjälpsarbete, men vid utbrottet av järnbrukskonflikten, av vilken det gamla bruket icke var berörd, avstängdes dessa 17 arbetare från nödhjälpsarbetet.

Vi kunna gå från Ängelsbergs bruk till Högfors bruk i Karbenings socken. Där råder ingen konflikt vid detta bruk. En av de två hyttorna är nedblåst och den andra är i verksamhet, 10 arbetslösa arbetare hava haft arbete vid statsarbetenas nödhjälpsarbete inom Karbenings socken. När konflikten inom järnbruksindustrien bröt ut, blevo dessa 10 avstängda från nödhjälpsarbetet, trots att den arbetsplats, där de senast arbetat, icke var indragen i konflikten. Det gjordes framställning till arbetslöshetskommissionen, att denna avstängning skulle upphävas, men den står fast den dag, som i dag är. Herr Lindskog från Lund ömmar för de fattiga, som leva under svältgränsen, men han yrkar dock avslag på det förslag, som syftar till att bortoperera denna himmelsskriande orättfärdighet.

Vi kunna för övrigt gå vidare, men innan vi det göra, innan vi komma till det mest märkliga i den hälsning jag skall överbringa, skall jag endast be att få säga ett par korta ord i anledning av den motion, jag väckt i ämnet.

Enligt mitt förmenande står envar arbetare, som vid konflikten utbrott redan var arbetslös, utanför konflikten och borde sålunda icke avstängas från rätten till hjälp av nödhjälpsanslaget. Jag har också i motiveringen till motionen uttalat denna min mening, men yrkat att regeln bakåt skulle sättas till tre månader för att, såsom man gärna vill göra, finna en medelväg. Nu föreligger ingen möjlighet att vinna gehör för detta, varför jag för min del icke har annat att göra än att i den mån, jag kan, stödja regeringsförslaget. Då

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp
i fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

man i sammanhang med regeringsförslaget har talat om att utredningen skulle vara bristfällig, så vill jag fråga, vad det är som skulle inträffa genom att regeringens förslag bifalles? Jo, man kommer tillbaka till den situation som man före konflikterna var uti. Man skulle lika gärna kunnat säga, att vi måste hava haft en utförlig utredning om huru det skall bli med understödsverksamheten för den händelse konflikterna bli lösta. Om konflikterna lösas i morgon, inträffar beträffande understödsverksamheten precis detsamma som skulle inträffa, för den händelse regeringsförslaget bifalles. Jag skall icke länge dröja vid talet om att fackföreningarna skola understödja de arbetslösa, men jag måste säga, att det är väl mycket begärt då man begär att på dem, som arbeta kanske halvtid eller trekvartstid i verkstäderna på en del arbetsplatser, lägga den börda, som väl alla samhällsmedborgare borde vara med om att bära. Det finns andra som borde bära bördan. Jag skall taga ett exempel från min egen hemstad, Västerås, där det finns ett industribolag, som under de fem gylene åren utbetalade utöver normal bankränta till sina aktieägare 10 miljoner kronor. Denna summa hade räckt till att betala arbetslöshetsunderstöd åt detta bolags arbetslösa arbetare i 15 år, men de ha icke fått ett öre. Man skulle kunna vända sig till dessa herrar, ty de ha skyldighet att dela med sig.

Nåväl, vi skola ett ögonblick se på tvenne punkter i utskottets förslag. Det finns där en punkt, som säger, att för att en person skall få nåden att betraktas såsom »f. d.» — *före detta* — järnbruksarbetare, skall å den arbetsplats, där han senast arbetat, driften vara definitivt eller i varje fall för någon längre tid inställd. Hur kommer det att gå vid tillämpningen av denna bestämmelse? Vi gå till exempel till ett järnbruk, där det i valsverket har arbetat 30 man. Valsverket har gått hela tiden och går fortfarande, men av de 30 äro 10 arbetslösa. Driften är icke inställd, den är endast in-skränkt. 20 man arbeta och 10 ha gått arbetslösa kanske sedan två år. Dessa 10 kunna icke säga, att driften är inställd, vare sig definitivt eller för någon längre tid, och de få sålunda icke den nåden att betraktas såsom »f. d.» — *före detta*.

Detta streck skär bort en stor del av de järnbruksarbetare, som liberalerna av »humanitära» skäl velat hjälpa. Det finns dock en annan bestämmelse, som är, som man brukar säga, sju resor värre, och det är den punkt i utskottets förslag, som talar om att, för att en person skall kunna få betecknas såsom »f. d.» — *före detta* — skall man ha grundad anledning tro, att han icke vidare kommer tillbaka i sitt yrke. Nu ha vi, som herr Hagman nämnde, en grupp av arbetslösa, de permitterade, och man måste beträffande dessa — och denna min uppfattning har jag fått bekräftad — tolka utskottets förslag så, att en arbetare, som icke är avskedad utan endast permitterad, kan icke få kallas »f. d.» — *före detta*. Jag skulle tro, att de, som här tala för utskottets förslag, måste ge mig rätt häri. Nåväl, hur ställer det sig då med dessa permitterade? Vi kunna exempelvis gå till det största järnbruket i Västmanlands län, till Fagersta. Jag talade med dem där uppe i telefon i förrgår kväll om denna sak. När konfliktens vid

järnbruken bröt ut, eller rättare sagt, när arbetsgivarna kastade ut järnbruksarbetarna, fanns där 280 arbetslösa. De flesta av dessa ha varit arbetslösa närmare två år, alla över ett år. Av dessa 280, märk den siffran, fanns det ingen, som var avskedad, utan alla voro permitterade, och de stupa sålunda på detta streck.

Herr Bengtsson i Norup höll ett lovtal över utskottets förslag, därför att det skulle hjälpa de nödställda kommunerna. Hör nu, herr Bengtsson i Norup, skola vi följas åt till Västanfors kommun och fråga om det liberala förslaget blir till någon hjälp för denna kommun i avseende å understöd av de arbetslösa vid Fagersta bruk, som är beläget i kommunen, då icke en enda av de arbetslösa enligt det liberala förslaget kan bli kvalificerad att betecknas såsom »f. d.» — *före detta*. Så är det vid Fagersta och så är det vid andra bruk. Av de närmare 400 arbetslösa, som jag har gjort mig underrättad om under de senaste dagarna, hade jag tills i går kväll endast upptäckt två, som icke skulle falla på detta streck. Endast två ha varit avskedade, alla övriga permitterade.

Det har här talats om bristande utredning, men borde icke statsutskottets liberaler ha verkställt en utredning om sitt eget förslags verkningar, innan de begära, att hederligt folk skall kunna reflektera på det,

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,23 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 21 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 162, angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.;

nr 164, angående rätt för ämneslärarinna vid statens samskola att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal mellanskola;

nr 165, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt förre vaktmästaren J. J. Nordströms änka;

nr 175, angående vissa inredningsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m.;

nr 176, angående avstående till Lunds stad av kronans rätt till läroverkstomten i Lund med därå uppförda byggnader;

nr 178, angående förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1923—1924 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 179, angående anslag för bestridande av kostnaderna för återställande av tandläkarinstitutets nu förhyrda lokaler i förutvarande skick;

nr 184 angående pension åt förste vaktmästaren och portvakten vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm J. A. Lindqvist;

nr 185, angående tillfälliga lönetillägg åt vaktmästare vid nordiska museet och livrustkammaren;

nr 210, angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; och

nr 211, angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Samtliga dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Herr Edén, som anförde: Herr talman! Man kunde möjligen göra sig en fråga, huruvida vid denna timma numera finnes verklig plats för en saklig och lugn diskussion i det föreliggande ärendet. Man kan göra sig den frågan med hänsyn till de storpolitiska uttalanden, som i debatten hava kommit fram, såsom jag förmodar något oväntat för alla de icke förut invigda. Man kan också göra sig den frågan med hänsyn till den läggning, som karakteriserade herr socialministerns långa anförande på förmiddagen med dess i ovanligt hög grad animerade polemik mot allt och alla, mot det, som förelåg i detta ärende, och det, som förekommit i pressen, och med dess till och med förekommande apostroferingar av här i kammaren närvarande men till kammaren icke hörande personer, som herr socialministern på det viset också lyckades att få in i sin, låt mig säga trumeld. Överhuvud taget ser det ut, som om anhängarna av regeringens förslag eller numera den socialdemokratiska reservationen hava velat gå upp i ett sådant tonläge för denna debatt, där argumentationen egentligen icke längre tyckes förstås, därför att ingen vill förstå den, utan där man en gång för alla har bestämt sig för att hålla, ovillkorligen hålla, på sin egen linje.

Detta skall emellertid icke hindra mig, herr talman, att ändå göra ett försök att uppta den sakliga diskussionen. Och jag bekänner till och med på förhand, att det är min mening — eftersom det ligger i hela min tankegång — att en sådan diskussion måste komma att något reduceras dimensionerna av hela den här föreliggande frågan. Jag kan överhuvud taget icke — det må tillåtas mig att säga detta redan nu — riktigt förstå, vad det är, som har gjort, att man har drivit upp den så som skett. Och jag kan ännu mindre förstå, vad det är som gör, att man formligen ävlas efter att göra skiljaktigheterna emellan utskottets förslag å ena sidan och regeringens proposition å andra sidan så stora, som de här blivit gjorda. Det vill säga, det finns ju förklaringar, men det måste jag säga, att de förklaringarna kan jag icke finna i frågans egen natur.

Vad är den egentligen, denna fråga, som här ligger framför oss? Herr socialministern har med rätta påpekat, att den egentligen icke är en fråga om anslag. Ingen av dem, som icke ansett sig kunna antaga regeringens förslag, har haft någon tanke på att motätta sig det förslaget utav några finansiella skäl. Om också naturligtvis varje ändring i direktiven kan ha inverkan på utgifterna för arbetslöshetsåtgärderna, så är det icke alls de synpunkterna, som hava bragt frågan fram, och icke heller de synpunkterna, som ligga bakom debatten. Men frågan är, som det sagts, en principfråga.

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

Det är den i fjol proklamerade bestämda grundsatsen om statens neutralitet vid arbetstvister, som det nu gäller, huruvida man skall i dess hittills dragna konsekvenser modifiera, och i så fall på vilket sätt. Herr socialministern har bitvis varit ironisk rörande denna statens neutralitet. Det förefaller, som om han egentligen icke tyckte, att den var så mycket att hålla på, och en eller annan passus i hans anförande på förmiddagen gick ut på att bagatellisera detta hållande på principerna. Jag tillåter mig dock att påpeka, att även regeringen genom socialministern själv har varit angelägen om att i propositionens motivering framhålla, att dess förslag icke innebär något verkligt brott mot »neutraliteten». Så att den principen måtte allt vara något mera värd än herr socialministern i sitt polemiska lynne på förmiddagen ville erkänna. Och jag tillåter mig likaledes att framhålla, att detta dess värre icke beror i främsta rummet eller överhuvud icke alls på »teoretiska» spekulationer, såsom socialministern då och då behagade antyda, utan det beror på de mest djupgående praktiska konsekvenser. Det är icke bara därför, att samhället överhuvud taget icke bör ta parti i en lönestrid, som vi hävda denna neutralitet, utan det är, som det sades redan i fjol och som det gång på gång har sagts, av det praktiska skälet, att om icke samhället iakttar sådan neutralitet i striderna på arbetsmarknaden, så kommer samhället därmed att förhindra den anpassning av våra produktionskostnader efter möjligheten till avsättning och efter den nya prisbildningen, som är oundgängligen nödvändig, om vi överhuvud skola komma till stabilitet i våra näringar och i vårt penningväsen. Det vore väl ändå märkvärdigt, om man icke även bland de varmaste anhängarna av åtgärder till de arbetslösa hjälp skulle kunna förstå, att den praktiska gränsen ur samhällets ekonomiska synpunkt för sådana åtgärder måste gå där, varest man kan befara, att statshjälp skulle på ett konstlat sätt hålla arbetslönerna uppe och sålunda på ett konstlat sätt hålla produktionskostnaderna uppe. Detta är anledningen, och sannerligen icke det »teoretiserande», som man varit så angelägen att kasta dem i ansiktet, vilka vågat även i dag med styrka hävda, att den principen icke får uppgivas.

Nu har det inträffat, icke att regeringen har velat *direkt* frångå denna neutralitet — jag har nyss sagt, att propositionen söker visa, att man vill fasthålla den — men det har inträffat, att vid viss tillämpning av fjolårets direktiv hava uppkommit verkningar, som synt sig regeringen obilliga och i sak orättfärdiga, och vilka den därför anser böra påkalla någon jämkning i vissa detaljer av dessa direktiv. Jag skall så gott först som sist säga, att i själva denna utgångspunkt är jag såväl som mina meningsfränder inom statsutskottet och, jag tror, hela det liberala partiet ense med regeringen. Och jag kan gärna tillägga, att för min del kan jag icke på något vis låta påverka mig av en sådan polemik mot allt, som kallas »modifikation» eller »uppmjukningar» eller »lindringar», som den, vilken herr Lindman presterade på förmiddagen. Det är dock icke så, att varje »uppmjukning», varje »modifikation» av fjolårets direktiv måste betecknas som något högmålsbrott. Man får lov att

lära av erfarenheten, och har här visat sig, att fjolårets direktiv hava lett till verkningar, som vi icke anse vara förenliga med vår känsla av billighet och humanitet, så må vi då i Guds namn se till, om vi kunna jämka något på dem. Det är detta, som regeringen har försökt, och det är detta, som statsutskottet har försökt i sin ordning. Den svåra frågan blir bara, *hur* man skall göra jämkningen, hur långt den skall gå, och vilka metoder man skall använda. Och den frågan — jag tillåter mig säga det till herr statsrådet — den är verkligen allt för ömtålig för att bagatellisera på sådant sätt, som skedde i herr statsrådets anförande på förmiddagen. Det är lätt gjort att här och där kasta en ironisk udd mot det system, som har byggts upp genom arbetslöshetskommissionens arbete under många år. Men jag ber om ursäkt, om jag säger, att det förefaller mig en smula för billigt, när ifrån statsrådsbanken talas i den ton, som skedde, angående »arbetslöshetsvetenskapen». Det är för var och en mycket väl bekant, och för herr statsrådet främst bland alla, att detta system av regler och bestämmelser, som småningom vuxit upp under loppet av flera år och som nu särskilt blivit anpassat till fjolårets riksdagsbeslut, det är verkligen icke tillkommet av någon lust att »teoretisera», någon lust att göra konstiga »spekulationer», utan det är tillkommet för att, såvitt det är möjligt, anpassa tillämpningen av de grunder, som riksdagen har bestämt för arbetslöshetshjälpens utgående, efter det ekonomiska livets förhållanden, vilka växla ifrån månad till månad och som under det gångna året ju ha nästan fullständigt förändrats i jämförelse med läget för ett år sedan. Då tyckes det åtminstone mig som om man kunde hava haft anledning att vänta, att vid ett ingripande i de arbetslöshetsunderstödsregler, som på detta sätt vuxit upp och som grunda sig på fjolårets enhälligt fastslagna direktiv, man ifrån regeringshåll skulle varit angelägen att göra vad göras kunde för att förekomma konflikter och för att förebygga motsatta meningar.

Herr statsrådet erinrade på förmiddagen om, huru man i fjol hade lyckats att komma till ett enigt resultat i denna ytterst svåra fråga. Det har redan påpekats av herr Lindman på förmiddagen, att herr statsrådet var så belåten med detta resultat i fjol, att han här inför kammaren på grund av angrepp från yttersta vänstern förklarade det som en verklig »seger för regeringen». Jag skall icke taga upp den synpunkten, att det är något underligt, att det, som var en seger i fjol, det är nu så till den grad omöjligt, att om man ärligt bjuder en utvidgning, en komplettering av direktiven, så skall detta betraktas såsom någonting oacceptabelt. Men jag skall däremot tillåta mig påpeka, att med kännedom om, hur ömtålig denna fråga är, huru invecklad den är, och huru man inom riksdagskretsar på olika håll verkligen är i allra högsta grad orolig för att ge sig in på nya bestämmelser, vilkas räckvidd man icke kan överskåda, att — säger jag — man med hänsyn därtill kunde hava väntat sig, att denna proposition och dess förberedelse hade lagts på en sådan bog, att det hade kunnat leda till samma förtroliga överläggning och till sist till samma eniga resultat som i fjol. Så har dess värre icke

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

skett. Vi hava fått en proposition, som är mycket hastigt tillkommen. Jag förstår, att det var bråttom, och jag klandrar icke, att man ville förebygga tidsutdräkt. Men jag nödgas anmärka, att det förefaller mig att hava varit ett något för hastigt tillvägagående, när propositionen kom fram i ett sådant skick, att den behöfliga utredningen måste ifrån statsutskottet — och det *enhålliga* statsutskottet — begäras efteråt.

Härpå svarade herr socialministern, att i själva verket hade han »talat med arbetslöshetskommissionen», den myndighet, som ju på området är den verkligt sakkunniga. Därmed ville han bemöta en i pressen och kanhända även här i kammaren framkommen anmärkning mot att man icke inhämtat arbetslöshetskommissionens mening före avgivandet av propositionen. Jag ser mig nödsakad att framhålla, att i detta fall orden, som herr socialministern använde, ganska illa täcka det innehåll, som han åsyftar, att kammaren skall lägga in i dem.

Vad hade skett? Jo, att, som herr socialministern själv anförde på förmiddagen, propositionens innehåll redan var låt oss säga »preliminärt» bestämt — jag skall icke inlåta mig på vad som härvidlag var skillnaden mellan preliminärt och definitivt — och *därefter* uppkallades, icke arbetslöshetskommissionen men väl tre av dess ledamöter, ibland dem dess ordförande, och så fingo dessa herrar av arbetslöshetskommissionen till sig muntligen riktad den frågan, om de hade något att säga angående en sådan proposition och om de hade någon annan utväg att anvisa. Jag nödgas verkligen framhålla, att ett sådant sätt att inhämta den sakkunniga myndighetens mening är precis liksom anlagt för att denna myndighet *icke* skall få tillfälle att penetrera ärendet, så att den kan ge ett verkligt yttrande. Ty huru hemma kommissionens ledamöter än må vara i den s. k. arbetslöshetsvetenskapen, så är det väl fullständigt orimligt begärt — jag begagnar ett uttryck, som herr socialministern gärna själv använder — det är orimligt begärt, att dessa herrar skola på stående fot kunna dels säga, vad de hava att anmärka mot en sådan proposition, och dels ock säga, vad de annars skulle föreslå. Herr socialministern kan naturligtvis icke betvivla, att om de däremot hade fått någon dag eller några dagar på sig, de då skulle hava kunnat ge, ehuru i kortare form, ungefär detsamma som sedan kom statsutskottet till del. Och jag vågar verkligen förmena, att om så hade skett, om sålunda regeringen genom socialministern hade från början som utgångspunkt för propositionen skaffat sig detta material — jag menar icke det statistiska utan jag menar naturligtvis de allmänna utredningarna och uttalandena — detta material, som sedan kom från arbetslöshetskommissionen till statsutskottet, ja, då hade denna fråga åtminstone *kunnat* läggas på ett sätt, som hade undanröjt många motsatser, och som efter all sannolikhet hade bragt den i ett helt annat läge nu. Om herr socialministern sedan är missnöjd med att statsutskottet begagnade den utvägen att begära ett yttrande av arbetslöshetskommissionen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, så må jag uppriktigt säga, att det förvånar mig

icke, ty detta är något exceptionellt, och jag hade själv den känslan, att det var icke angenämt. Men att den utvägen tillgreps av statsutskottet, berodde på regeringen själv, på herr statsrådet själv, och jag kan icke hjälpa, fast det låter något vårdslöst, att jag säger rent ut, att herr socialministern i den delen har sig själv att skylla.

Emellertid, nu har materialet kommit, och nu gäller det att taga ståndpunkt med hänsyn därtill. Jag skall be att få påpeka, att i behandlingen av detta yttrande och över huvud taget i ställningstagandet till arbetslöshetskommissionen synes det mig på förmiddagen hava förekommit ett par märkliga växlingar i herr socialministerns hållning.

Inom parentes synes det mig icke lyckligt, för att använda ett mycket försiktigt uttryck, när herr socialministern såsom bevis på den anda, i vilken kommissionens utredningar äro gjorda, gör ett citat på det sätt som skedde på förmiddagen. Herr socialministern läste upp ett stycke ur utredningen, som nu står i utskottets betänkande på sid. 36, ett stycke, där det förekommer den meningen, att »hade det allmännas hjälpverksamhet icke funnits, hade uppenbarligen arbetskraftens ohejdade konkurrens om arbetstillfällena påskyndat lönernas och därmed även produktionskostnadernas fall ned mot ett nytt jämviktsläge». Han strök under detta som ett bevis på vilken »hårdhet» som gömde sig i arbetslöshetskommissionens hela sätt att se saken. Jag måste emellertid uttrycka min förvåning över, att herr socialministern icke också citerade en följande mening på samma sida i samma utlåtande, där det heter: »Ehuru hjälpverksamheten sålunda otvivelaktigt förlängde lågkonjunkturen och därmed arbetslösheten, så medverkade densamma å andra sidan till att mildra dess för individerna fördärliga verkningar.» Det bör väl härav framgå, att arbetslöshetskommissionen verkligen har haft öppet öga för de olika synpunkter, som det här gäller att försöka hålla någon jämvikt emellan, å ena sidan den nationalekonomiska: återställ produktionsförutsättningar, och å andra sidan den humana, den mänskliga: gör det dock icke på det sättet att de arbetande råka i fullständig misär. Överhuvudtaget och utan att jag skulle på något sätt vilja gå i god för varje yttrande eller åtgärd av arbetslöshetskommissionen synes det mig verkligen, att det skulle hava varit minst sagt önskvärt att hos herr statsrådet hava funnit något mera känsla för vilken oerhörd svår uppgift denna kommission fyller, oegennyttigt, med uppoffring av sina krafter och med mycken otack, och något litet mindre av den misstro emot kommissionens »hårdhet» i tillämpningen av direktiven, som uttryckligen, bokstavligen kom fram i herr statsrådets anförande. Det är visserligen så, att när herr statsrådet själv förklarat, att det »icke finnes någon motsats emellan honom och kommissionen» — och den förklaringen gavs i förmiddags — då tages detta av mig med glädje emot. Jag anser nämligen, att det är högst nödvändigt, att detta klagöres. Men den förklaringen låter sig icke förenas med just detta misstroende, som gång på gång lyste fram och som gör att så snart man lämnar något till kommissionens avgörande genom nya direktiv, så talas det genast

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshets hjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

om att man icke vet, huruvida dessa skola tillämpas på ett rimligt och mänskligt sätt.

Jag skall, herr talman, här efter gå att försöka en smula reda upp, huru det förhåller sig med olikheterna mellan regeringens förslag och det förslag, som har blivit utskottets. Jag kanske kan i förbigående dock även där få passa på att rätta ett misstag, som det väl får kallas, av herr socialministern, när han gav en särskild gliring åt det liberala förslaget därför att det hade »slukats av högern med hull och hår så när som på det sista stycket», och därför att detta utskottsförslag, såsom det uttryckligen sades i anförandet, skulle hava tillkommit genom högerns hjälp. Vad nu slukandet beträffar så återkommer jag litet längre fram till att påvisa, att det har allt skett endels, ty det stycke, den »punkt», som hans excellens herr statsministern reducerade det till, som högern icke har tagit med i sitt förslag, och den punkt som liberala och bondeförbundare i stället ha tagit med, de representera i själva verket så stor skiljaktighet, att det åtminstone för mig är alldeles omöjligt att bagatellisera den. Men varför skulle herr socialministern låta påskina, att förslaget i statsutskottet kommit fram »genom högerns hjälp»? Det torde vara klart och känt för alla utskottets ledamöter, att vid den votering som avgjorde, huruvida det skulle bliva högerns eller det liberala förslaget, som bleve utskottets hemställan, så var det från socialdemokratiskt håll som hjälpen kom och icke från högern.

Alltnog, jag återgår i alla fall till själva frågan: vad är anledningen till att statsutskottet icke har kunnat gå med på regeringens sätt att lösa uppgiften att jämka på direktiven? Anledningarna äro angivna i dels betänkandet och dels utredningen från arbetslöshetskommissionen, till vilken män i betänkandet har hänvisat. Jag skall icke upprepa, vad utskottet säger, men däremot ta upp, vad som ligger i hänvisningen till kommissionens utredning. Där påvisas i en sammanfattning på sidan 30 en hel rad av svagheter — jag skall bara kalla dem så — i regeringens förslag, med dess s. k. regel bakåt. Det visas, att en sådan regel bakåt, innefattande att den, som varit arbetslös i sex månader, icke skulle bliva avstängd vid allmän konflikt, först och främst icke innebär, att man får någon pålitlig ledning för bedömandet av de särskilda individernas utsikter att få nytt arbete inom sitt eget yrke. Det är icke någon regel, som verkligen tar ut dem, vilka äro urständsatta att få arbete i sitt eget yrke. Det visas vidare, att denna regel bakåt skulle framför allt komma dem till godo, som fortast avskiljas från sina yrken, därför att de äro mindre kunniga eller dugliga arbetare; den skulle således innebära ett slags premiering av dessa. Det visas än mera, att när denna regel skall tillämpas på säsongarbetare, så kommer den att medföra fullkomligt oöverskådliga, oförutsebara verkningar allt eftersom tidpunkten för säsongarbetet inträffar, allt eftersom arbetslösheten har börjat före säsongarbetets avtynande, under detsamma eller mot slutet — att den således skulle medföra de största orättvisor. Och det visas slutligen, att genom denna regel bakåt, som måste förenas med en bestämmelse, att sexmånadersperioden dock icke får

vara avbruten av arbetstillgång, kan det hända, att man rent av uppmuntrar folk, som önska vara säkra om att få gagn av denna regel bakåt, att icke åtaga sig tillfälligt arbete för att icke därigenom bli va uteslutna från kategorin av sexmånaders-arbetslösa. Märk väl, att även detta sista är uttryckligen sagt av arbetslöshetskommissionen: det har redan kommit till kommissionens kännedom, huru förslaget om regeln bakåt hos arbetslösa framkallat motsträvighet att antaga erbjudet tillfälligt arbete. När så är förhållandet, får verkligen herr socialministern ändock vara så älskvärd att förstå, att det icke är något syfte att söka sak som gör, att man icke är benägen att gå på hans väg. Och arbetslöshetskommissionen har genom sina opartiska ledamöter enhälligt, ehuru i hovsamma och vördsamma ordalag, förklarat, att den icke kunnat tillstyrka en sådan regel bakåt. Härtill komma sedan vissa praktiska svårigheter i tillämpningen — men dem kan jag väl hoppa över, eftersom de äro berörda förut.

När så var förhållandet, återstod möjligheten att försöka att på en annan väg komma fram till lättnader för dem, som obilligt drabbats av avstängningen, och så kom då detta förslag till, som nu är statsutskottets.

Herr talman, om jag skulle ställa mig här och försöka att samla alla de oartiga ord, som ha blivit fälda om detta förslag, så skulle jag få ett stort knippe. Det är »teoretiskt», det är »byråkratisering», det är »byråkratisering i sin prydno», m. m. Jag frågar: Ha verkligen samtliga kammariedamöter, som nu suttit och hört på dessa stränga domar, mödat sig att se efter, varuti »byråkratiseringen» ligger? Den ligger icke däruti, att utskottets förslag förutsätter en individuell prövning av varje arbetslös. Ty märk väl, en sådan individuell prövning måste naturligtvis också ske efter regeringens förslag. Det ingår i hela systemet. Herr statsrådet har heller icke kunnat skilja sig ifrån det. Enligt regeringens förslag måste kommissionen pröva man för man, om vederbörande faller för »regeln bakåt»: har han varit arbetslös i sex månader och har han under den tiden icke haft något tillfälligt arbete? I synnerhet den senare prövningen kommer, så vitt vi kunna bedöma, att erbjuda ööverstigliga svårigheter. Efter statsutskottets förslag har man endast upptagit tanken om samma individuella prövning efter andra grunder. Och jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att när man vågat sig på detta, så har man en mycket god anknytning i propositionen själv, i departementschefens motivering.

Jag slår upp sidan 3 och följande i propositionen, och jag finner där, att sedan departementschefen proklamerat sin anslutning till principen om neutralitet uti arbetskonflikter, så tager han upp de orsaker, som kunna finnas att försöka jümka på direktiven. Han anför då i första rummet förhållandena inom järnbruksindustrien samt konstaterar, att det finnes många, som — jag citerar ordagrant — »förlorat sambandet med sitt förra yrke». På följande sida uttryckes samma tanke så, att det gäller att få reda på dem, som »under de närmaste åren icke skola kunna vinna anställning inom sitt gamla yrke». Och det pekats på, att på flera ställen »har

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

driften vid vissa järnbruk blivit definitivt nedlagd». Det är just dessa utgångspunkter, som statsutskottet har försökt att tillgodogöra sig. Reglerna äro av utskottets ställda så, att man försökt utsöndra, som det uttryckligen är sagt i utskottets utlåtande, den övertaliga arbetskraften. Man har för den utsöndringen först och främst fastställt den grundregeln, att om det konstateras, att en man varit anställd vid en arbetsplats och driften definitivt eller åtminstone för lång tid nedlagts av annan anledning än arbetskonnflikt, får han föras utanför såsom övertalig, och man har med arbetsställe jämställt även avdelning inom en fabriksanläggning. Jag frågar: Är icke detta fullkomligt lika enkla och fullkomligt lika lätt tillämpliga grunder som den så kallade regeln bakåt med dess svårigheter att konstatera, om den arbetslöse haft något tillfälligt arbete eller ej? För visso är det så, och för visso kommer en sådan granskning att avskilja det stora flertalet av just dem herr socialministern vill hjälpa. Såsom en tilläggsregel har man därefter uttalat, att om icke dessa kriterier finnas, så skall man godtaga den arbetslöses egen förklaring, dock icke om det av särskilda skäl, som äro specificerade, finnes anledning att misstro hans uppgifter och särskilt icke om det på något sätt konstateras, att arbetare kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbete.

Jag skall tillåta mig påstå, att redan denna korta analys och jämförelse och överhuvud varje uppmärksam genomläsning av utskottets direktiv bör kunna giva vid handen, icke blott att det är överord, när man säger, att utskottets förslaget vännar äro förstockade och omöjliga, utan också att den indignation mot utskottets förslaget, som här kommit till uttryck, måste betecknas såsom icke äkta, utan gjord. Man har sökt sak i stället för att vilja förstå vad som är skrivet med fullt tydliga ord.

Då invändes till en början: Ja, men vad skall det då bli av dessa arbetare, som på det viset bli avskilda? De skola, anmärkes det först, kallas: »För detta» yrkesarbetare. Herr socialministern fann mycket bittra tonfall, när han ville giva uttryck åt, huru nedsättande det skulle kännas för gamla yrkesmän att bli överförda till »fördettingar». Om den saken skall jag bara tillåta mig att säga det, att vill man ha någon annan beteckning, så alltför gärna för utskottet och för mig och för alla som följt med. I utskottets utlåtande är detta ord »f. d. järnbruksarbetare» endast sagt som ett exempel. Vill man hellre ha exempelvis »arbetssökande från järnbruksindustrien» eller något dylikt, så går det fullkomligt lika väl för sig. Och det kan väl icke vara något nedsättande, att man konstaterar, huruvida en arbetargrupp genom ett olyckligt konjunkturförhållande har blivit övertalig.

Herr socialministern och andra, som kritiserat utskottets förslag, fortsätta: Ja, men hur skall det sedan gå för dessa, som blivit överförda till fördettingarna eller till de övertaliga, dessa, som äro arbetssökande och icke ha anställning? De bli, säger socialministern, utestängda från den förmånsställning, som dock har tillkom-

mit deras yrke, när konflikt icke rådde, och så snart konflikten är slut, så komma de därför i ett bedrövligt läge, de löpa fara att nedtryckas, tror jag orden fölla — de äro icke mina utan herr socialministerns, — till vanliga grovarbetare. Jag skall tillåta mig att säga, att det är mig obegripligt, att man icke har velat göra sig reda för, huru det kan vara tänkt med placeringen av dessa, som bli avskilda såsom övertaliga. — Inom parentes: Herr statsministern yttrade på förmiddagen i dag, att även om under debatten skulle framkomma uttryck för en välvillig uppfattning av statsutskottets direktiv, som han var artig nog att förutsätta såsom verkligt uppriktiga, så skulle detta dock icke hjälpa, ty direktiven stode kvar hindrande. Det är icke uppmuntrande att under sådant förhållande söka visa, vilka möjligheter som här finnas, och jag kan icke underlåta att offentligt till protokollet betyga någon överraskning över att herr statsministern i dag är så angelägen att på förhand bryta verkan utav varje sådan uppfattning av innebörden, som skulle göra den mera smaklig och mindre angripbar. Det har inte varit så hela tiden under dessa dagar. — Men i alla händelser: för min del har jag den meningen, att dessa, som blivit avskilda såsom övertaliga, de komma visserligen att stå utanför sitt gamla yrke i arbetslöshetshänseende, men det synes mig ligga i fullständigt öppen dag, att arbetslöshetskommissionen kommer att göra just dem till en särskild kategori, som kommer att få åtnjuta — det låter litet egendomligt, men jag kan ju säga det — den mest gynnade behandling. De, som bli avskilda såsom övertaliga i sitt gamla yrke, de måste naturligtvis stå i främsta ledet bland dem, som man bereder såväl nödhjälpsarbete som understöd, i den mån kommissionen kan medgiva sådant. Att detta skall ske i form av »friplatser», såsom det heter i betänkandet, beror bara på att utskottet — helt naturligt — upptagit kommissionens uttryckssätt och tekniska sätt att gå till väga.

Jag hävdar således alldeles bestämt, att de övertaliga arbetarna komma inte att förlora någonting väsentligt *mellan* konflikterna och de komma att vinna *under* konflikterna genom att de slippa drabbas av deras ställning, som bli indragna i konflikterna.

Jag vet icke, om det tjänar något till att göra en allra sista anmärkning på den punkt angående järnbruksindustrien, som ingår i det särskilda tillägget i statsutskottets utlåtande. Men jag kan väl ändå få säga, att när man till och med finner sig böra utsträcka sin misstro mot detta uttryck om att friplatser *i erforderligt antal* skola ställas till förfogande, ja då går det ändå — jag säger det rent ut — för långt. Meningen med detta »erforderliga antal» måste väl i all rimlighets namn vara det antal, som erfordras för att efter kommissionens *förut* tillämpade regler tillgodose behovet av nödhjälpsarbete eller understöd, och det är ju ingenting annat, som överhuvud regeringen själv har önskat.

Jag har med detta, herr talman, tillåtit mig att gå igenom huvudpunkterna i det föreliggande utskottsforlaget. Jag vågar påstå, att detta utskottsforslag sammanfattat utgör ett fullkomligt är-

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt. ligt och uppriktligt försök att på en annan väg och på en efter vår mening mindre riskabel väg vinna det huvudsyfte, som regeringspropositionen vill vinna.

Det återstår mig endast att rörande utlåtandet tillägga, vad jag syftade på för en stund sedan, nämligen att när man jämför detta utskottsutlåtande i dess helhet med det särskilda tillägg, som högern har fogat till sin reservation, ja, då undrar jag, om den som detta gör, verkligen har tagit kännedom om, vad denna reservation i själva verket innebär. Reservationen från högers ledamöter i utskottet ansluter sig visserligen till hela den långa första delen av utskottets utlåtande, men slutpunkten, som blivit tillagd i stället för den i reservationen uteslutna punkten om järnbruken, den har icke blott tagit bort vad som för utskottet varit angeläget, nämligen utvägen att ögonblickligen ingripa för att omedelbart och utan att avvakta undersökningens resultat ställa det erforderliga antalet friplatser till förfogande inom denna yrkesgren, utan reservationen har dessutom försett klämman eller inledningen till klämman med ett par förbehåll, som efter min mening i själva verket taga bort hela effekten av utskottsförslaget under nuvarande situation och under nu överskådlig tid. Det heter i reservationen, att omgruppering skall verkställas först efter arbetsfredens återställande inom vederbörande industri, och denna omgruppering skall icke heller kunna äga rum, då genom skedd avtalsuppsägning eller eljest konflikt synes förestående. Det behöves endast ett ögonblicks eftertanke för att man skall finna, att därmed är hela denna fråga om utsortering av de övertaliga, de som ha det svårast, de som ändå icke kunna få någon sysselsättning, härmed är hela denna fråga skjuten på framtiden; den kan icke tagas upp, förrän konflikterna äro slut. Järnbruksarbetarna kunna icke, även om man icke hade tagit bort det särskilda tillägget i utskottets förslag, de kunna överhuvud icke bli föremål för denna särskilda utsortering, förrän konflikten har blivit löst. Och det måste jag säga, att ett *sådant* tillvägagående synes mig vara tämligen ändamålslost. Vad det skall tjäna till att anordna regler för ett avskiljande av övertaliga arbetare inom ett yrke, men tillägga, att reglerna icke skola komma i tillämpning, förrän allt har bragts i ordning inom vederbörande industri, det förstår jag icke.

Jag skall därför tillåta mig att för min del uttala — och jag tror, att jag därvidlag uttrycker meningen hos hela den grupp jag tillhör — att för mig synes den avfattning av statsutskottets utlåtande, som föreligger i högers reservation, vara fullständigt oantaglig, därför att den icke alls ger vad man dock med hela detta ärendes behandling har velat vinna. Jag kan därför icke under några förhållanden förena mig om en sådan avfattning.

Herr talman, när man är inne i en debatt av denna art, och i synnerhet i en debatt, där temperaturen redan från början blivit så pass högt uppdreven, som den blivit här, så kan det icke förekommas, att även en talare i min ställning kommer att ägna så pass mycken tid åt polemik, att det nästan synes strida mot utgångs-

punkten, nämligen min önskan att reducera frågan till dess rätta dimensioner. Jag vågar i alla fall hävda, att detta verkligen är gjort. Frågan är alldeles icke någon så stor fråga, som den har gjorts till. Vad som skiljer emellan regeringen och statsutskottet är, att de använt två olika sätt att gå tillväga för att vinna ett syfte, som i huvudsak, om också icke i varje detalj, kan sägas vara gemensamt. Detta hindrar likväl icke, att skiljaktigheterna kunna vara så stora, att den ena meningen icke gärna kan ansluta sig till den andra, och vi för vår del kunna av ärlig övertygelse icke ansluta oss till vare sig regeringens förslag eller socialdemokraternas reservation. Men nog får det väl förefalla något egendomligt att under sådana förhållanden, och när frågorna dock ligga så, tillmäta dem den extraordinära politiska vikt, som framgick av förklaringarna här på förmiddagen. Det tillkommer icke mig, åtminstone icke nu, att fälla något omdöme om anledningarna härtill. Jag skall endast tillåta mig att konstatera, att om frågan blivit bragt i det läget, så är det sannerligen inte beroende därpå, att tillmötesgående inom sakligt rimliga gränser har vägrats från vår sida. Här har gjorts ett ärligt försök att komma fram till ett resultat, som vi hade hoppats skulle vara tillfredsställande eller i varje fall acceptabelt, därför att det ger i sak vad vi trodde, att man önskade vinna. Det försöket har icke uppmuntrats ens genom att i utskottet bli föremål för den grundliga diskussion, som annars uti så pass ömtåliga lägen brukat förekomma, när man icke på förhand ovillkorligen bundit sig vid en viss ståndpunkt. Det har lika litet eller än mindre rönt något erkännande här i kammaren. I alla händelser, vi ha gjort vårt bästa för att förena principen om statens neutralitet med sådana uppmjukningar — jag använder ordet utan att rädas för det — i direktivens detaljer, som äro påkallade av vår uppfattning om vad humanitet och billighet kräva. Det har synts oss vara en väg att komma fram, och vi tro fortfarande, att det är den väg, på vilken man bör kunna komma fram. Jag kan icke annat än, så sent det än är och så hopplöst det än kan förefalla, uttrycka en undran, om icke en smula av den anda, som gjorde det möjligt att i fjol komma till samförstånd mellan riksdagens alla partier, också kunde få göra sig gällande vid behandlingen av denna vida mindre fråga i år.

Herr talman, vi ha gjort det bästa möjliga för att tillgodose både principerna och humaniteten. Vi ha icke någonting att därvid ändra eller ångra, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrade:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman! Det är endast några få repliker jag vill göra.

Herr Edéns anförande föranledde mig att begära ordet för att svara honom på några få punkter. Han gjorde det påståendet, att jag i mitt anförande i dag skulle, efter hans mening, ha ironiserat beträffande frågan om statens neutralitet i arbetskonflikter. Jag får säga, att det måste helt och hållet bero på ett missförstånd från herr Edéns sida. Jag har aldrig, det kan jag försäkra herr Edén,

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

haft någon sådan avsikt. Jag har i mitt anförande förut i dag försökt att bevisa, hur det kan komma att ställa sig, när det handlas och vidtages åtgärder från olika sidor, och jag har velat framställa den frågan, om man kan konstatera, som jag då sade, att arbetsgivarna här i landet för sin del värvat tillräckligt om denna statens neutralitet. Jag framdrog då som exempel Sveriges verkstadsförenings mycket starka påtryckningar på arbetslöshetskommissionen för att den skulle på ett mycket tidigt stadium i verkstadskonflikten fatta beslut om avstängning från statshjälp för arbetarna inom denna industri. Jag har således ingalunda ironiserat om den saken, men jag har den bestämda uppfattningen, att, om vi alla gemensamt sträva efter att hålla statens neutralitet i helgd, så får detta — låt vara att vi vid förra riksdagen fattat än så bindande beslut beträffande den angelägenheten, men nu finna att dessa beslut i sin tillämpning leda till omänskliga resultat — icke hindra, att riksdagen prövar, huruvida till äventyrs behov av jämkning föreligger beträffande direktiven, även om man därigenom på något litet håll skulle kantstöta själva principen om statens neutralitet.

Detta är ju i stort en diskussionsfråga, om vilken man kan tvista i oändlighet, och allt beror på hur strängt man låser sig fast vid denna princip. Men nog förefaller det, som om de praktiska skälen i detta som i andra avseenden böra ställas i första planet. Nu må ju vara, att jag till hela min läggning är mera böjd för det praktiska; jag har aldrig varit för teoretiska utläggningar och utsvävningar, jag har fått lära mig livets praktiska krav, men icke gått igenom akademi eller — jag säger icke detta till herr Edén — lärt mig konsten att skriva lärda teoretiska avhandlingar. Det är möjligen en brist, men det är ett faktum, och därför ser jag mera praktiskt än teoretiskt på tingen i livet.

Herr Edén tillät sig vidare göra den anmärkningen mot mig, att jag i mitt anförande skulle serverat »uddar», som träffat. Ja, det kan ju hända, att tonfallen kunna bli sådana, att de på sina håll uppfattas såsom uddar. Men, herr Edén, vi äro ungefär jämgamla här i riksdagen, herr Edén har varit här i sjutton riksdagar och jag i tjugu, och jag undrar, om vi skulle fråga kammarens ledamöter, vem av oss som serverat de flesta uddarna, huruvida icke herr Edén ändå toge första priset. Och då tycker jag, att herr Edén kan låta mig få ha den lilla förmån, jag tillkämpat mig i dag.

Han erinrade vidare därom — i samma sak riktades en anmärkning mot mig i första kammaren i dag — att jag vid förra årets riksdag skulle uttalat min tillfredsställelse över det resultat, som då efter överenskommelse kom fram och riksdagen enade sig om uti arbetslöshetsfrågan. I första kammaren lästes för övrigt upp mycket noggrant från protokollet vad jag hade yttrat. Jag svarade där, att jag tyckte det lät alldeles utomordentligt bra, att det var ett stiligt tal jag hade hållit, men, sade jag, det fattades ett ord, som jag antagligen glömt få in i protokollet, nämligen ordet »ekonomiskt». Jag uttalade min stora tillfredsställelse med uppgörelsen, men hade uppmärksamheten självfallet riktad på det goda och ly-

sande resultat regeringen uppnått, då den fick riksdagens båda kamrar att bevilja 85 miljoner till arbetslöshetens bekämpande. Det värmdede och gladdede mig, och jag ansåg det vara en så god seger, att jag måste, även om jag icke fann beslutet i alla avseenden tillfredsställande, avstå från protester i övrigt, då vi ju nått det stora huvudresultatet.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Ja, så sökte herr Edén leda mig in på väldigt farliga vägar. Han är farlig förresten, när han börjar locka. Han håller före, att jag i mitt anförande i dag på förmiddagen icke givit tillräckligt beröm åt arbetslöshetskommissionen. Jag vill säga herr Edén, att det går icke att lura mig in längre på de vägarna i dag. Man kan, även om man har ett barn, som man tycker om, kela med det, så att det blir bortskämt, och herr Edén vill väl icke, att jag skall alldeles förstöra arbetskommissionen genom att kela med den, så att den blir bortskämd, ty då blir ju den sista villan värre än den första.

Så blott en sak till. Herr Edén erinrade om, att den individuella prövning, som det liberala förslaget eller utskottets förslag förutsätter, intet annat vore än den individuella prövning, som måste ske, om regeringsförslaget toges. Jo, herr Edén, det är den visst. Detta är för övrigt en punkt, som vi icke förut berört här i dag, och det var bra att herr Edén erinrade om den. Man frågar, i vilken utsträckning denna undersökning för utrönande av om personer tillhöra industrien eller ej skall verkställas. Det är icke riktigt klart, men det finnes en passus i utskottets förslag, som jag tror kan klarlägga den saken. Utskottet skriver att enligt »dess uppfattning borde sålunda för varje arbetslös, som omhändertagits av arbetslöshetsorgan, viss tid efter det han anmält sig för erhållande av arbetslöshetshjälp, anställas en undersökning för fastställande av, huruvida den av honom vid anmälningen lämnade yrkesuppgiften fortfarande kan anses riktig».

Så vitt jag tolkat detta uttalande rätt, skulle förhållandet bli det, att det är icke blott de, som beröras av konflikter nu eller framdeles, som skola bli föremål för undersökning, utan man skall undersöka alla dem, som blivit anmälda hos och omhändertagits av arbetslöshetsorganen. Nu veta vi, att det uppgivits, att för närvarande finnas 55.000 arbetslösa här i landet, av vilka omkring 23.000 lära vara omhändertagna av arbetslöshetsorganen. Efter denna formulering att döma bör det således komma till en sådan där personlig undersökning av alla dessa 23.000, såvitt jag läst texten rätt. Men, som jag sade på förmiddagen, jag är icke riktigt övertygad om, att jag kunnat tolka det hela rätt; kanske jag tagit fel på den punkten, men var och en kan ju läsa själv och söka göra den uttolkning, som han anser vara den riktiga.

Till sist skall jag endast be att få säga herr Edén, att jag är den siste, som drager i tvivelsmål herr Edéns goda vilja och uppsåt att göra sitt bästa i den situation, som föreligger, till förmån för samma sak, som regeringen strävar för. Jag tror och är övertygad om, att herr Edén gjort allt vad på honom ankommit för att efter sitt sätt att se på saken kunna åstadkomma ett tillfredsställande resultat.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt. Vi ha också hört av hans förklaringar nu, att han anser sig ha den uppfattningen, att ett godtagande av statsutskottets förslag skulle giva samma resultat, som om Kungl. Maj:ts förslag bleve godtaget. Vi ha emellertid bestämt och genomgående motbevisat detta, och jag kan ju icke behöva upprepa vad jag sade på förmiddagen i dag, nämligen att, hur man än bär sig åt vid en undersökning, så skall det komma att stå kvar en stor grupp av arbetare vid järnbruken, som förklara sig fortfarande vilja vara betecknade såsom tillhörande industrien, och då bli dessa enligt direktiven allttjämt i sin arbetslöshet avstängda från statens hjälp.

(Forts.)

Således, om herr Edéns vilja varit aldrig så god, så har han dock icke lyckats tillrättalägga saken på det sättet, att det resultat, som han vill vinna, kunnat uppnås, och det är emot detta vi inlagt vår protest. Det är icke mot den goda viljan utan mot sättet att lösa själva frågan, som vi riktat oss, och mot det slutresultat, som enligt vår uppfattning skulle bli följd, om hans förslag skulle segra, och det är omöjligt för oss att biträda detta förslag, då vi icke kunna se detta på samma sätt, som herr Edén säger sig göra.

Herr Dahlén: Då nu frågan om arbetslöshetsdirektiven åter föreligger till riksdagens behandling, anser jag mig ha en särskild, delvis även i viss mån personlig anledning att säga några ord.

Det skulle kanske icke nu vara nödvändigt att framhålla det som varit, sedan socialministern visat en så stor och påtaglig sinnesändring i denna fråga, men det är nämligen så, att när detta spörsmål vid förra årets riksdag slutbehandlades den 31 maj, så tillät jag mig göra den erinran, att ett antagande av de av utskottet föreslagna direktiven skulle tvinga de arbetslösa att antingen taga strejkbrytararbete eller också bli utan understöd och att direktiven skulle bli ett direkt stöd åt arbetsköparnas lönedepressningspolitik. Vidare låg det mycket nära till hands att antaga, att när utskottet föreslagit, att arbetslöshetskommissionen skulle intaga »en verkligt ledande ställning», den också skulle bli en regering vid sidan om den officiella regeringen i denna fråga.

Jag fick då en mycket kraftig admonition av socialministern, därför att jag kunde förutsätta sådana verkningar av de föreslagna direktiven. Socialministern framhöll, att det för honom var omöjligt visa något missnöje i detta stycke. Regeringen hade till sista öret fått allt den begärt och vad tolkningen av direktiven beträffar, var det alltid regeringen, som därvid hade avgörandet i sista hand.

Ja, det fanns t. o. m. en ärad ledamot här i kammaren, som skrev hem till sin socialdemokratiska tidning, att beslutet i fjol var en »seger för de arbetslösa, som icke var synlig utåt». Det förefaller dock i stället nu att vara så, att segern något förbleknat just därför att den blivit synlig utåt.

Nu måste det dock vara på det sättet, att antingen har regeringen uraktlätit att begagna sig av den antydda rätten eller också har arbetslöshetskommissionen tolkat direktiven som de äro skrivna. Det

senare antagandet ger dock ingen grund för socialministerns belåtenhet vid dess antagande.

Jag hoppas också, att socialministern nu är villig att döma min och mina kommunistiska kamraters okunnighet på detta område mindre strängt, när erfarenheten har visat, att vi i alla fall hade rätt. Det är nämligen så med oss arbetare, att även om vi icke alltid förmå att följa med i de politiska irrgångarna, så säger oss den proletära instinkten, att när alla parter, även inbegripet arbetsgivareföreningens chef von Sydow, voro belåtna med ett förslag i en i övrigt så särskiljande fråga som denna, då var det säkert en annan part som skulle bli lidande, nämligen de arbetslösa.

Nu har ju arbetslöshetskommissionen, tack vare dessa direktiv och ett hänsynslöst utnyttjande av dess möjligheter, kunnat spara åtskilliga miljoner, ett resultat, som åstadkommits mera genom svält och umbäranden hos de allra sämst ställda i samhället än genom minskad arbetslöshet. Nu har ju också regeringen sett sig nödsakad föreslå riksdagen en omändring av direktiven, i vad de avse avstängningar av understöd på grund av lönetvister.

Jag skall icke närmare ingå på spörsmålet om denna regel bakåt på sex månader, därför att även vid ett antagande av detta förslag de arbetslösa knappast komma att få det nämnvärt bättre. Det borde annars ligga i sakens natur, att de arbetare, som icke direkt äro indragna i pågående strider, borde få behålla sitt lilla understöd, oavsett om de varit arbetslösa längre eller kortare tid. Nu komma dessa arbetare i realiteten att straffas därför att de någon gång arbetat i ett yrke, vars arbetare senare av en eller annan anledning kommit i strid med sina arbetsköpare. Det ligger knappast vare sig några skäl eller sunt förnuft i en sådan ståndpunkt.

Det ytterst blygsamma krav regeringen här framlagt har föranlett statsutskottets borgerliga majoritet att sätta i gång med en långvarig utredning.

Vad är det egentligen, som skulle utredas?

Såvitt jag kan se, har därvid ingenting framkommit, utöver vad jag antar varje riksdagsman visste förut. Utredningen torde också ha haft ett helt annat syfte, än att skaffa material till frågans bedömande, det nämligen, att på bästa möjliga sätt hjälpa arbetsköparna till seger i de pågående konflikterna.

Det ligger nog en viss sanning i vad jag för några dagar sedan läste i en tidning, Arbetaren, att statsutskottets borgerliga majoritet gjort sig skyldig till användande av samma medel, vi så kraftigt fördömde hos tyskarna under kriget, när man för vinnande av ett särskilt syfte skjuter på oskyldiga kvinnor och barn. För att, säga vad man vill, så är det i alla fall dessa, som hårdast drabbas av människans oförskyllda arbetslöshet; det är de, som få lida mest av riksdagens förvända arbetslöshetspolitik.

I stället för denna meningslösa utredning, som ju endast avsett att förhåla frågan, borde statsutskottet i stället ha företagit en utredning angående de s. k. statsarbetenas sätt att sköta sina åliggan-

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

den. Det relaterades för några dagar sedan i pressen, att tio stycken arbetslösa byggnadsarbetare från Västerås blivit narrade att resa ända upp till Över-Kalix i Norrbotten för att där bryta frusen jord för 2 kr. kubikmetern samt för detta pris dessutom själv hålla ammunition. Varje fackman på detta område vet, att detta pris är en fullständig orimlighet, enär frusen jord många gånger är lika svår att bearbeta som någonsin helt och fast berg. Följden blev också, att de måste taga sig därifrån tiggande efter landsvägarna.

Statsutskottets ledamöter kunna ju för en stund försöka sätta sig in i dessa personers belägenhet: de hade gått arbetslösa sedan 1920 och blivit narrade 150 mil upp åt landet från sina familjer, där fått sådan ersättning för sitt arbete och sedan bli tvungna att tigga sig fram till hemorten. Samtidigt meddelas, att på en arbetsstyrka på c:a 25 man har man ansett det nödvändigt att ha en påfösarstyrka på icke mindre än 6 personer i olika grader. Men om dessa personer, som varit anställda som ledare av statsarbeten, har man aldrig hört att de på grund av underbetalning och svält varit tvungna att lämna sitt arbete.

För övrigt är arbetslösheten så oerhörd i Norrbotten, att man sannerligen icke behöver narra dit arbetslösa från andra län för att få arbete. Endast i Neder-Luleå socken ha för några dagar sedan 162 personer, som voro försörjningspliktiga för sammanlagt 229 barn, varit tvungna att vända sig till kommunen för att erhålla hjälp, därför att de saknade fullständigt alla utkomstmöjligheter. Och de begära ingenting annat än arbete och att få så pass mycket betalt för arbetet, att de åtminstone kunna livnära sig.

Det är tydligen på dessa och människor i liknande nödläge, som arbetslöshetskommissionen kunnat »spara» så duktigt på förra årets anslag.

I Porjus, där staten själv är ansvarig för den arbetsstyrka, som finnes, betalas så usla löner vid nödhjälpsarbetena vid den s. k. »svältvägen», där arbetena pågå, att arbetarna icke ens få så mycket att de kunna klara sig själva. För att inte familjerna skola svälta ihjäl, måste Jockmocks kommun i viss mån träda emellan. Kommunen betalar exempelvis hyran för dessa familjer men icke belysning och den elektriska uppvärmningen. Följden har blivit, att statens kraftverk klippt av ledningarna till arbetarbarackerna och ställt arbetarna utan möjlighet att få uppvärmning i de usla bostäder de bebo, detta samtidigt som hundratusentals kilowatt rinna bort och medan utebelysningen i många fall brinner både natt och dag. I stället måste de utsvultna och medellösa arbetarna för sin nödtorftiga belysning använda gamla fotogenlampor. Det förefaller, som om staten själv i detta fall skulle föregå med ett mindre gott exempel, när det gäller dess egna före detta arbetare.

Detta är endast några tämligen typiska resultat av de nu gällande direktiven och av arbetslöshetskommissionens verksamhet.

Nu har utskottet föreslagit, att en ännu större befogenhet skall läggas i kommissionens händer, en befogenhet, som säkerligen kommer att ytterligare befästa kommissionens arbetarfientliga politik.

Jag skall för min del icke fortsätta längre. Ehuru jag tror att den fråga, som vi här diskutera i dag, trots allt tal, som i dag har presterats, är på förhand avgjord, likaväl som den fråga, som kommer att behandlas i morgon, är på förhand avgjord, skall jag i alla fall tillåta mig att yrka bifall till den av herr Molander m. fl. lämnade motionen, dock med det tillägget, att jag yrkar bifall jämväl till det förslag, som innefattas i herr Jensens m. fl. motion.

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.
(Forts.)

Häruti instämde herr *Molander*.

Herr Lithander: Herr talman, mina damer och herrar! Under sitt anförande i förmiddags yttrade herr statsrådet och chefen för socialdepartementet bland annat, att järnbrukens arbetare befunne sig i ett särskilt nödläge och hade det synnerligen illa ställt för sig, och han väddade till kammarens goda hjärta att härvidlag tillägna sig en annan syn på regeringens proposition, än kammaren kanske utan denna vädjan kunde vara benägen att göra. Jag skulle vilja erinra herr statsrådet om en sak i det sammanhanget, och det är det, att för några år sedan förelåg en proposition från den dåvarande regeringen — det var statsrådet Malm, som framförde den — om att vi skulle giva vårt stöd åt de inhemska näringarna av olika slag, och bland dessa näringars män voro även de järnbruksarbetare, som herr statsrådet i dag har låtit sitt goda hjärta så varmt ömma för. Men vid det tillfället möttes denna begäran om att vi skulle giva bland annat dess järnbruksarbetare det lilla stöd, som då krävdes, för att de skulle kunna bättre klara sig fram gent emot övermäktig utländsk konkurrens, den möttes, säger jag, av ett enhälligt och bleklagt nej från dem som nu sitta på regeringsbänken och, med den makt de då hade, även från kammaren. Det kan vara skäl att erinra om dessa förhållanden, då statsrådet skildrar det läge, i vilket dessa arbetare befinna sig, i mycket hög grad tack vare den politik, som förts från den nuvarande regeringen.

Herr statsrådet sade även det, att vi ha ju ett fattigvårdsväsende, och han drog då en viss slutsats, när det nu i alla fall gällde vårt civiliserade samhälle. Och han gjorde även några jämförelser med förhållandena i Ryssland och påvisade att där tar man sig fram efter andra vägar. Men här ha vi ett fattigvårdsväsende, som i alla fall till slut tar hand om dem, som det går illa för, som icke kunna ekonomiskt klara sig. Och från denna sin utgångspunkt drog han den slutsatsen, att när vi slagit in på den principen, så ha vi även att taga hand om dem, som icke kommit så långt, att de behöva anlita fattigvårdsunderstöd, men i alla fall stå utanför möjligheterna att taga sig fram ekonomiskt.

Jag skulle i det sammanhanget vilja fästa herr statsrådets uppmärksamhet på, att den arbetslöshet, som råder, är ofta nog självförvållad så till vida, att vederbörande icke velat finna sig i att ha en relativt god ekonomisk inkomst i jämförelse med vad som i alla fall är förhållandet med många andra, som ha det mycket svårt att draga sig fram; jag vill erinra om pensionärer och andra, som i jäm-

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälp i
fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

förelse med arbetarna ha det dåligt ställt. Arbetarna ha emellertid icke velat nöja sig med de inkomster de haft, utan ha velat stipulera villkor, som å arbetsgivarnas sida icke befunnits antagbara. Man kan icke säga, att detta har varit att kasta mängder av människor ut i oförvållad nöd, när det här gäller personer, som icke velat åtnöjas med den inkomst de haft, och de förmåner, som bjudits dem.

Jag skulle också vilja peka på, att här visa sig i icke ringa grad följderna av den 8-timmarslag, som icke minst den nuvarande regeringen lagt sig vinn om att driva igenom och att bibehålla. Jag har på känn, att regeringen själv i närvarande stund knappast tror på den lagens välsignelse. Men den har varit omtalad från begynnelsen och så länge på A- och B- och C-salar i Folkets hus, att regeringen icke gärna kan ändra ståndpunkt härvidlag. Och jag förstår, att det måste vara svårt att slå till reträtt i den punkten. Men i alla fall är denna lag en av anledningarna till att man kommit in i det nuvarande läget.

Man skulle också kunna tala mycket om de strejker, som likaledes måste betraktas som en av orsakerna till den nu rådande arbetslöshet, som man försöker att med skattemedel avhjälpa. Det är det vi skola pränta in, det är det vi skola slå fast, att det är ytterst svenska folket i övrigt, som betungas av den anordning, som vi här diskutera. Och jag försäkrar eder, mina damer och herrar, att det finnes många bland svenska folkets övriga medborgare, som känna trycket vida hårdare än åtskilliga bland dem, som nu rubriceras som de kroppsarbetande. Men de ha icke samma målmedvetna talesmän i riksdagen. Det ligger icke i deras natur att på samma sätt som arbetarna göra sig gällande med tillhjälp av en starkt organiserad fackföreningsrörelse. I mångt och mycket är det de orimliga pretentionerna å arbetsansid, som medföra, att arbetsförhållandena icke äro så stabila som eljest skulle vara fallet.

Jag erinrar mig några rätt typiska fall, som belysa, vart det leder hän, när man inte tänker på vilka konsekvenser ett förfarande kan medföra för det svenska näringslivet. Det har förekommit, att sedan svenska varor producerats på vissa områden, t. ex. inom järnbruksindustrien, pappersmasseindustrien o. s. v., och svenska pionjärer försålt eller skapat marknad för desamma i utlandet, dessa svenska varor icke kunnat exporteras, därför att det uppstått strejker i de svenska hamnarna, och arbetarna ha då icke fått lov att lossa och frakta detta gods under några förhållanden. Det ingår nämligen som en helig princip i fackföreningsrörelsen, att *en grupp* arbetare skall kunna terrorisera hela samhället i övrigt, om jag så får säga. Detta är enligt min mening icke riktigt.

Överhuvud taget har den politik, som det socialdemokratiska partiet med regeringsmedlemmarna i spetsen sedan flera år bedrivit med hänsyn till det svenska näringslivet, det må vara jordbruk eller industri eller sjöfart — jag kan i det senare avseendet peka på tonnagebeskattningen — varit av den art, att näringslivet till slut kommit i ett sådant läge, att det enda, som stått regeringen åter, varit att klarera ut förhållandena med hjälp av skattemedel. Detta är

icke, mina herrar, den rätta vägen att lösa dessa frågor. Den avsaknad av sinne för ekonomiska frågor, som förekommit i mycket hög grad, har gjort, att man kommit in i ett sådant tillstånd, att regeringen måst av riksdagen kräva miljoner i arbetslöshetsunderstöd, fastän man annars skulle kunnat skapa verkligt goda inkomster åt den klass i samhället, som regeringen säger sig representera.

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets hjälp i fall av arbetskonflikt.

(Forts.)

Herr socialministern sade i förmiddags, att ett visst förfarande å arbetslöshetskommissionens sida icke stode i överensstämmelse med direktiven, men att han i alla fall gillade dess åtgöranden härvidlag. Det var en egendomlig bekännelse att höra från regeringsbanken, detta att man anser sig kunna gå ifrån vad riksdagen säger. Förr i världen, när det var fråga om att angripa högern, var riksdagen ett heligt majestät, som ingen kunde få vidröra.

Herr statsrådet nämnde, att arbetsgivarna drivit arbetarna framför sig. Jag tror, med den kännedom jag har om de svenska arbetsgivarna, att de ömma vida mer för sina arbetare än man från socialdemokratiskt håll vill göra gällande. Men de måste taga hänsyn till den utländska konkurrensen och till den situation, som inträtt icke minst genom den politik, som regeringen fört under långliga tider.

Herr statsrådet frågade, vilket svar man skulle ge alla dessa, som under en lång följd av år gått arbetslösa. Jag har från denna plats under remissdebatten och vid andra tillfällen pekat på det förhållandet, att samtidigt som folk går arbetslösa i mycket stor utsträckning, förbjuda socialdemokraternas tidningar — inte minst regeringsorganet — arbetarna att taga de arbetstillfällen, som finnas. Jag vet mycket väl — jag har fått det svaret förut — att det här gäller en av de heliga principer, som ingen fått attackera; strejkrätten skall ovillkorligen bestå. För min del kan jag emellertid inte anse detta riktigt, och framför allt finner jag det olämpligt, att man av skattemedel tager penningar för att kunna klara sig i ett läge, som alltså ingalunda saknar sina naturliga orsaker.

Det ger ett underligt intryck, säger man, att en underordnad myndighet skall yttra sig om den kungl. propositionen, men det är inte underligare än att en kungl. proposition av sådan beskaffenhet som denna, med den tid att förbereda saken som dock funnits, kommer fram utan att åtföljas av en utredning bland annat från arbetslöshetskommissionens sida.

Med hänsyn till det myckna talet om att de arbetslösa svälta — något som utgjorde ett starkt inslag i herr statsrådets anförande — kan jag inte underlåta att fråga, om inte kammaren i alla fall av erfarenhet vet, att det ligger åtskilliga överdrifter i ett sådant tal, i varje fall vad en del av dessa arbetargrupper beträffar. Jag tror inte, att man med skäl kan göra gällande, att högern som sådan står känslolös för det lidande och de prövningar, som följa av ett tillstånd av arbetslöshet. Men det förhåller sig nog så, mina herrar, att vi se så oerhört olika på möjligheterna att nå fram till arbetstillfällen. Det kan hända, att det kommer en dag, då även den nu sittande regeringen skall ge högern rätt i att den väg, som man

Ang. ändring
i reglerna om
avstängning
från arbets-
löshetshjälpen
i fall av arbets-
konflikt.

(Forts.)

i alla fall till sist bör gå, är att bereda tillfällen till arbete genom att skapa skydd mot en övermäktig utländsk konkurrens, detta kanske icke minst i våra tider, när varje land på så vis skyddar och värnar om de sina. Det kan hända, att den dagen kommer, då även den nu sittande regeringen får lov att erkänna, att högern i alla fall var det parti, som med sin praktiska syn på tingen i längden bäst tryggade arbetstillfällena, och att, om dess linjer följts, vi kanske i högre grad sluppet undan de ledsamma debatter, som vi många gånger haft om arbetslöshetsunderstöd och annat dylikt.

Jag skall, herr talman, be att för min del få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Swartz m. fl.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall till den reservation, som avgivits av herr Swartz m. fl., samt 4:o) bifall till det av herr Dahln under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de övriga yrkandena, av vilka det under 1:o) angivna nu förklarades vara med övervägande ja besvarat. Som votering likväl äskades jämväl i fråga om kontrapositionen, framställde herr talmannen för bestämmande av kontraposition i denna votering propositioner å de båda återstående yrkandena, av vilka herr talmannen fann det under 3:o) angivna hava flertalets röster för sig. Men även denna herr talmannens uppfattning bestreds genom begäran om votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslags en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 30, antager yrkandet om bifall till den av herr Swartz m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit det av herr Dahln under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 150 ja mot 62 nej, vadan propositionen för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen erhöi följande av kammaren godkända lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 30 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälpen i fall av arbetskonflikt.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den av herr Swartz m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Vid voteringen enligt sistberörda proposition avgåvos 102 ja samt 114 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 30, bifaller den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Swartz m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Huvudvoteringen utvisade 108 ja mot 68 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattenledningsanläggning vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister. Därvid yttrade:

Ang. vattenledningsanläggning vid Venngarns alkoholistanstalt.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lindqvist**: Herr talman! Som kammaren finner, har statsutskottet icke funnit sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i förevarande ämne oförändrat. Regeringen har tillåtit sig föreslå, att det skulle anvisas ett belopp av 11,000 kronor, under det styrelsen vid Venngarn, med stöd av en av denna tidigare gjord beräkning, förklarar, att beloppet icke skulle behöva sättas högre än utskottet föreslår. Av den ytterligare prövning av saken, som genom sakkunniga redan ägt rum, framgick det emellertid, att en större summa skulle erfordras. När nu statsutskottet, detta oaktat, stannat vid det lägre beloppet, vill jag bara för min del förklara, att det må påvåla styrelsen för Venngarns-anstalten att sörja för, att arbetet kan utföras på ett tillfredsställande sätt för det belopp, som utskottet för sin del vill anslå för ändamålet ifråga. Jag har intet annat att i ärendet tillägga.

Ang. vatten-
lednings-
anläggning
vid
Vennngarns
alkoholist-
anstalt.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då utskottet gått med på att bevilja vad styrelsen begärt och denna begäran också är grundad på teknisk sakkunskap, ansågo vi i utskottet, att allan rättfärdighet var uppfylld. Vi ha även tyckt oss finna, att byggnadsstyrelsen alltid höjer beräkningarna då det gäller anslag till byggnader eller andra arbeten i landsorten. Jag kan då inte förstå, varför man ovillkorligen skall gå med på en höjning på detta område, där som sagt styrelsen begärt ett visst anslag och detta anslag är verifierat av tekniskt bildat folk.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Ang. efter-
skänkande av
arvsskatt för
en donation.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt i samband med donation av Knut Andersson till Karolinska medikokirurgiska institutet; och anförde därvid:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Vid förestående statsutskottsutlåtande har jag fogat en reservation. Denna är inte alls grundad därpå, att jag har någon anmärkning att göra just mot det ändamål, som i detta speciella fall är i fråga. Jag har emellertid funnit, att när det gäller att bereda frihet från arvs- och gåvoskatt till vissa större institutioner här i Stockholm, har det aldrig saknats förespråkare för ett sådant förslag i riksdagen — och kan man få Kungl. Maj:ts med sig, är det naturligtvis så mycket säkrare — under det att jag aldrig sett, att man ömmat så mycket för, att vissa belopp gå bort i skatt, när det rör sig om testamentsgävor eller gåvor med varm hand för ett allmännyttigt ändamål i landsbygden; det blir ju då också i regel mindre summor, som komma i fråga. Jag skulle vilja rikta den uppmaningen till regeringen — beklagligtvis är ingen av dess medlemmar här närvarande — att om det förhåller sig så, att de nuvarande bestämmelserna härvidlag icke äro tillfredsställande, man framlägger en kungl. proposition med förslag om sådana ändringar, som man önskar, så att över huvud taget detsamma kan gälla både för Stockholm och för den övriga delen av landet. Det är litet otrevligt att påpeka ett sådant förhållande, men det kan inte hjälpas, att när man ser, hur ovillkorligt man håller på att staten skall taga ut sin rätt till den allra yttersta skärven, då det gäller de små förhållandena ute på landsbygden, medan den blundar rätt mycket ifråga om större donationer i Stockholm, så blir man en smula upprörd. Det är inte första gången, som jag funnit, att det ligger till på det viset. Jag är därför ingen motståndare till att befria testamentsgävor eller andra gåvor från stämpelskatt, då det gäller allmännyttiga ändamål, men i så fall bör det bli en befrielse över hela linjen. I statsutskottet svarade man

mig i det fallet, att det inte förelåg någon motion eller proposition, som man härvidlag kunde bygga en ändring på; man förskansade sig alltså bakom den principiella ståndpunkten och ville för ögonblicket ingenting göra. Det är därför, som jag avfattat min reservation på denna punkt, och det är för att understryka denna åskådning, som jag, herr talman, yrkar avslag på utskottets hemställan.

Ang. efter-
skänkande av
arvskatt för
en donation.

(Forts.)

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag måste med ett par ord bemöta vad herr Olsson i Kullenbergstorg nyss yttrade. Det förhåller sig icke så, som han påstod, att förevarande donation uteslutande avser *huvudstadens* sjuka, utan den kommer att bli till gagn för lidande människor i *hela vårt land*. Det är denna viktiga synpunkt, som man måste taga i betraktande. Det vore väl då synnerligen märkvärdigt, om andra kammaren skulle gå med på att genom skatt beröva ifrågavarande institut en stor del av de medel, som skola användas till ett så behjärtansvärt ändamål. Jag ber alltså för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckt motion angående rätt för aktuarien i pensionsstyrelsen A. F. Ålund att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.:

nr 247, av herr *Karlström* i Lummelunda m. fl.; och
nr 248, av herr *Osberg* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar:

nr 249, av herr *Gardell* m. fl.; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, med förslag till skogsvårdslag:

nr 250, av herr *Brännström*; och
nr 251, av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 21.

§ 7.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 60, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen av anslagen för främjande av landsbygdens elektrifiering;

nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av riksräkenskapsverket;

nr 5, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Konungen rörande ändring av bestämmelserna angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen; och

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om pensionering av viss statsanställd icke ordinarie personal.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Mörkhult	under 13 dagar fr. o. m. den 23 mars,
» <i>Björk</i>	» 13 » » » 23 »
» <i>Dahlén</i>	» 13 » » » 23 »
» <i>Lövgren</i>	» 13 » » » 24 »
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	» 10 » » » 26 »
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 13 » » » 23 »
» <i>Törnkvist</i> i Bjuv	» 13 » » » 23 »

herr		under	13	dagar	fr. o. m.	den	23	mars,
	<i>Paulsen</i>							
>	<i>Pettersson</i> i Köping	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Brännström</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Lindqvist</i> i Halmstad	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Hamilton</i>	>	10	>	>	>	23	>
>	<i>Hedlund</i> i Häste	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Andersson</i> i Storegården	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Jonsson</i> i Hökhult	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Björnberg</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Larsson</i> i Kroken	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Berg</i> i Karlskrona	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Olsson</i> i Labbemåla	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Westman</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Janson</i> i Kungsör	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Karlsson</i> i Vadstena	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Andersson</i> i Höör	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Waldén</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Herou</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Carlsson</i> i Mölndal	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Pettersson</i> i Bjälbo	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Bergström</i>	>	10	>	>	>	26	>
>	<i>Molander</i>	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Pettersson</i> i Hällbacken	>	13	>	>	>	23	>
>	<i>Rydén</i>	>	10	>	>	>	26	> och
>	<i>Pehrsson</i> i Göteborg	>	13	>	>	>	23	>

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9,5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.